

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้างชุดการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นคว้า ศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. สาระความรู้เกี่ยวกับการอ่าน
3. การสอนอ่าน
4. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประเมินตามสภาพจริง
5. การสร้างชุดการสอน
6. การวัดเจตคติ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งใน 8 กลุ่มสาระ เพราะภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกัน การที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพได้ตามที่คาดหวัง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม ที่ผู้เรียนพึงมีสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยว่าเมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ว่าผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามความรู้ ความสามารถ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 2 - 3)

1. สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้เป็นอย่างดี
2. สามารถอ่าน เขียน ฟัง ดูและพูด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลและคิดเป็นระบบ
4. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การแสวงหาความรู้และใช้ภาษาในการพัฒนาตนและสร้างสรรค์งานอาชีพ
5. ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและความเป็นไทย ภูมิใจและชื่นชมในวรรณคดี และวรรณกรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย

6. สามารถนำทักษะทางภาษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามสถานการณ์และบุคคล

7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความสามัคคีในความเป็นชาติไทย

8. มีคุณธรรมจริยธรรม มีวิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง

นอกจากนี้ยังได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้น ว่าผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมไว้เป็นกรอบสำหรับแต่ละช่วงชั้น ในที่นี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงคุณภาพของผู้เรียนเฉพาะในระดับนี้ว่าต้องมีความรู้ ความสามารถ ตามที่หลักสูตรกำหนด ดังนี้

1. อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพและอ่านได้เร็วยิ่งขึ้น
2. เข้าใจวงคำศัพท์ที่กว้างขึ้น ส่วนวนและโวหารที่ลึกซึ้ง แสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ ประเมินค่าเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผล
3. เลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ได้กว้างขวางตามจุดประสงค์
4. เขียนเรียงความ ขอบความ และจดหมาย เขียนอธิบาย ชี้แจง รายงาน เขียนแสดงความคิดเห็น แสดงการโต้แย้ง และเขียนเชิงสร้างสรรค์
5. สรุปความ จับประเด็นสำคัญ วิเคราะห์ วิจัยข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และจุดประสงค์ของเรื่องที่ฟังและดู
6. รู้จักเลือกใช้ภาษาเรียบเรียงข้อความได้อย่างประณีต จัดลำดับความคิด ขั้นตอนในการนำเสนอตามรูปแบบของงานเขียนประเภทต่าง ๆ
7. พุฒนำเสนอความรู้ ความคิด การวิเคราะห์ และการประเมินเรื่องราวต่าง ๆ พุฒเชิญชวน พุฒขอพร และพุฒในโอกาสต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
8. เข้าใจธรรมชาติของภาษาและการนำภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทย
9. ใช้ภาษาแสดงความคิดเห็น สร้างความเข้าใจ โน้มน้าวใจ ปฏิเสธเจรจาต่อรองด้วยภาษาและกิริยาท่าทางที่สุภาพ
10. ใช้ทักษะทางภาษาในการแสวงหาความรู้การทำงานและใช้อย่างสร้างสรรค์เป็นประโยชน์
11. ใช้หลักการพิจารณาคุณค่าและวรรณกรรม พิจารณาคุณค่าและวรรณกรรมให้เห็นคุณค่าและนำไปใช้ในชีวิต
12. แต่งภาพย์ กลอนและโคลง

13. ห้องจำบทหรือกรองที่ไพเราะ มีคุณค่าทางความคิดและนำไปใช้กล่าวอ้างในการพูดและการเขียน

14. ร้องเล่นหรือถ่ายทอดเพลงพื้นบ้านและบทเพลงกล่อมเด็ก

15. มีมารยาทการอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูด

16. มีนิสัยรักการอ่านและการเขียน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำ

สาระที่เป็นองค์ความรู้ซึ่งเป็นแก่นความรู้ทางภาษาไว้เป็น 5 สาระด้วยกันคือ

1. สาระการอ่าน

2. สาระการเขียน

3. สาระการฟัง การดูและการพูด

4. สาระหลักและการใช้ภาษา

5. สาระวรรณคดีและวรรณกรรม

และยังได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นมาตรฐานกลางสำหรับสถานศึกษาจะ

นำไปใช้สำหรับการตรวจสอบ ประเมิน และตัดสินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ เมื่อเรียนจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีไว้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ดังนี้

สาระที่ 1: การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1: ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ในการตัดสินใจ

แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2: การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1: ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียน

เรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3: การฟัง การดูและการพูด

มาตรฐาน ท 3.1: สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้

ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณอย่างสร้างสรรค์

สาระที่ 4: หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1: เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของ

ภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2: สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5: วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1: เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

นอกจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ทั้ง 5 สาระ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นซึ่งเป็นสมรรถภาพที่ผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาแต่ละช่วงชั้นต้องมีความรู้ความสามารถทางการเรียน โดยแบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยขอนำเสนอเฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3) คือ สาระที่ 1: การอ่าน และสาระที่ 5: วรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้เป็นแนวในการสร้างชุดการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังต่อไปนี้

สาระที่ 1: การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

มาตรฐานการเรียนรู้สำหรับช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3) ระบุไว้ดังนี้ คือ

1. สามารถอ่านอย่างมีประสิทธิภาพและอ่านได้เร็วยิ่งขึ้น เข้าใจวงคำศัพท์กว้างขวางขึ้น เข้าใจสำนวนและโวหารและการบรรยาย การพรรณนา อธิบายอุปมา และสาธก สามารถใช้บริบท การอ่านสร้างความรู้เข้าใจการอ่าน และใช้แหล่งความรู้พัฒนาประสบการณ์และความรู้กว้างขวางขึ้น นำความรู้และประสบการณ์มาใช้ตัดสินใจและแก้ปัญหา สร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต
2. สามารถแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์เรื่องที่อ่าน ประเมินค่าทั้งข้อดีและข้อด้อย อย่างมีเหตุผล โดยใช้แผนภาพความคิดและกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างหลากหลายพัฒนา การอ่าน สามารถเล่าเรื่อง ย่อเรื่อง ถ่ายทอดความรู้ความคิดจากการอ่านไปใช้ประโยชน์ใน การดำเนินชีวิตและใช้การอ่านในการตรวจสอบความรู้
3. สามารถอ่านในใจและอ่านออกเสียงได้ตามลักษณะคำประพันธ์ได้ที่หลากหลาย และ วิเคราะห์คุณค่าด้านภาษา เนื้อหา และสังคมจากบทประพันธ์ที่มีคุณค่านำไปใช้อ้างอิงได้ เลือกอ่าน หนังสือและสื่อสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างกว้างขวาง เพื่อพัฒนา ความรู้และการทำงานมีมารยาทการอ่านและนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 5: วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1. สามารถอ่านบทกวีนิพนธ์ประเภท กลอน โคลง กาพย์ บทละคร บทกวีร่วมสมัย และวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น นวนิยาย สารคดี บันทึก บทความ พงศาวดาร และสามารถเลือกอ่านได้ตรงจุดประสงค์ของการอ่าน ใช้หลักการพินิจวรรณคดีและวรรณกรรม พิจารณาคุณค่าทั้งด้านวรรณกรรมศิลป์เนื้อหา และคุณค่าทางสังคม และนำไปใช้ในชีวิตจริง

นอกจากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยซึ่งมีการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี และสาระการเรียนรู้ไว้ในทุกระดับชั้น ผู้วิจัยขอเสนอผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1: ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

ตารางที่ 1 แสดงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	สาระการเรียนรู้
1. สามารถอ่านได้อย่างมีสมรรถภาพและอ่านได้เร็วยิ่งขึ้น เข้าใจวงคำศัพท์ที่กว้างขึ้น	1. การอ่านในใจได้เร็วยิ่งขึ้นและเข้าใจเรื่องโดยใช้บริบทช่วย ทั้งที่เป็นเรื่องความรู้และความบันเทิง มีวงคำศัพท์ที่มากขึ้นและมีความยาวมากขึ้น
2. เข้าใจสำนวน โวหาร การบรรยาย การพรรณนาและการอธิบาย	2. การอ่านและเข้าใจความหมายของถ้อยคำสำนวนและโวหารจากการบรรยาย การอธิบายและการพรรณนา
3. สามารถพูดหรือเขียน เล่าเรื่องและย่อเรื่องจากเรื่องที่อ่านได้	3. การเล่าเรื่องและย่อเรื่องจากการอ่าน
4. สามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการอ่าน มาใช้ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้	4. การนำความรู้และประสบการณ์จากการอ่าน และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ มาใช้การคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	สาระการเรียนรู้
5. สามารถแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ ประเมินค่าเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผล และแสดงเรื่องที่อ่านด้วยแผนภาพ ความคิดหรือกระบวนการคิดได้	5. การแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์และการประเมินค่าเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผลทั้งด้านภาษาเนื้อหาและสังคม โดยใช้กระบวนการคิดอย่างหลากหลาย
6. สามารถตรวจสอบความรู้จากการอ่านและอ่านค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	6. การอ่านตรวจสอบความรู้และค้นคว้าเพิ่มเติม
7. อ่านในใจบทร้อยแก้ว ร้อยกรองได้คล่อง ถูกต้องตามอักขรวิธีและลักษณะคำประพันธ์ ด้วยเสียงดังฟังชัดเจน เว้นวรรคตอนและใช้น้ำเสียงได้เหมาะสม	7. การอ่านออกเสียงร้อยแก้วและร้อยกรองได้คล่อง ไพเราะ ถูกต้องตามอักขรวิธีและลักษณะคำประพันธ์และการอ่านทำนองเสนาะ
8. ท่องจำบทร้อยกรองและบทร้อยแก้วที่มีความไพเราะและมีข้อคิดที่ดีได้	8. การท่องจำการอธิบายความหมายและคุณค่าของบทอาขยาน บทร้อยแก้วร้อยกรองที่ไพเราะมีความงดงามทางภาษา มีคุณค่าทางความคิด และการนำไปใช้อ้างอิง
9. เลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากห้องสมุด มุมหนังสือหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้	9. การพัฒนาตนด้านความรู้และการทำงานด้วยการเลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์
10. มีมารยาทในการอ่านในห้องสมุดหรือในห้องเรียนอย่างสงบ มีสมาธิในการอ่าน ไม่รบกวนผู้อื่น ไม่ขีดเขียนหรือทำลายเอกสารให้ฉีกขาด ใช้เวลาว่างอ่านหนังสือ ทั้งที่เป็นความรู้และความบันเทิง	10. มารยาทการอ่าน การปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และสุขลักษณะในการอ่านหนังสือ การรู้จักใช้ห้องสมุด หรือแหล่งเรียนรู้แสวงหาความรู้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1: เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย
อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตารางที่ 2 แสดงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	สาระการเรียนรู้
1. สามารถอ่านบทกวีนิพนธ์ประเภทกลอน โคลง กาพย์และบทละคร	1. กวีนิพนธ์ประเภทกลอน โคลง กาพย์ และบทละคร
2. สามารถอ่านวรรณกรรมประเภทประเภ เรื่องสั้น สารคดี บันทึก บทความและ นวนิยายได้	2. วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น สารคดี บันทึก บทความและนวนิยาย
3. สามารถเลือกอ่านหนังสือได้ตรงตาม จุดประสงค์	3. หลักการเลือกอ่านหนังสือตามจุดประสงค์ ของการอ่าน
4. สามารถพินิจคุณค่าของวรรณกรรม ทั้งด้านวรรณศิลป์ เนื้อหาและคุณค่า ทางสังคมได้ ตลอดจนนำไปใช้ในชีวิตจริงได้	4. หลักการพินิจวรรณคดีและวรรณกรรม พิจารณาคุณค่าด้านวรรณศิลป์ และคุณค่า ด้านสังคมและการนำไปใช้ในชีวิตจริง

จากการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้นำความรู้ที่ได้มา
ปรับใช้มาเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ในชุดการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจที่
สร้างขึ้น

กระบวนการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยผู้สอนจะต้องศึกษา วิเคราะห์
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทย มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จัดทำสาระ
การเรียนรู้ช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
คำอธิบายรายวิชา ก่อนวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วนบทบาทของผู้สอนจะต้อง
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้ออกความรู้แก่ผู้เรียนเป็นผู้สนับสนุนเสริมสร้างประสบการณ์
การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียนโดยดำเนินการดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ก, หน้า 17 - 19)

1. เลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบทดลอง แบบโครงงาน แบบศูนย์การเรียน แบบสืบสวนสอบสวน แบบอภิปราย แบบสำรวจ แบบร่วมมือ เป็นต้น

2. คิดค้นเทคนิคกลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้นรูปแบบเทคนิคกลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้ความสามารถด้านเนื้อหา ความสนใจและวัยของผู้เรียน ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน

3. จัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ผู้สอนสามารถเลือกนำมาใช้ หรือปรับใช้ โดยคำนึงถึงสภาพและลักษณะของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข เช่น

3.1 การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน โครงงาน เป็นเรื่องของการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ตรวจสอบ สมมติฐาน โดยอาศัยการศึกษา วิเคราะห์ ใช้ทักษะกระบวนการ

3.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิด เป็นการใช้คำถามอย่างสร้างสรรค์ ผู้สอนจะต้องใช้คำพูดและวิธีการต่าง ๆ กระตุ้นให้นักเรียนคิด ลงมือปฏิบัติ เช่น กิจกรรมการอภิปราย การวิเคราะห์ วิวิจารณ์ การค้นคว้า

3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการ เช่น เล่าเรื่อง อภิปราย วิวิจารณ์ ได้ว่าที่ คัดลายมือ เรียงความ การประกวดการอ่าน การอ่านทำนองเสนาะ เป็นต้น

3.5 การพัฒนาการเรียนรู้หลักการใช้ภาษา จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของภาษา และวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย เกิดความตระหนักว่าภาษามีความสำคัญ

3.6 การพัฒนาการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม เป็นการเรียนรู้เรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยในยุคสมัยต่าง ๆ และเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในสุนทรียภาพของภาษาไทยเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต การจัดกิจกรรมจึงควรเน้นผู้เรียนให้ใช้ทักษะทางภาษา ด้วยการอ่านพิจารณา วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ประเมินค่าเรื่องที่อ่านอย่างมีดุลยพินิจ การนำเสนอความเข้าใจ ความซาบซึ้ง ข้อคิดและประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ

3.7 การพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษา ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิตและศิลปะการใช้ภาษาของคนในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมจำเป็นต้องให้ผู้เรียนใช้ทักษะทางภาษาเพื่อการเรียนรู้

เช่น การสัมภาษณ์ การรายงาน การจัดการแสดง โรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาทางภาษา

วิธีการดังกล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้สอนสามารถนำมาใช้ได้อย่างกว้างขวาง โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเรียนอย่างมีความสุข ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของผู้เรียนและธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ที่เรียนเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

สื่อการเรียนรู้ภาษาไทย

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ รวมทั้งวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสื่อกลางระหว่างครูกับผู้สอนให้สามารถสื่อหรือถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ไปยังผู้เรียน และทำให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน กรมวิชาการ (2545, หน้า 28 – 29) ได้จำแนกประเภทตามลักษณะของสื่อที่นำไปใช้มี 5 ประเภท คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ใช้ระบบการพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน คู่มือ หนังสือเสริมประสบการณ์ เป็นต้น
2. สื่อวัสดุอุปกรณ์ เป็นสื่อของสิ่งต่าง ๆ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง กราฟ เป็นต้น
3. สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ เป็นสื่อที่นำเสนอด้วยเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ อาทิ สื่อมัลติมีเดียฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
4. สื่อกิจกรรม เป็นสื่อประเภทวิธีการที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะ ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น เกม เพลง บทบาทสมมติ แบบทดสอบ แผนการสอน ใบความรู้ ใบงาน เป็นต้น
5. สื่อบริบท เป็นสื่อที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ บุคคล ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม เครือข่ายคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

แหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียน ได้รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางต่อเนื่องจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 144)

คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ข, หน้า 114 - 115) จำแนกประเภทของแหล่งการเรียนรู้ไว้ 3 ประเภท คือ

1. แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้จากสภาพจริง อาทิ อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนดาวตก น้ำท่วม แผ่นดินไหว เป็นต้น

2. แหล่งการเรียนรู้ที่จัดขึ้นหรือสร้างขึ้นซึ่งมีทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว

2.1 แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ในสวนวิทยาศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนธรรมชาติ สนามกีฬา เป็นต้น

2.2 แหล่งการเรียนรู้นอกสถานศึกษา ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถาบันการค้นคว้าวิจัย สถานประกอบการ แหล่งวิชาการ แหล่งบริการ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ หอศิลป์ ห้องสมุดประชาชน เรือห้องสมุด รถห้องสมุดเคลื่อนที่ ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า เครือข่ายสารสนเทศ

3. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้นผู้สอนจึงควรเลือกใช้สื่อและวิธีการให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

การวัดผล คือ การนำเครื่องมือที่ใช้ในการวัด เช่น แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ เป็นต้น เพื่อไปวัดว่าผู้เรียนมีคุณสมบัติตามที่ต้องการหรือไม่เพียงใด ผลที่ได้จากการวัดอาจมีค่าเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 172)

การวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ด้านภาษา เป็นงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการทำงานของภาษาและการพัฒนาทางภาษา ดังนั้น ผู้ปฏิบัติหน้าที่วัดผล การเรียนรู้ด้านภาษา จำเป็นต้องเข้าใจหลักการเรียนรู้ภาษา เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ทักษะทางภาษา ฟัง พูด อ่าน เขียน มีความสำคัญเท่า ๆ กัน และทักษะเหล่านี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน และความก้าวหน้าของทักษะหนึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ

2. ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาความสามารถทางภาษา เช่นเดียวกับทักษะการคิด ทักษะทางสังคม เมื่อผู้เรียนมีโอกาใช้ภาษาตามความต้องการที่แท้จริงของตนเอง และในสภาพการณ์จริงทั้งในบริบททางวิชาการในห้องเรียนและชุมชนที่กว้างออกไป

3. ผู้เรียนต้องเรียนรู้การใช้ภาษาพูด ภาษาเขียนอย่างถูกต้อง ด้วยการฝึกฝน มิใช่การเรียนรู้ด้วยกฎเกณฑ์ทางภาษาแต่อย่างเดียว การเรียนการใช้ภาษา จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้น เมื่อผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางภาษาของตน

4. ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านขั้นตอนการพัฒนาทางภาษาเช่นเดียวกัน แต่จะต่างในจังหวะก้าว และวิธีการเรียนรู้

5. ภาษาและวัฒนธรรม หลักสูตรที่ให้ความสำคัญให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าของเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภูมิหลังทางภาษา จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึที่ดีเกี่ยวกับตนเองและกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

6. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จะใช้ภาษาในการวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การอภิปราย การเขียนรายงาน ดังนั้นครูทุกคนต้องใช้ภาษาที่เป็นแบบแผน เป็นตัวอย่างที่ดีต่อการเรียน

หลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การวัดและประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยทั่วไปจะดำเนินการเช่นเดียวกับกลุ่มสาระอื่น ๆ ดังนี้

1. ประเมินและตัดสินผลการเรียนรู้เป็นรายกลุ่ม กลุ่มสาระการเรียนรู้/ รายวิชาเพิ่มเติม
2. ประเมินโดยยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย
3. ประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการประเมินตามสภาพจริง
4. ต้องมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังทุกข้อ
5. การผ่านเกณฑ์การประเมินกลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องมีผลการประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำทุกข้อ
6. จัดซ่อมเสริมผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และประเมินหลังการซ่อมเสริม
7. ผู้เรียนต้องเรียนซ้ำในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ทำการซ่อมเสริมและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

หลักการประเมินผลในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาการเรียนของผู้เรียนและพัฒนาการสอน ผู้สอนต้องประเมินผลการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นบทเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน โดยประเมิน

อย่างสม่ำเสมอตลอดการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลปรับปรุงการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ในกระบวนการประเมิน ผู้สอนต้องตั้งเกณฑ์ไว้ล่วงหน้า เพื่อรองรับทั้งการสอนและการประเมิน และต้องอธิบายเกณฑ์ที่ต้องการให้ผู้เรียนทราบ แจ้งผลประเมินให้ผู้เรียนทราบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้พัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายตามเกณฑ์

2. การประเมินจะต้องใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายการประเมินผลในชั้นเรียนที่ดีจะต้องใช้จากการสังเกตระหัดข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ การวัดเพียงครั้งเดียวอย่างเดียวน จะให้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ต้องวัดด้วยวิธีหลากหลายสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดและสภาพที่เป็นจริง

3. การประเมินจะต้องมีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ และ ยุติธรรม

ความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นเป็นคุณสมบัติสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล การเรียนรู้ของผู้เรียน ความเที่ยงตรงของเครื่องมือเป็นผลอันเนื่องมาจาก การใช้เครื่องมือวัดผล การเรียนรู้ที่สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัด

คุณสมบัติด้านความเชื่อมั่น หมายถึง ความเชื่อถือได้ และความคงเส้นคงวาของผล การประเมินที่ได้

ความยุติธรรม หมายถึง การให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสแสดงสิ่งที่เขารู้ และสามารถทำได้ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนด้วยวิธีที่สอดคล้องสัมพันธ์กับ กระบวนการเรียนการสอน ดังกล่าว จะทำให้การสอนประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ผลการเรียนรู้ได้ถูกต้องแม่นยำ และยุติธรรม

4. คูกระบวนการ วิธีการนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ กระบวนการคิดของผู้เรียนมากกว่าจะดูผลงานหรือการปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจกระบวนการคิดที่ผู้เรียนใช้ เช่น ครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ โดยครูคอยสังเกตวิธีคิดของผู้เรียน วิธีเป็นกระบวนการที่จะให้ข้อมูลเพื่อการวินิจฉัย และเป็นข้อมูลย้อนกลับ แก่ผู้เรียน ซึ่งเหมาะกับการประเมินพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม และลักษณะนิสัย

แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่ศึกษามานี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มจากการปฏิบัติการอ่าน บทอ่านร้อยแก้ว 5 รูปแบบที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาจกสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียนวัย 12 - 14 ปี และจัดการวัดผลด้วยแบบฝึกท้ายชุดหลังเรียนในแต่ละชุดและวัดด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน หลังการเรียนครบทั้ง 5 ชุด ด้วยวิธีการและหลักการดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

สาระความรู้เกี่ยวกับการอ่าน

ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะสำคัญที่จำเป็นต้องฝึกฝนให้กับนักเรียนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และเพื่อความบันเทิง การอ่านเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีความซับซ้อน การที่จะอ่านได้ดีมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความสามารถหลายอย่างรวมกัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525, หน้า 941) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่าน คือ ว่าความตัวหนังสือ อ่านออกเสียงตามตัวหนังสือ ดูหรือเข้าใจความจากตัวหนังสือ สังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อความเข้าใจ คิด นับ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ในลักษณะต่าง ๆ หลายทัศนะ ดังนี้

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2540, หน้า 83) กล่าวว่า การอ่านเป็นการรับสารในรูปของตัวอักษรมาแปลเป็นความเข้าใจของผู้อ่านโดยผ่านการคิดประสบการณ์ และความเชื่อของตน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2539, หน้า 2) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการแปลความหมายของตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่มีการจดบันทึกไว้ออกมาเป็นคำพูด หรือความคิดอย่างมีเหตุผลและมีความเข้าใจในการสื่อสารโดยการอ่าน

ฮิลด์เรส (Hildres, 1966, p. 62 อ้างถึงใน ชูลี อินมั้น, 2533, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่าน คือ กระบวนการทางสมองที่จะแปลสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มองเห็นให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งสอดคล้องกับ ประเทิน มหาจันทร์ (2530, หน้า 13) และ แม้นมาส ชวลิต (2546, หน้า 232) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการอ่านไว้ว่า การอ่าน หมายถึง กระบวนการในการแปลความหมายของตัวอักษร หรือ สัญลักษณ์ที่มีการจดบันทึกไว้ การอ่านต้องใช้ศักยภาพของสมองเพื่อรับรู้ แปลความหมาย และเข้าใจปรากฏการณ์ข้อมูล ข่าวสาร เรื่องราว ประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก และจินตนาการ ตลอดจนสาระอื่น ๆ การอ่านเป็นทักษะพื้นฐาน ซึ่งต้องเรียนเช่นเดียวกับทักษะพื้นฐานอื่น ๆ การเรียนรู้เท่านั้นไม่เพียงพอต้องฝึกฝน หรือพัฒนาระดับความสามารถให้เพิ่มขึ้นอยู่เสมอ ให้สามารถอ่านเนื้อหาซึ่งยากและซับซ้อน ให้เข้าใจและนำมาใช้การได้ ให้เกิดมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักวิเคราะห์และเลือกสิ่งที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการอ่านดังกล่าว สรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองในการแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับผู้อ่าน โดยผ่านกระบวนการคิด ประสบการณ์เดิมและความรู้เดิมไปสู่ความเข้าใจในความหมาย และเมื่อมีความเข้าใจในการอ่านแล้วผู้อ่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตได้

ความสำคัญของการอ่าน

การอ่าน นอกจากจะเป็นทักษะสำคัญสำหรับไปใช้ในการเรียนวิชาต่างๆ แล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ทั่วไป เพื่อส่งเสริมความคิดและพัฒนาสติปัญญาที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตในยุคข้อมูลข่าวสาร นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการอ่านไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

การอ่านเป็น เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ได้ดี ได้แก่ การพัฒนาภาษาพูด จะเห็นได้ว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาจะใช้ภาษาพูดใกล้เคียงกับภาษาหนังสือ เราจึงรู้ได้ทันทีว่าคู่สนทนาได้รับการศึกษามากน้อยเพียงใดจากการสนทนา พัฒนาด้านการฟังให้สามารถฟังเรื่องราวต่าง ๆ ให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น พัฒนาด้านการเขียน ผู้อ่านย่อมได้แบบอย่างการใช้ภาษาจากการอ่าน ทั้งนี้เพราะสำนวนภาษาที่ได้จากการอ่านย่อมเป็นสำนวนที่ถูกต้อง พัฒนาการใช้ภาษาได้ถูกต้องสอดคล้องกับหลักภาษาได้ดี ผู้เรียนอ่านเป็น อ่านมาก ย่อมช่วยพัฒนาทักษะของทุกองค์ประกอบ บันลือ อุโฆษวัน (2534)

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2539, หน้า 1) ได้ให้ความสำคัญของการอ่านว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้แสวงหาความรู้ การรู้และใช้วิธีอ่านที่ถูกต้องจึงจำเป็นสำหรับผู้อ่านทุกคน เพราะการมีพื้นฐานการอ่านที่ดีจะช่วยทำให้เกิดความรู้ที่กว้างขวาง

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย์ (2536) ได้ให้ความสำคัญของการอ่านว่าเป็นทักษะที่สำคัญและใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน เพราะเป็นทักษะที่นักเรียนแสวงหาสรรพวิทยาการต่าง ๆ เพื่อความบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจ

ประทีน มหาจันทร์ (2530, หน้า 13) ได้ให้ความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่าน นอกจากจะทำให้ผู้อ่านสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาส่วนตัว และปัญหาที่เกี่ยวกับส่วนรวม ได้แล้วยังช่วยให้ผู้อ่านเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดีอีกด้วย

จากความสำคัญของการอ่านสรุปได้ว่า การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ ช่วยพัฒนาทักษะ ทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาช่วยแก้ปัญหาทั้งต่อตนเองและสังคม การอ่านช่วยให้มีความรู้กว้างขวาง การอ่านช่วยให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและยังเป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์อีกด้วย

จุดมุ่งหมายของการอ่าน

ในการอ่านหนังสือแต่ละครั้งนั้น ผู้อ่านต้องมีจุดมุ่งหมายในการอ่าน ซึ่งจุดหมายในการอ่านอาจจะแตกต่างกันไปตามความต้องการของผู้อ่านว่าต้องการอ่านเพื่ออะไร จุดมุ่งหมายของการอ่าน โดยทั่วไปสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ เป็นการอ่านเพื่อมุ่งให้ได้ความรู้ในเรื่องที่ต้องการศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเนื้อหานั้น ๆ มักใช้ในการอ่านหนังสือประเภทตำรา สารคดี วารสาร หนังสือพิมพ์ และข้อความต่าง ๆ เพื่อให้ทราบเรื่องราวอันเป็นข้อความรู้หรือ เหตุการณ์บ้านเมืองซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะจึงต้องอ่านเพิ่มเติมเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้า ของโลก

2. การอ่านเพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ผู้อ่านมุ่งที่จะผ่อนคลายอารมณ์และความ เพลิดเพลินที่ได้จากการอ่าน ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดี นวนิยาย หรือ สารคดีที่มีเนื้อหาสร้างความเพลิดเพลิน เช่น เรื่องสั้น การ์ตูน วรรณคดีประเภทประทีองอารมณ์ สารคดีท่องเที่ยว วารสาร นิตยสารในแนวสาระบันเทิงต่าง ๆ เป็นต้น

3. การอ่านเพื่อความคิด เพราะแนวคิดทางปรัชญา วัฒนธรรม จริยธรรม และความ คิดเห็นทั่วไปมักแทรกอยู่ในหนังสือทุกประเภท ผู้อ่านสามารถเลือกนำความคิดที่ได้จากการอ่านมา ใช้ประโยชน์ได้ (นภคธ จันทรเพ็ญ, 2531, หน้า 73)

4. การอ่านเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพการงาน เช่น การอ่านหนังสือเกี่ยวกับการเงิน การธนาคาร วารสารการเกษตร วารสารการแพทย์ เป็นต้น (นุชน้อย สติธรังกูร, 2538, หน้า 56 – 57; เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ, 2531, หน้า 86)

สรุปได้ว่า การอ่านมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ อ่านเพื่อ ความบันเทิง เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าและความมั่นคงในชีวิตและสำคัญคือเพื่อนำความรู้ที่ได้ จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

ได้มีนักทฤษฎีและนักการศึกษา ได้เสนอทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการอ่านไว้

ดังนี้

แลป และฟลัด (Lapp & Flood, 1992, p. 162 อ้างถึงใน ศศิธร วงศ์ชาติ, 2542) ได้ รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการอ่านจากนักจิตวิทยาหลายท่าน สามารถสรุปเป็นทฤษฎีการสอนอ่านได้ 3 ทศนะ ดังนี้

1. ทศนะที่ยึดหนังสือเป็นหลัก (Text – Based) ถือว่าตัวหนังสือเป็นจุดเริ่มต้นใน การอ่าน การถอดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนภาษาเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการอ่านเป็นการวิเคราะห์ หน่วยย่อย ๆ ของหน่วยใหญ่ ดังนั้นการอ่านจึงต้องวิเคราะห์สระและพยัญชนะแล้วนำมารวมเป็น คำ ๆ หนึ่งแล้ววิเคราะห์คำในประ โยคว่ามีความหมายอย่างไร ทศนะนี้มีลักษณะตรงกับกระบวนการอ่านตาม กระบวนการล่างขึ้นบน (A Bottom – up Process View of Reading)

2. ทักษะที่ยึดความรู้เป็นหลัก (Knowledge - Based) ถือว่าความรู้ของผู้อ่านเป็นแหล่งที่มาของความหมายที่ได้จากการอ่านเพราะผู้อ่านเป็นผู้มีประสบการณ์ โลกทัศน์ ความรู้ ความเชื่อต่าง ๆ โดยนำสิ่งเหล่านี้มาช่วยในการแปลความหมายในกระบวนการอ่านนั้น ๆ ทักษะนี้มีลักษณะตรงกับการอ่านตามกระบวนการบนลงล่าง (A Top-down Process View of Reading)

3. ทักษะที่ยึดตัวหนังสือและความรู้ร่วมกัน (The Interactive Process View of Reading) ซึ่งถือว่าการเข้าใจตามตัวอักษรลำดับเหตุการณ์และโครงสร้างประโยค ต้องนำมาใช้พร้อมกับความเข้าใจตามความรู้เดิมเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ซึ่งผู้อ่านต้องนำความรู้ทางภาษาไปสู่การแปลความหมายจากเนื้อเรื่องทักษะนี้เรียกว่า ทักษะกระบวนการปฏิสัมพันธ์ในการอ่าน

รูปแบบการอ่าน

จากทฤษฎีการอ่านได้มีนักการศึกษาเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการอ่านซึ่งเป็นที่นิยมใช้มี ดังนี้

1. รูปแบบการอ่านแบบล่างสู่บน (Bottom – up) เป็นการอ่านที่เน้นความสำคัญของสาร โดยมุ่งให้ผู้อ่านศึกษารายละเอียดเพื่อรับรู้และจำแนกคำ กลุ่มคำ ประโยค โดยอาศัยความรู้ด้าน คำศัพท์ โครงสร้าง ไวยากรณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างประโยค ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจในบทอ่านนั้น ข้อมูลที่ปรากฏในบทอ่านจะเป็นตัวชี้แนะให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวที่ผู้เขียนเสนอไว้ในรูปแบบการอ่านจะใช้ความรู้เดิม โดยวิเคราะห์องค์ประกอบย่อย ๆ ของภาษาซึ่งได้แก่ คำแต่ละคำ หน้าที่ของคำ ๆ นั้น ประโยคตลอดไปจนถึงข้อความทั้งหมด ถ้าเกิดปัญหาในการอ่านก็จะเป็นเพราะผู้อ่านยังไม่มีความสามารถทางภาษาเพียงพอ รูปแบบนี้มีข้อจำกัด ดังที่ โคดี้ (Coady, 1979 อ้างถึงใน เสาวภา นันทกิจ, 2546, หน้า 22) ได้ตั้งข้อสังเกตว่ามีผู้อ่านจำนวนหนึ่งที่มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับดี คือรู้ความหมายของคำศัพท์ โครงสร้างประโยค และความสัมพันธ์ระหว่างประโยคในข้อความที่อ่านแต่ยังไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่อ่านได้ แสดงว่า ความรู้ความสามารถทางภาษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้การอ่านประสบความสำเร็จเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น

2. รูปแบบการอ่านแบบบนสู่ล่าง (Top - down) กูดแมน (Goodman, 1971 อ้างถึงใน เสาวภา นันทกิจ, 2546, หน้า 22) เสนอแนวคิดว่าเป็นการอ่านที่ผู้อ่านจะใช้พื้นความรู้หรือประสบการณ์เดิมเป็นตัวชี้แนะให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน รูปแบบการอ่านแบบนี้ ผู้อ่านใช้ข้อมูลทางภาษาจากบทอ่านเป็นเพียงพื้นฐานในการคาดเดาเรื่องราวที่อ่านเท่านั้น และอาศัยประสบการณ์เดิมของตนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการอ่านแบบนี้เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนอ่าน รวมทั้งใช้สื่อที่ใช้ในการสอนอ่านด้วย แต่มีข้อจำกัดบางประการ จากผลการศึกษาและวิจัยของนักการศึกษาหลายท่าน เช่น เอสคีย์ (Eskey, n.d. อ้างถึงใน เสาวภา นันทกิจ, 2546, หน้า 22)

พบว่าผู้อ่านที่มีประสิทธิภาพไม่ได้อาศัยแต่เพียงพื้นฐานความรู้ของตนในการทำความเข้าใจสิ่งที่อ่านเท่านั้น แต่อาศัยความรู้ในด้านภาษาอย่างมาก ผู้อ่านที่ไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ก็ใช้วิธีการคาดเดาเรื่องราว ในขณะที่อ่าน เช่นเดียวกับผู้อ่านที่มีประสิทธิภาพ

3. รูปแบบการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive) นักการศึกษาที่นำเสนอแนวคิดนี้ เช่น รูเมลฮาร์ต และออร์โทนี (Rumelhart & Ortony, 1977 อ้างถึงใน วิสาข์ จิตวิตร, 2528 หน้า 9) เป็นรูปแบบการอ่านที่ผู้อ่านจะใช้ความรู้ทางภาษาในการวิเคราะห์ตั้งแต่ระดับตัวอักษร ความหมายของคำศัพท์ โครงสร้างไวยากรณ์ จนถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างประโยค และข้อความทั้งหมดที่อ่าน ซึ่งเป็นรูปแบบการอ่านแบบล่างสู่บน โดยผู้อ่านอาศัยข้อมูลในบทอ่านเป็นตัวชี้แนะให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน ขณะเดียวกันผู้อ่านก็ใช้พื้นฐานความรู้และประสบการณ์เดิมเป็นตัวชี้แนะแนวทางในการทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่านด้วยเช่นกัน ซึ่งรูปแบบการอ่านแบบบนสู่ล่าง นักการศึกษาหลายท่าน เช่น ดีไวน์ (Devine, n.d. อ้างถึงใน เสาวภา นันทกิจ, 2546, หน้า 23) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการอ่านโดยวิเคราะห์จากล่างสู่บน และบนสู่ล่างเป็นรูปแบบที่สำคัญในการอ่านเพื่อความเข้าใจ เพราะในขณะที่รูปแบบการอ่านล่างสู่บน เริ่มขึ้นผู้อ่านอ่านตัวอักษร คำศัพท์ ประโยค โดยอาศัยความรู้ทางภาษานั้น รูปแบบการอ่านแบบบนสู่ล่าง ก็จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้ดีขึ้น โดยผู้อ่านจะสร้างมโนทัศน์คร่าว ๆ ขึ้นในใจเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ซึ่งจะทำให้เกิดการคาดเดาเรื่องที่อ่านได้คร่าว ๆ มโนทัศน์ของผู้อ่านเกิดจากพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่นั้นเองรูปแบบทั้งสองนี้จะเกิดขึ้นพร้อมกันโดยไม่รู้ตัว

วิธีการอ่านประเภทต่าง ๆ

วิธีการอ่านที่รู้จักกันทั่วไปมีดังต่อไปนี้ (สุภัทรา อักษรานุเคราะห์, 2532, หน้า 88 - 89)

1. การอ่านแบบเปิดผ่านไปอย่างรวดเร็ว (Skimming) ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝนให้ตั้งคำถามไว้ในใจก่อนเริ่มอ่าน คือรู้จุดประสงค์ของเรื่องที่อ่าน ผู้เรียนต้องฝึกฝนให้รู้จักการทำนายความข้างหน้า และเลือกจับใจความ เป็นต้น

2. การอ่านแบบต้องการข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง (Scanning) เช่นวันที่ สถานที่ ตัวเลข ผู้สอนต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักอ่านทั้ง 2 วิธี โดยเลือกบทเรียนที่ช่วยในการฝึก เช่นข่าวในหนังสือพิมพ์ ข่าวกีฬา และข่าวโฆษณาสินค้าต่าง ๆ ผู้เรียนจะรู้จักจับใจความสำคัญโดยละเว้นการอ่านโดยการแปลคำต่อคำ

3. การอ่านเพื่อหารายละเอียด (Receptive Reading) ผู้เรียนจะต้องเข้าใจข้อเขียนทั้งใจ ความสำคัญและรายละเอียดปลีกย่อย แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องเข้าใจคำทุกคำ เนื่องจากข้อเขียนแต่ละข้อเขียนย่อมมีรายละเอียดปลีกย่อยอยู่ในระดับที่สำคัญไม่เท่ากัน

4. การอ่านเชิงวิจารณ์ (Critical Reading) ทักษะการอ่านแบบนี้เป็นทักษะที่ยากที่สุด และควรใช้ในระดับที่สูงขึ้น เพราะผู้อ่านจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อข้อเขียนที่ตนอ่าน โดยใช้ความรู้ และประสบการณ์ที่มีอยู่สนับสนุนหรือโต้แย้งต่อข้อเขียนนั้น ๆ การอ่านระดับนี้ ผู้เรียนจะต้องมี โอกาสอภิปรายแสดงความคิดเห็นหลังการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่าน

ชวาล แพร์ตกุล (2528, หน้า 135) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่าน หมายถึง ความสามารถในการผสมความรู้ความจำได้ไกลกว่าเดิม อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งผู้ที่กระทำเช่นนี้ ได้ต้องมีคุณสมบัติหลายประการ ดังนี้

1. รู้ความหมายและรายละเอียดของเรื่องนั้นมาก่อน
2. รู้ความเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์ระหว่างขั้นและความรู้ย่อยเหล่านั้น
3. สามารถอธิบายสิ่งเหล่านั้นด้วยสำนวนภาษาของตนเอง
4. เมื่อพบสิ่งใดที่มีสภาพทำนองเดียวกันที่เคยเรียนรู้มาแล้วก็สามารถตอบโต้อธิบายได้

ประทีน มหาจันทร์ (2530, หน้า 155) กล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็น กระบวนการที่ซับซ้อน ลักษณะของการอ่านผู้อ่านจะต้องสามารถทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ ความหมายดังกล่าว ไม่ใช่เกิดจากตัวอักษรหรือสัญลักษณ์การอ่านเท่านั้น หากขึ้นอยู่กับ การกระตุ้นให้เกิดความคิดรวบยอดหรือจินตนาการของผู้อ่านเป็นสำคัญ การเข้าใจตัวอักษรหรือ สัญลักษณ์ที่อ่านนั้นขึ้นอยู่กับความหมายที่ผู้อ่าน จะต้องทำความเข้าใจ โดยอาศัยประสบการณ์เดิม เป็นพื้นฐาน

เบอร์ตัน (Burton, 1956 อ้างถึงใน วันทนา กันทะหงษ์, 2543) ยังได้กล่าวถึงทักษะที่ แสดงถึงความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

1. การเข้าใจความหมายของคำศัพท์
2. การเรียงลำดับความได้
3. การจับความคิดได้
4. การสังเกตความสัมพันธ์ของข้อความได้
5. การจำแนกประเภทได้ สรุปความได้ และการคาดการณ์ล่วงหน้าได้

จากความหมายของความเข้าใจในการอ่านดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจถึงสิ่งที่ผู้เขียนสื่อความหมายจากสิ่งที่อ่านได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ของผู้เขียน ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์เดิมและการประมวลความคิดของผู้อ่านเป็นสำคัญ

ระดับความเข้าใจในการอ่าน

ในการอ่านผู้รับสารจะมีระดับความเข้าใจในการอ่านที่แตกต่างกัน ซึ่งนักการศึกษาได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

เบอร์มิสเตอร์ (Burnmeister, 1978, pp. 147 - 148 อ้างถึงใน นลินี บำเรอราช, 2545, หน้า 34) ได้แบ่งระดับความเข้าใจไว้ก่อนข้างละเย็ด โดยอาศัยพื้นฐานจากนอร์ริส แซนเดอร์ส (Norris Sanders) ซึ่งดัดแปลงมาจากระดับขั้นของความเข้าใจในการอ่านของบลูม (Bloom) ซึ่งแบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านออกเป็น 7 ระดับ ดังนี้

1. ระดับความจำ (Memory) เป็นการจำตามถ้อยคำที่ระบุอยู่ในบทอ่าน หรือตามที่ผู้เขียนเขียนไว้เป็นความเข้าใจระดับต้น เป็นระดับที่ไม่ต้องใช้ความคิดมากนัก ผู้อ่านแสดงความเข้าใจด้วยการบอกสิ่งต่อไปนี้

- 1.1 ข้อความจริง วันเดือนปี การนิยามศัพท์หรือข้อมูลที่เป็นรายละเอียดในเรื่องที่อ่าน
- 1.2 ความคิดสำคัญที่ผู้เขียนระบุไว้
- 1.3 ลำดับขั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ
- 1.4 คำแนะนำที่ระบุในข้อเขียน

ความเข้าใจระดับความจำ เป็นลักษณะของการอ่านจับใจความซึ่งการเรียนการอ่านในอดีตของไทยใช้เป็นชื่อวิชาอ่านเอาเรื่อง ถือว่าเมื่ออ่านแล้วต้องจับใจความให้ได้

2. ระดับการแปลความหมาย (Translation) เป็นความสามารถของผู้อ่านที่แปลความหมายของข้อความที่อ่านออกมาได้ถูกต้องด้วยภาษาของตนเองในลักษณะต่อไปนี้

- 2.1 สามารถอธิบายเนื้อเรื่องหรือแนวคิดของเรื่องที่อ่านได้ด้วยภาษาที่ง่ายขึ้น หรือด้วยภาษาของตนเอง โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดเดิม
- 2.2 สามารถนำเนื้อความจากสิ่งที่อ่านมาแสดงเป็นกราฟ แผนผัง แผนภูมิ หรือทำในทางกลับกันคือ นำเนื้อความจากกราฟ แผนผัง แผนภูมิมาอธิบายเป็นประโยคเป็นย่อหน้า
- 2.3 สามารถนำเรื่องที่อ่านมาเขียนเป็นงานเขียนในลักษณะรูปแบบอื่นได้
- 2.4 สามารถทำตามคำแนะนำที่ให้ไว้ได้อย่างถูกต้อง ความเข้าใจระดับแปลความเป็นความสามารถในเชิงที่ผู้อ่านจับใจความสำคัญของสิ่งที่อ่านได้แล้วแสดงให้ผู้อื่นรับรู้ด้วยการแสดงออกแบบต่าง ๆ

3. ระดับการตีความ (Interpretation) เป็นความสามารถในเชิงเห็นสิ่งที่สัมพันธ์กันของสิ่งที่มีได้ระบุไว้ เป็นความเข้าใจระหว่างบรรทัดของข้อความ ความเข้าใจระดับนี้ผู้อ่านต้องใช้ความคิดมากขึ้น โดยมีความสามารถในการสิ่งต่อไปนี้

3.1 เมื่อทราบสาเหตุ สามารถระบุผลที่จะเกิดตามมาได้ และเมื่อทราบผลที่เกิดขึ้น สามารถระบุสาเหตุได้

3.2 คาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปหรือคาดคะเนเรื่องได้

3.3 สามารถสรุปความคิดสำคัญได้อย่างสมเหตุสมผล ถ้าบทอ่านนั้นมีได้ระบุไว้

3.4 สามารถประมวลความจากข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากบทอ่าน สามารถลงความเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งได้

3.5 สามารถขยายความเพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้รับ

3.6 สามารถบอกความสัมพันธ์กันของตัวละครต่าง ๆ

3.7 สามารถจินตนาการตามสิ่งที่ระบุไว้ได้ เช่น เกิดภาพพจน์ เกิดความรู้สึก คล้อยตาม เหมือนได้ยินเสียง ได้กลิ่น ได้รสชาติจากการจินตนาการ

4. ระดับนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถระดับสูงขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการนำความรู้ หลักการ ทฤษฎี แนวคิด ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ หรือสภาพปัญหาใหม่ที่ไม่เคยเห็นหรือรู้จักมาก่อน กิจกรรมการสอนอ่านในขั้นนี้ ครูควรให้มีการอภิปรายในสิ่งที่รับรู้จากการอ่านและตั้งคำถามในเชิงประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับในสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วถามว่าทำไมคิดเช่นนั้น นอกจากนั้นอาจถามเพื่อสรุปหลักการ แล้วถามว่ามีเหตุผลใดที่ทำให้มีการสรุปเช่นนั้น

5. ระดับการวิเคราะห์ (Analysis) การคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการแยกส่วนต่าง ๆ ของเรื่องที่เป็นความรู้หรือแนวคิดที่ได้จากการอ่านนั้น และสามารถชี้ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ นั้น เช่น เมื่ออ่านข้อความที่เป็นการโฆษณาชวนเชื่อ สามารถตอบคำถามเหล่านั้นได้ เช่น ใครเป็นคนเขียน กลุ่มเป้าหมายของผู้เขียนคือใคร ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์อะไร ในการเขียนครั้งนี้ผู้เขียนใช้เทคนิคอะไร ถ้าอ่านข้อความที่เป็นบทกวีนิพนธ์หรือบทร้อยกรอง สามารถตอบคำถามได้ว่าเป็นคำประพันธ์ชนิดใด มีลักษณะสัมผัสอย่างไร นอกจากนั้นสามารถตอบคำถามที่เป็นเหตุผลด้านอื่น ๆ หรือพิจารณาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ

6. ระดับการสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการคิดเชิงบูรณาการ คิดรวมส่วนต่าง ๆ ที่แยกกระจายอยู่ให้เป็นแนวคิดเดียวและเป็นแนวใหม่ เป็นการคิดในเชิงทำให้เกิดความรู้ใหม่หรือแนวคิดใหม่ มีผลของการคิดเป็นหลักการหรือกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ หรือมีผลงานใหม่ มีวิธีการใหม่ ต่างจากการคิดขั้นดีความ

7. ระดับการประเมิน (Evaluation) เป็นความสามารถทางการคิดระดับสูงสุด มีการตัดสินใจด้วยเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น การคิดเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ใช้ในการตัดสินใจมักเกี่ยวข้องกับความเป็นเหตุเป็นผล การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่สามารถมองเห็นได้โดยอาศัยทักษะการสังเกต และการคิดอย่างหลักแหลม การประเมินผลเป็นการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีเกณฑ์หรือมาตรฐานอยู่ในใจ

ระดับความเข้าใจในการอ่านทั้ง 7 ขั้นเป็นการยากที่จะเกิดขึ้นด้วยตัวนักเรียนเอง ดังนั้น การสอนการอ่านตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานในช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3) ผู้วิจัยเห็นว่าควรเน้นความเข้าใจในระดับการคิดวิเคราะห์ เพื่อนักเรียนจะได้มีทักษะการทำความเข้าใจในระดับพื้นฐาน เป็นการพัฒนาความคิดขั้นสูง ครูผู้สอนต้องรู้จักตั้งคำถามเพื่อฝึกให้นักเรียนคิดเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดและอภิปรายร่วมกัน จะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในบทอ่านนั้นอย่างลึกซึ้งสามารถทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

ลำดับขั้นพัฒนาการอ่าน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2539, หน้า 11 - 13) ได้กล่าวถึงขั้นพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 15 ปี โดยศึกษาจากพัฒนาการทางร่างกาย ความคิด ความถนัด และความสนใจของเด็ก สามารถแบ่งลำดับขั้นคอนออกเป็น 6 ขั้น คือ

1. ขั้นก่อนเริ่มอ่านขั้นนี้ จะเริ่มตั้งแต่ทารกจนถึงวัยก่อนเข้าเรียนอนุบาลเป็นช่วงเวลาที่เด็กจะได้เตรียมตัวเพื่อรับการพัฒนาขั้นต่อไป การเตรียมเด็กควรเน้นกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาให้เด็กรู้จักระเบียบ กฎเกณฑ์ การอ่านจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตให้กับเด็ก ผู้ปกครองควรเตรียมให้เด็กมีประสบการณ์ทางภาษามากขึ้นด้วยการแนะนำให้เด็กรู้จักคำใหม่ให้มากขึ้น
2. ขั้นเริ่มต้นอ่าน ขั้นนี้จะเริ่มตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เด็กจะคุ้นเคยกับคำง่าย ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวและพูดประโยคสั้น ๆ ได้เด็กจะใช้และจำประโยคได้ ทั้งนี้ทำให้เห็นถึงการเริ่มต้น รู้จักคำให้สัมพันธ์กับความหมายอันเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์ในการอ่าน สิ่งที่ต้องพิจารณาถึงในการจัดประสบการณ์การอ่านในระดับนี้ คือ ความพร้อม โดยปกติเด็กควรได้รับการสอนอ่านอย่างเป็นทางการเมื่ออายุ 5 ปีขึ้นไป
3. ขั้นเริ่มต้นอ่านอย่างอิสระ ขั้นนี้เริ่มต้นตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ครูจะต้องพิจารณาตัดสินว่าเด็กคนใดมีความพร้อมที่จะอ่านอย่างอิสระหรืออ่านได้ด้วยตัวเอง โดยครูพิจารณาจากจำนวนคำที่เด็กรู้จักว่ามีมากพอ และรู้จักโครงสร้างของประโยคดี วิธีการสอนที่จะนำมาใช้ในขั้นนี้คือ การแนะนำให้เด็กเรียนรู้คำยากในเรื่องจนเข้าใจแล้วจึงให้อ่านเนื้อเรื่อง เรื่องที่อ่านควรมีความสั้นยาวพอเหมาะกับอายุ สายตาและช่วงความสนใจของเด็ก การสอนอ่านในขั้นนี้ครูควรแนะนำให้เด็กรู้จักส่วนประกอบของคำ ได้แก่ พยัญชนะต้น สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกด และตัวการันต์ เป็นการเตรียมตัวเพื่อนำไปสู่การอ่านด้วยตนเอง
4. ขั้นถ้อยความความรู้ ขั้นนี้เริ่มต้นตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 2 - 4 เด็กจะพบหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่มีเนื้อเรื่องแตกต่างจากหนังสือแบบเรียนหลากหลายประเภท และต้องการ

คำแนะนำจากครูในการเลือกหนังสืออ่านให้เหมาะสมกับวัย การสอนอ่านในใจจะเริ่มต้นในขั้นนี้ แต่ยังไม่ควรเน้นอัตราเร็วในการอ่าน การอ่านในใจเป็นการอ่านเพื่อเก็บความว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน และอย่างไรกระบวนการสอนอ่านจึงเป็นการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญและทำความเข้าใจเรื่องราวก่อน ต่อจากนั้นจึงศึกษาความหมายของคำภายหลัง ในขั้นนี้เด็กจะนำคำที่รู้จักในเรื่องไปใช้ในการเรียนวิชาอื่นๆ มากขึ้น ทำให้มีประสบการณ์ในการอ่านกว้างขวาง การอ่านในลักษณะนี้เป็นแนวทางเพื่อการเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

5. ขั้นวุฒิภาวะระดับกลาง เริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 เด็กจะมีทักษะในการอ่านมากขึ้น เด็กจะอ่านหนังสือประเภทต่างๆ อย่างกว้างขวาง ครูควรแนะนำหนังสือและให้ข้อคิดเกี่ยวกับการอ่านหนังสือต่างๆ ทักษะการอ่านที่ควรสอนคือ การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของเรื่อง โดยใช้วิธีการกวาดสายตาให้เร็วขึ้น ครูควรเริ่มสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การเลือกเรื่องอ่านที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีความรู้ ประสบการณ์และมีความคิดอย่างกว้างขวางรวมทั้งได้รับความบันเทิงอีกด้วย

6. ขั้นวุฒิภาวะระดับสูง เริ่มตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป เด็กจะมีนิสัยการอ่าน เลือกหนังสือที่อ่านแตกต่างกัน นอกจากนั้นเด็กจะมีความสนใจและทัศนคติเข้ามาเกี่ยวข้องในการอ่านด้วย การอ่านในขั้นนี้เป็นการอ่านในระดับสูง ผู้อ่านต้องมีเทคนิค มีวิธีการอ่าน รู้คำศัพท์วิชาการขั้นสูง รู้วิธีการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ การอ่านในขั้นนี้จึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่ได้สะสมมาแต่ต้น

จากการศึกษาลำดับขั้นพัฒนาการอ่าน สรุปได้ว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีลำดับขั้นในการพัฒนาการอ่านอยู่ในขั้นวุฒิภาวะระดับสูง ครูควรสอนทักษะการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของเรื่อง และการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ยังต้องให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องที่อ่านซึ่งเป็นทักษะที่ยากและซับซ้อนกว่าระดับกลาง โดยครูผู้สอนควรใช้บทอ่านที่หลากหลายและเหมาะสม เพื่อให้เด็กมีความรู้ มีประสบการณ์และมีความคิดอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

การสอนอ่าน

ในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทยครูผู้สอนควรนำหลักจิตวิทยามาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้เรียนให้มากขึ้น หลักจิตวิทยาที่ต้องนำมาใช้คือ จิตวิทยาการศึกษา (Educational Psychology) ช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วรรณิการ์ พวงเกษม (2535, หน้า 35 – 43) กล่าวว่า หลักการนำจิตวิทยาการศึกษาที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน มีดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) เด็กทุกคนมีความแตกต่างกันในเรื่องลักษณะนิสัย สติปัญญา ความสามารถ ความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติ

2. ความพร้อม (Readiness) เป็นสภาพความเจริญเติบโต ความรู้สึกรูปร่างพื้นฐานและความสนใจอันประกอบด้วยวุฒิภาวะ ประสบการณ์ ความต่อเนื่องของบทเรียน ที่จะทำให้การเรียนรู้พร้อมที่จะรับรู้ในสิ่งที่ครูป้อนให้

3. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการมีประสบการณ์ตรง การฝึกปฏิบัติ และการได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

4. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of Exercise) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อได้มีการฝึกฝนหรือการกระทำซ้ำ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการใช้ภาษา การเขียน และการอ่าน ถ้าได้ทำบ่อย ๆ ความชำนาญก็จะเกิดขึ้น เขียนผิดน้อยลง อ่านได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

5. การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะผู้ลงมือทำจริงจะทำให้ผู้เรียนได้รับมีความคล่องแคล่ว ชำนาญชำนาญถ้าได้ลงมือกระทำเอง การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ได้รับความรู้แน่นขึ้น

6. กฎแห่งผล (Law of Effect) มีหลักความจริงว่า เมื่อได้เรียนแล้วผู้เรียนย่อมต้องการจะทราบผลการเรียนของตนว่าเป็นอย่างไร เป็นที่พอใจของผู้สอนหรือไม่ ฉะนั้นผู้สอนควรระมัดระวัง การใช้ถ้อยคำถ้ามีทั้งดีและชม ควรชมก่อนคิด การติควรเป็นการติเพื่อก่อ มีข้อเสนอแนะลงไปด้วย ผู้เรียนจะได้ทราบส่วนที่ดีและส่วนที่ต้องแก้ไข

7. กฎแห่งการนำไปใช้ (Law of Use and Disuse) การเรียนรู้จะเกิดผลดีเมื่อนำความรู้ที่นำไปใช้ ตรงกันข้ามถ้าไม่นำไปใช้พอเวลาผ่านไปนาน ๆ ก็จะลืม

8. กฎแห่งแรงจูงใจ (Law of Motivation) ครูควรพยายามสร้างสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้าเพื่อจูงใจ ให้ผู้เรียนสนใจเรียน ตั้งใจฝึกฝนทักษะ และมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทย

9. การเสริมกำลังใจ (Reinforcement) นอกจากครูเป็นผู้ทำแล้วผู้เรียนด้วยกันก็ควรมีส่วนด้วยและนิยมทำได้หลายวิธี เช่น การเสริมกำลังใจด้วยวาจา ทำทาง การให้มีส่วนร่วมโดยกลุ่มผู้เรียนและการให้รางวัล

สรุปได้ว่า การนำจิตวิทยาการศึกษาไปใช้ในการเรียนการสอน การอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจนั้น นอกจากจะช่วยให้ครูเข้าใจผู้เรียนมากขึ้นและสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่แล้ว ยังเป็นข้อมูลสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ที่ผู้เรียนต้องฝึกฝนทักษะทางการอ่านเป็นประจำ การเข้าใจพฤติกรรม ความรู้สึกของผู้เรียนจะช่วยให้ครูวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

ธรรมชาติของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

พรณี ชุทัยเงินจิต (2538, หน้า 254 - 259) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพัฒนาการผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อายุ 12 - 15 ปี ไว้ดังนี้

1. พัฒนาการทางจิต - สังคม (Psychosocial Development) อยู่ในขั้น Identity VS. Identity Confusion หรือความเป็นเอกลักษณ์ ความสับสนในเอกลักษณ์ เริ่มมีความคิดเกี่ยวกับการหาเอกลักษณ์ของตนเอง ให้ความสนใจกับรูปร่างหน้าตาและบทบาททางเพศ มากกว่าความสนใจในอาชีพ

2. พัฒนาการทางด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Development) ความสามารถของสมองอยู่ในขั้น Formal Operation หรือขั้นที่สามารถใช้สมองแก้ปัญหาในสิ่งที่เป็นนามธรรม สามารถทดลองสมมติฐาน

3. พัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development) อยู่ในขั้น Convention ขอมรับในอำนาจและกฎเกณฑ์ของสังคม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามเป็นขั้นที่พัฒนาไปสู่ความร่วมมือ สิ่งที่ยังจดจำเกี่ยวกับลักษณะทั่ว ๆ ไป การเข้าสู่วัยรุ่นทำให้มีการแสดงพฤติกรรมหลาย ๆ รูปแบบ คือ

3.1 ลักษณะทางร่างกาย (Physical Characteristics)

3.1.1 เด็กผู้หญิงเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าผู้ชาย สำหรับเด็กบางคนที่เข้าสู่วัยรุ่นช้ากว่าเพื่อน ๆ ในรุ่นเดียวกัน มักมีปัญหาการปรับตัว เพราะไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ดังเช่นเพื่อน ๆ ครูควรสนับสนุนให้ทำกิจกรรมอื่น เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตน เช่นเป็นกรรมการโรงเรียน เล่นดนตรี เป็นต้น

3.1.2 เด็กส่วนใหญ่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นหนุ่มสาว ลักษณะทางเพศจะปรากฏชัด ในระยะนี้ควรเริ่มสอนเกี่ยวกับเพศศึกษา เพื่อให้เด็กรู้จักการปฏิบัติในทางที่ถูก โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงที่ควรระวังเรื่องเกี่ยวกับประจำเดือน เพื่อจะได้ไม่ต้องตกใจกลัว

3.1.3 เด็กวัยรุ่นมีลักษณะกึ่งกำกวมทำอะไรดูขัดตา ทั้งนี้เพราะเหตุที่คำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงของรูปร่างตนเองจนมากเกินไป ทำให้พิถีพิถันในการแต่งกายเป็นพิเศษ ถ้ามากเกินไปจะเสียการเรียน ครูจึงต้องชี้แจง

3.1.4 เด็กวัยนี้จะมีปัญหาเรื่องขาดสารอาหารทั้งนี้เพราะการที่พยายามรักษาทรุดทรวง

3.2 ลักษณะทางสังคม (Social Characteristics)

3.2.1 เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มมากกว่าปฏิบัติตามพ่อแม่ จึงเป็นวัยที่มีข้อขัดแย้งกับผู้ใหญ่เสมอ เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการอิสระ ผู้ใหญ่ควรรู้จักวิธีที่จะช่วยเหลือ อย่าทำอะไรให้เด็กรู้สึกว่าคุณบังคับ ครูสามารถส่งเสริมอิสระภาพที่เด็กต้องการได้ โดยการให้นักเรียนช่วยกันวางแผนงานในชั้นเรียน โดยที่เด็กต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

3.2.2 เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ขาดความมั่นใจ จึงมักทำอะไรคล้าย ๆ กับกลุ่ม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ เช่น การแต่งกาย การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ครูมีวิธีช่วยให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง โดยใช้วิธีกระตุ้นให้กำลังใจ หรือการเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น โดยการแสดงการยอมรับ แม้เด็กจะตอบผิด หรือการให้เด็กทำแบบฝึกหัดชนิดปลายเปิด

3.2.3 เด็กวัยนี้เป็นวัยที่กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลอย่างยิ่ง จะไว้วางใจเพื่อนยิ่งกว่าพ่อแม่ ครูอาจช่วยเหลือโดยการทำตัวสนิทสนม ให้คำปรึกษาแนะนำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์

3.3 ลักษณะทางอารมณ์ (Emotional Characteristics)

3.3.1 เด็กวัยนี้จะค่อนข้างเจ้าอารมณ์ และมีอารมณ์ไม่แน่นอน ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากทางด้านร่างกายกับการเปลี่ยนแปลงทางเพศ และอีกส่วนหนึ่งมาจากความสับสนในบทบาทของตนเองว่าเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่กันแน่ ครูควรมีความคงเส้นคงวาในการปกครองชั้นเรียน และปฏิบัติต่อเด็กดังเช่นเขาเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ แสดงอาการยอมรับและให้เกียรติ

3.3.2 นักเรียนอาจจะส่งเสียงดังอีกที ทั้งนี้เพื่อจะปิดบังการขาดความมั่นใจในตนเอง ครูให้ความช่วยเหลือได้โดยการให้ทำงานแข่งกับตนเอง การส่งเสียงดังเอะอะหรือทำใหญ่เพื่อปกปิดความความมั่นใจก็จะหายไป

3.3.3 การแสดงอารมณ์โกรธออกมาเป็นเรื่องธรรมดาของเด็กวัยนี้ ทั้งนี้เป็นเพราะความเครียดทางจิต ความไม่สมดุลทางชีวภาพและความเหนื่อยเนื่องจากการใช้กำลังมากเกินไป การขาดอาหารหรือการนอนไม่พอ เป็นการดีที่ครูควรจะช่วย ๆ ลดการแสดงอารมณ์โกรธนี้เมื่อเกิดขึ้น โดยการสัมผัสตัวนักเรียนเบา ๆ การเปลี่ยนเรื่องพูดหรือกิจกรรมใหม่ ๆ หากเป็นความโกรธเรื้อรัง ครูควรไปขอความช่วยเหลือจากแผนกแนะแนว

3.3.4 วัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะใจแคบและยึดความเห็นของตนเอง ทั้งนี้เพราะขาดความมั่นใจในตนเอง เขาคิดว่าคำตอบที่สมบูรณ์และเขารู้คำตอบนั้น ในการอภิปรายในชั้นเรียน ครูควรเน้นความสำคัญของความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งอาจนำมาปรับปรุงความคิดของตนเอง ครูต้องระวังเด็กนักเรียนที่ยึดความเห็นของตนเองเป็นใหญ่ ซึ่งมักจะข่มขู่เพื่อนในชั้น ทำให้ไม่มีใครกล้าด้านความคิดของเขา

3.3.5 เด็กวัยนี้เริ่มมองผู้ปกครองและครูตามความจริงมากขึ้น เด็กวัยนี้เริ่มรู้สึกว่ามีผู้ใหญ่มีโอกาสทำผิดได้ จึงมักจะแสดงท่าทีแข็งขันต่อต้านครู ครูที่สอนเด็กวัยนี้มักจะถูกแกล้งบ่อย ๆ โดยเฉพาะถ้าเด็กพบจุดอ่อนของครู วัยนี้เด็กต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการอิสรภาพ แต่โดนขัดขวางจากผู้ใหญ่ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน วิธีช่วยเหลือของครูคือ ให้เด็กอภิปรายและเขียนเสนอความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจทั้งหลาย ในขณะเดียวกันจะต้องชี้แจงให้เด็กเข้าใจถึงการควบคุมตนเอง เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องคำนึงถึงเสรีภาพของผู้อื่นด้วย

3.4 ลักษณะทางสติปัญญา (Cognitive Characteristics)

3.4.1 เด็กวัยนี้จะสามารถเข้าใจความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมได้ดีขึ้น ดังนั้นเขาจึงสามารถเข้าใจหลักศีลธรรมจรรยาต่าง ๆ ได้มากขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีบางความคิดรวบยอดที่ยากแก่การเข้าใจ ฉะนั้นครูจะต้องมีความอดทนในการอธิบายไม่แสดงอาการเบื่อหน่ายหรือเยาะเย้ย จะต้องแสดงความเห็นใจ

3.4.2 ช่วงของความสนใจในเด็กวัยนี้นานขึ้น แต่ถึงอย่างไรเด็กก็ยังอด “ฝันกลางวัน” ไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อทดแทนสิ่งที่ขาด และโอกาสในการเพื่อฝันมีอย่างจำกัด วิธีช่วยของครู คือพยายามให้การบ้านซึ่งท้าทายจินตนาการ ในทุกวิถีทางที่ทำได้ ครูอาจจะให้เกมปริศนาหรือปัญหาที่น่าทึ่งแทนแบบฝึกหัดที่น่าเบื่อ ครูอาจส่งเสริมความฝันที่เป็นประโยชน์สำหรับอนาคต เช่นงานที่นักเรียนชอบ ทำอย่างไรถึงจะได้งานนั้น

จากการศึกษาจิตวิทยาการอ่านและพัฒนาการของเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระบุว่า เป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่นในระยะแรก ดังนั้นเด็กจึงมีความสับสนทั้งทางร่างกาย อารมณ์และสังคม การจัดการเรียนการสอนครูจึงต้องเข้าใจและยอมรับ และให้ความช่วยเหลือให้ถูกวิธี ทั้งนี้เพื่อเขาจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในสังคมต่อไป ผู้วิจัยได้นำความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติการอ่านเป็นกลุ่ม ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากกลุ่ม เพื่อสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นก่อนแล้วจึงให้อ่านแล้ววัดผลเป็นรายบุคคล

ความสนใจในการอ่านของนักเรียน

การอ่านหนังสือของบุคคลมีสาเหตุมาจากแรงกระตุ้นภายในตัวของแต่ละคนซึ่งมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสนใจและความต้องการของตน ถ้าครูได้เรียนรู้ความสนใจในการอ่านของนักเรียนครูก็จะสามารถเลือกหนังสือหรือบทเรียนสำหรับฝึกอ่านได้ตรงหรือสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนมีการศึกษาสำรวจความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็กวัยต่าง ๆ มาเป็นเวลานาน มีผลยืนยันว่า เด็กที่มีอายุใกล้เคียง มักชอบอ่านหนังสือแนวเดียวกัน เด็กหญิงกับเด็กชาย ถึงอายุจะใกล้เคียงกัน แต่จะชอบอ่านหนังสือไม่เหมือนกัน ความสนใจในหนังสือของเด็กแต่ละช่วงอายุแตกต่างกันโดยเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษา มีดังนี้ (รัญจวน อินทรกำแหง, 2525 อ้างถึงใน นลินี บำเรอราช, 2545, หน้า 100)

เด็กอายุ 11 – 12 ปี อ่านหนังสือได้คล่องสนใจการอ่านชอบเรื่องการค้นคว้า การประดิษฐ์ ชีวิตสัตว์ เด็กหญิงมักชอบเรื่องชีวิตภายในบ้าน เด็กชายมักชอบเรื่องเครื่องยนต์ กลไก เรื่องลึกลับ รวมทั้งเรื่องกีฬาด้วย

เด็กวัย 13 – 14 ปี เป็นวัยรุ่นเต็มที่ เริ่มสนใจเรื่องที่เป็นตามหลักวิชาต่าง ๆ เด็กหญิงชอบหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ เรื่องรักใคร่สะเทือนอารมณ์ เด็กชายอ่านเรื่องทางประวัติศาสตร์ การเดินทาง การดำเนินชีวิต และเรื่องกีฬา

เด็กวัย 15 ปี อ่านหนังสือวิชาเรียนต่าง ๆ ตามที่เรียนในโรงเรียน ไม่ทุ่มเทไปทางใดทางหนึ่ง ถ้าอ่านตามเสรีเด็กชายชอบเรื่องการทดลอง งานอดิเรกและชีวประวัติ เด็กผู้หญิงชอบอ่านนิยาย ส่วนเรื่องกีฬาก็ยังคงชอบอยู่

สรุปได้ว่า ความสนใจในการอ่านของเด็กโดยทั่วไปจะแตกต่างกันตามเพศ และวัย เด็กส่วนใหญ่จะชอบอ่านหนังสือที่เขาสนใจและความสนใจมักเกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัวหรือสิ่งที่เกี่ยวกับธรรมชาติ ดังนั้นในการเลือกบทอ่านจึงควรเลือกให้ตรงใจและความต้องการกับวัยของเขาให้มากที่สุด

การเลือกหนังสือสำหรับการจัดการเรียนรู้การอ่าน

การเลือกหนังสือสำหรับกิจกรรมการอ่าน มีข้อแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับชั้นและวัยของผู้เรียน (ฉวีวรรณ อุทาภิณันท์, 2542, หน้า 122 - 123) ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

1. เลือกหนังสือให้เหมาะกับเพศ วัย ความรู้ ความสามารถในการอ่านตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้อ่านกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงหลักของจิตวิทยาการอ่าน
2. เลือกหนังสือที่ดีมีคุณภาพ ความรู้และประสบการณ์ของผู้แต่งตรงกับเนื้อหา วิธีเขียนอ่านเข้าใจง่าย
3. เลือกหนังสือและสื่อการอ่านอื่น ๆ ที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ โดยเฉพาะเรื่องทางด้านวิทยาศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ และเทคโนโลยี ควรเลือกเล่มที่มีการจัดพิมพ์ปรับปรุงแก้ไขครั้งล่าสุด
4. เลือกหนังสือที่จัดรูปแบบ (Format) เหมาะสม สวยงาม มีรูปภาพสีจำนวนมาก ถ้าเป็นหนังสือเด็ก ตัวพิมพ์ต้องโต ชัดเจน กระดาษดี การเย็บเล่มแข็งแรงทนทาน
5. เลือกหนังสือที่มีเนื้อเรื่องตรงความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ชาวสวนต้องนำเสนอสื่อการอ่านเกี่ยวกับการทำสวน พืชสวน การใช้ยาฆ่าแมลง รู้จักอ่านฉลากยาก่อนใช้และรู้จักวิธีใช้อย่างถูกต้อง
6. เลือกหนังสือแนะนำที่มีในห้องสมุดและที่มีมุมหนังสือพิเศษ
7. พิจารณาหนังสือที่มีลักษณะพิเศษกว่าเล่มอื่น ๆ เช่น มีดัชนีช่วยค้น มีภาคผนวก ฯลฯ
8. เลือกหนังสือที่ดีและราคาไม่แพงมากนักควรเปรียบเทียบกับหนังสือที่มีเนื้อหาอย่างเดียวกันแล้วเลือกเล่มที่ดีที่สุด

9. พิจารณาจากหนังสือที่ชนะการประกวด ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติจัดทำขึ้น จะได้ไม่เสียเวลาเลือกมาก เพราะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการแล้ว จึงเป็นหลักประกันที่เชื่อถือได้ มีมาตรฐานระดับสถาบัน

10. พิจารณาจากรายชื่อหนังสือขายดี ประจำเดือนของแต่ละเดือน ของสำนักพิมพ์และศูนย์หนังสือต่าง ๆ ที่จัดพิมพ์ในวารสารและหนังสือพิมพ์รายวันประกอบการตัดสินใจเลือกนำเสนอ

11. พิจารณาจากบรรณนิทัศน์ และรายการแนะนำหนังสือและสื่ออื่น ๆ ในวารสารและหนังสือพิมพ์รายวัน

12. พิจารณาหนังสือที่ผู้อ่านชอบมาจากการสัมภาษณ์การอ่าน การสำรวจการอ่าน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเลือกรูปแบบของการนำเสนอหนังสือที่เหมาะสมให้กับกลุ่มเป้าหมาย

หลักในการเลือกบทอ่านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการอ่านในชุดการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นั้น ผู้วิจัยอาศัยหลักเกณฑ์การเลือกโดยตอบสนองจิตวิทยาความสนใจของผู้เรียนเป็นประการสำคัญ เนื้อเรื่องที่นำมาให้อ่านมีความหลากหลาย บางเรื่องเป็นเรื่องราวในอดีตที่ยังคงมีเนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่นอกจากนี้ยังนำเนื้อเรื่องใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งเรื่องแปลก ๆ หรือเป็นเนื้อเรื่องจากหนังสือที่ชนะการประกวดรางวัลซีไรต์ที่มีความยากง่าย พอ ๆ กัน โดยเริ่มจากรูปแบบงานเขียนที่ง่าย ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการอ่านก่อนแล้วจึงค่อยเพิ่มความยากขึ้นตามลำดับ อีกทั้งนำบทอ่านมาให้ผู้อ่านได้อ่านในแต่ละชุดการสอนชุดละ 4 เรื่องโดยไม่ซ้ำกันแต่ให้กระทำการอ่านรูปแบบงานเขียนนั้น ๆ ซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ซึ่งตรงกับกฎของการฝึกหัด (Law of Exercise) ของธอร์นไดค์ (Thorndike) ทั้งนี้เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะมีความชำนาญ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร มีความรู้และเข้าใจเรื่องที่อ่านได้มากยิ่งขึ้น

รูปแบบงานเขียนร้อยแก้ว

การสอนอ่านงานเขียนร้อยแก้วสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รูปแบบงานเขียนที่ควรสอนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 (ช่วงชั้นที่ 3)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดรูปแบบงานเขียนไว้ทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองแต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะงานเขียนร้อยแก้วสำหรับใช้ในการฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ซึ่งประกอบด้วยนิทาน เรื่องสั้น สารคดีสั้น บทความ และ ข่าว ดังนี้

นิทาน เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นที่ต้องการของเด็กเป็นอันมาก แม้ว่าในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์จะก้าวหน้าไปมากเพียงไร แต่นิทานก็ยังคงอยู่ในความสนใจของเด็ก เพราะนิทานดำเนินเรื่องรวดเร็ว ตัวละครมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา สามารถสนอง

ความปรารถนาบางอย่างให้กับเด็กได้ เรื่องในนิทานมีความยุติธรรมที่ลูกใจเด็กให้ความรู้สึก
สนุกสนาน

นิทานที่พบส่วนใหญ่เป็นนิทานพื้นบ้านที่เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เล่าด้วยปาก
สืบทอดกันมา เมื่อมีการเขียนตามเค้าเดิมที่เคยเล่าต่อกันมา ไม่ปรากฏผู้เล่าดั้งเดิมว่าเป็นใคร เป็น
เรื่องสมมติ มีตัวละครดำเนินเรื่อง ซึ่งอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ มีเหตุการณ์หรือการดำเนินเรื่อง
ที่แสดงความขัดแย้งของตัวละคร และมีการคลี่คลายความขัดแย้งของตัวละครในที่สุด โครงเรื่อง
ของนิทานเป็น โครงสร้างลำดับเหตุการณ์ เพื่อไม่ให้เรื่องสับสน และอ่านเข้าใจง่าย

นิทานในปัจจุบันมีอยู่หลายประเภท สุพัตรา ชมเกตุ (2522, หน้า 98 - 105) และปราณี
เชียงทอง (2526, หน้า 70 - 73) ได้แบ่งประเภทของนิทานไว้ดังนี้

1. ตำนานหรือนิทานท้องถิ่น (Legends) มักเป็นเรื่องเหตุการณ์เดียวกันและเป็นเรื่อง
เกี่ยวกับความเชื่อ ธรรมเนียมประเพณีอันเป็นพื้นบ้านพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่น เช่น นิทาน
ประเภทธิดา ซึ่งมักเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ ความเชื่อบางอย่างเกี่ยวกับ
ชื่อสถานที่ต่าง ๆ นิทานเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับโชคลาง เรื่องผี เรื่องไสยศาสตร์ นิทาน
เกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้ นิทานคติสอนใจ นิทานเกี่ยวกับนักบวช
2. นิทานปรัมปรา (Fairy Tales) มักเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาวสมมติว่าเกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่ง
มักขึ้นต้นด้วยคำว่า กาลครั้งหนึ่ง หรือ นานมาแล้ว เป็นเรื่องเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ มักจบด้วย
ความสุข
3. เทพนิยาย (Myths) หมายถึง นิทานที่มีตัวละครเป็นเทวดา นางฟ้า เจ้าป่าเจ้าเขาต่าง ๆ
มักมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา และพิธีกรรมต่าง ๆ หรือ เป็นเรื่องที่เล่าขานขึ้น
เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผูกเป็นเรื่องสนุกสนานเหลือเชื่อ
4. นิทานเรื่องสัตว์ (Animal Tales) เป็นนิทานที่มีตัวเอกของเรื่องเป็นสัตว์ มีความคิด
และการกระทำตลอดจนพูดได้อย่างมนุษย์ มักเป็นนิทานประเภทคติธรรม หรือนิทานเล่าไม่รู้จบ
5. นิทานตลกขบขัน (Jests) เป็นเรื่องสั้น ๆ จุดสำคัญอยู่ที่ว่ามีเรื่องที่ไม่น่าจะเป็นไปได้
ต่าง ๆ อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความโง่ การแกล้งแสด์ ปฏิภาณไหวพริบ หรือการผจญภัย

การอ่านนิทาน เมื่ออ่านนิทานจบแล้วผู้อ่านต้องตอบคำถามได้ว่า ตัวละครสำคัญในเรื่อง
มีใครบ้าง ตัวละครเป็นตัวละครประกอบมีใครบ้าง เรื่องเกิดขึ้นที่ไหน เรื่องเกิดขึ้นเวลาใด ปัญหาที่
เกิดขึ้น ในเรื่องมีตัวละครใดที่ขัดแย้งกัน ขัดแย้งกันด้วยสาเหตุใด และผลเป็นอย่างไร

การสอนอ่านนิทาน ครูผู้สอนควรเลือกนิทานที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและมี
การสอดแทรกคติธรรมไว้ด้วยจึงจะเกิดประโยชน์กับผู้เรียน ซึ่งมีแนวการสอนอ่านดังนี้

1. ให้นักเรียนอ่านแบบเร็ว ๆ อ่านข้าม ๆ และกวาดสายตาเพื่อจับประเด็นสำคัญของเรื่อง

2. ฝึกให้นักเรียนตั้งคำถามจากเรื่องที่กำลังอ่าน โดยใช้คำถามว่า มีใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เพราะอะไร และผลเป็นอย่างไร เช่น ตัวละครในเรื่องมีใครบ้าง ตัวละครที่เป็นตัวประกอบมีใครบ้าง เรื่องเกิดขึ้นที่ไหน เรื่องเกิดขึ้นเวลาใด ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องมีตัวละครใดที่ขัดแย้งกัน ขัดแย้งกันด้วยสาเหตุใด และผลเป็นอย่างไร

3. ให้นักเรียนอ่านอย่างพิจารณาเพื่อตอบคำถามที่ตั้งไว้ตาม ข้อ 2

4. ให้นักเรียนสรุปเรื่องตามความเข้าใจโดยการเล่าหรือเขียนเรื่องย่อ

นอกจากนี้ครูควรฝึกให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของตัวละครว่าดีหรือไม่ น่าปฏิบัติตามหรือไม่ โดยใช้คำถามในเชิงอภิปรายเหตุผล และวิเคราะห์คตินิยมข้อคิดที่ได้จากเรื่องนั้นด้วย จะทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการอ่านนิทานมากกว่าความบันเทิงเพียงอย่างเดียว

เรื่องสั้น หมายถึง เรื่องที่มีขนาดสั้น เป็นรูปแบบของบันเทิงคดีที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก มีลักษณะเฉพาะ คือ จำกัดความยาว การเสนอเรื่องราวรวดเร็วไม่เยิ่นเย้อ นอกจากนี้โครงเรื่องเป็นเรื่องราว ๆ ไม่ซับซ้อน แนวคิดมุ่งเสนอแก่นของเรื่องเพียงแก่นเดียว ฉากไม่ควรมีมาก และตัวละครมีน้อยหรืออาจเด่นเพียงตัวละครเดียว และมีปริมาณคำประมาณ 4,000 - 5,000 คำ เรื่องสั้นเป็นบทประพันธ์ร้อยแก้วที่มีเนื้อเรื่องเกิดจากการสมมติ โดยนักประพันธ์เป็นผู้ผูกเรื่องขึ้นจากชีวิต โดยให้เป็นเรื่องชีวิตที่มีเหตุการณ์หลายอย่างเกิดขึ้น ทำให้ตัวละครต้องต่อสู้แก้ปัญหาและแสดงปฏิกิริยาต่าง ๆ ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและแสดงนิสัยต่าง ๆ ออกมาตามอารมณ์ของมนุษย์ เช่น รักเกลียด โกรธ อิจฉา พยาบาท และอารมณ์ที่แอบแฝง เช่น น้อยใจ ซอกซำใจ กระดากอาย เกรงกลัว เป็นต้น

ลักษณะทั่วไปของเรื่องสั้น ในปัจจุบันสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ (رينฤทัย สัจจพันธ์, 2542, หน้า 68)

1. ด้านรูปแบบ รูปแบบของเรื่องสั้นมี 2 ลักษณะที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ

1.1 ใช้เหตุการณ์เป็นหลัก โดยผู้เขียนจะเริ่มต้นด้วยการเสนอปัญหาหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเรื่องเพื่อผู้อ่านเกิดการสงสัยใคร่รู้ เรื่องสั้นในลักษณะนี้มักจะดำเนินเรื่องด้วยบทสนทนาที่คมคาย มีการสร้างโครงเรื่องให้แปลกและเกินจากความคาดหมาย

1.2 ใช้ความคิดหรืออารมณ์เป็นหลัก เรื่องสั้นชนิดนี้จะดำเนินเรื่องด้วยการพรรณนาหรือการบรรยายความคิด ความรู้สึกของผู้เขียนไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะจนกว่าความรู้สึกนึกคิดทั้งหมดของผู้เขียนจะถูกถ่ายทอดออกมาจนหมดสิ้นและเพียงพอแก่ความต้องการแล้วจึงหยุดเขียน

2. ด้านเนื้อหา ลักษณะเนื้อหาของเรื่องสั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม โดยมากเนื้อหาจะสะท้อนภาพของสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ พร้อมกับแสดงจิตสำนึกของผู้เขียน เนื้อหาของเรื่องสั้นจะมีความหลากหลายค่อนข้างมากทั้งเนื้อหาที่แสดงถึงเรื่องราวส่วนตัว เช่น เรื่องราวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ที่มกมาย และเรื่องราวส่วนรวมทางด้านสังคมและการเมือง

3. ด้านแนวคิด แนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมและค่านิยมของเรื่อง หากเป็นเรื่องที่มีรูปแบบในการใช้เหตุการณ์เป็นหลัก แนวคิดที่ปรากฏส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงทัศนะของผู้เขียนที่พยายามเสนอหรือตีแผ่ให้เห็นความจริงในชีวิตมนุษย์หรือไม่ก็เป็นภาวะอันเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ ความรู้สึกหรือการแสดงออก เช่น ความรัก ความเกลียด เป็นต้น

4. ด้านกลวิธีการเขียน เรื่องสั้นในปัจจุบันมีกลวิธีการเขียนพัฒนาไปจากอดีต การสร้างตัวละครจะมีลักษณะเป็นขบถกับตนเองหรือค้านกับสังคม นอกจากนี้ผู้แต่งยังไม่นิยมบอกภูมิหลังของตัวละครแก่ผู้อ่าน แต่จะให้อ่านเองจากการติดตามอ่านไปเรื่อง ๆ การจบเรื่องก็จะทิ้งท้ายให้ผู้อ่านคิดเอาเองเป็นการเปิดโอกาสให้ขบคิดแก้ปัญหาหรือจินตนาการต่อไป

องค์ประกอบของเรื่องสั้น เรื่องสั้นมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิด (Theme) หรือแก่นเรื่อง หรือบางครั้งเรียกว่า สารัตถะของเรื่อง โดยปกติเรื่องสั้นจะมุ่งแนวคิดสำคัญเพียงประการเดียว เนื่องจากเรื่องสั้นมีขนาดจำกัด แนวคิดสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท (สุภารัตน์ เสรีวัฒน์, 2522, หน้า 13) ได้แก่

- 1.1 แนวคิดแสดงทัศนะ คือ แนวคิดที่ผู้แต่งมุ่งเสนอหรือแสดงทัศนะความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ค่านิยมในสังคม ต่อสภาพความเป็นไปของผู้คน

- 1.2 แนวคิดแสดงอารมณ์ คือ แนวคิดที่ผู้แต่งมุ่งแสดงอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละคร โดยต้องการให้ผู้อ่านรับรู้และรู้สึกคล้อยตามไปด้วย

- 1.3 แนวคิดแสดงพฤติกรรม คือ แนวคิดที่ผู้แต่งมุ่งเสนอพฤติกรรมของตัวละครและพฤติกรรมที่เกิดขึ้น มุ่งให้แนวคิดที่พัฒนามาจากทัศนะหรือค่านิยม

- 1.4 แนวคิดแสดงภาพและเหตุการณ์ คือ แนวคิดที่ผู้แต่งมุ่งแสดงสภาพบางอย่างหรือเหตุการณ์บางช่วงชีวิตของตัวละคร เช่น สภาพการถูกเอารัดเอาเปรียบ สภาพความวุ่นวายของเมืองใหญ่ เป็นต้น

2. โครงเรื่อง (Plot) โครงเรื่องเป็นส่วนประกอบสำคัญและเป็นพื้นฐานของเรื่องเล่าทุกประเภท สุภารัตน์ เสรีวัฒน์ (2522, หน้า 14) กล่าวว่า โครงเรื่อง คือการผูกเค้าโครงของพฤติกรรมหรือการสร้างเหตุการณ์อย่างคร่าว ๆ เป็นขอบเขตที่ผู้แต่งกำหนดทิศทางเพื่อสร้าง

ความสนใจให้ผู้อ่านเกิดการใคร่รู้ ควรเป็น โครงเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนและควรมีเพียงโครงเรื่องเดียว

3. ตัวละคร (Characters) ตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเนื่องจากเป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ในเรื่องขึ้น ตัวละครที่ปรากฏในเรื่องสั้นมักมีน้อยเพียง 1 - 5 ตัว แนวทางในการสร้างตัวละครนั้น สายทิพย์ นุกูลกิจ (2537, หน้า 132) กล่าวว่า มีอยู่ 5 แนวด้วยกันคือ

3.1 สร้างตัวละครให้สมจริงมีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติ

3.2 สร้างตามอุดมคติ คือ สร้างตามความนึกคิดของผู้เขียนโดยมีอุดมการณ์

ความถูกต้องตามคุณธรรม

3.3 สร้างแบบเหนือจริงเหนือวิสัยธรรมชาติ เช่น ปีศาจ นางเงือก เป็นต้น

3.4 สร้างแบบบุคลาธิษฐาน คือ สร้างตัวละครจากสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ แล้ว

กำหนดบทบาทพฤติกรรมเช่น ต้นไม้พูดได้

3.5 สร้างโดยใช้ตัวละครแบบฉบับ คือ การสร้างตัวละครให้มีบุคลิกลักษณะคงที่ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ไม่เปลี่ยนแปลง

4. บทสนทนา (Dialogue) บทสนทนา เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เรื่องสั้นน่าอ่านกว่านิทานโดยทั่วไปเพราะช่วยให้เรื่องดำเนินไปอย่างรวดเร็วโดยผู้แต่งไม่ต้องบรรยาย อีกทั้งสะท้อนลักษณะนิสัยบุคลิกภาพของตัวละครให้ผู้อ่านรู้จัก

5. ฉาก (Setting) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะช่วยให้ผู้อ่านทราบว่าเหตุการณ์ในเรื่องนั้นเกิดขึ้นที่ใดเวลาใด ลักษณะของฉากที่ดีควรจะสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ช่วยเสริมบรรยากาศของเรื่อง และถูกต้องตามความเป็นจริง อีกทั้งไม่ควรมีหลายแห่ง

6. บรรยากาศ (Atmosphere) บรรยากาศเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมให้ผู้อ่านเห็นแนวคิด โครงเรื่องที่ชัดเจน บรรยากาศที่สมจริงต้องมีความสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับเนื้อหาในเรื่องฉากที่สำคัญในเรื่องสั้นมักมีเพียงแค่ฉากเดียว

การสอนอ่านงานเขียนประเภทเรื่องสั้น ควรให้ผู้เรียนอ่านในเชิงวิเคราะห์ทั้งด้านเนื้อหาและกลวิธีที่นักประพันธ์ใช้ในการนำเสนอเรื่อง

1. การวิเคราะห์ทางด้านเนื้อหา ควรพิจารณาประเด็นเหล่านี้ คือ

1.1 แนวคิดของเรื่องหรือแก่นของเรื่อง ปกติผู้อ่านมักจะจับแนวคิดเมื่ออ่านเรื่องนั้น ๆ จบ โดยเห็นว่าอะไรคือแนวคิดสำคัญที่ผู้ประพันธ์นำไปผูกเรื่อง

1.2 โครงเรื่อง เป็นเหตุการณ์หรือปฏิบัติการที่ตัวละครมาพบกันแล้วทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นตาม

1.3 เนื้อเรื่อง คือ เรื่องราวที่ดำเนินไปตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ของตัวละคร โดยเกี่ยวข้องกับฉากหรือสถานที่ อันทำให้โครงเรื่องสมบูรณ์

1.4 ลักษณะนิสัยตัวละคร โดยพิจารณาว่าตัวละครสำคัญตัวใดทำให้ละครมีรสชาติดมากขึ้น และตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะนิสัยอย่างไร

1.5 ฉากเป็นการบรรยายบรรยากาศของเรื่อง อาจพิจารณาเข้าเป็นเนื้อเรื่องหรือกลวิธีการประพันธ์ก็ได้

1.6 ทักษะของผู้แต่งเป็นเรื่องที่จับยาก การพิจารณาอาศัยจากคำพูดของตัวละครจากการบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครว่าผู้แต่งมีความคิดเห็นต่อโลกและชีวิตอย่างไร

2. การวิเคราะห์ด้านกลวิธีการเขียนที่นักประพันธ์ใช้ ผู้อ่านควรพิจารณาจากเนื้อเรื่อง การดำเนินเรื่อง การนำเสนอเรื่อง การเปิดเรื่อง การปิดเรื่อง ให้ความรู้วิธีการนั้น ๆ มีผลต่อการอ่านอย่างไร

2.1 กลวิธีการดำเนินเรื่อง อาจจะดำเนินเรื่องไปตามปฏิทินหรือย้อนเวลามายังในปัจจุบันก็ได้ หรือดำเนินเรื่องสลับไปมา จากเหตุการณ์ปัจจุบันแล้วไปอดีต

2.2 กลวิธีการดำเนินเรื่อง ผู้ประพันธ์อาจใช้การบรรยายเอง หรือตัวละครตัวใดตัวหนึ่งบรรยายให้ฟัง โดยใช้สรรพนามว่า “ข้าพเจ้า ผม ดิฉัน”

2.3 กลวิธีการปิดเรื่อง อาจปิดโดยการบรรยายเหตุการณ์ปิดเรื่องโดยการแสดงแนวคิด (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2529, หน้า 140 - 151 อ้างถึงใน นลินี บำเรอราช, 2540, หน้า 79 - 84)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสอนอ่านเรื่องสั้น ผู้วิจัยเห็นว่าครูผู้สอนควรสอนอ่านโดยเลือกเรื่องที่น่าสนใจมาสอนให้เหมาะสมกับวัยและสอนอ่านตามแนวการสอนหลักการอ่านเพื่อความบันเทิง ดังนี้

1. ให้นักเรียนอ่านคร่าว ๆ เพื่อสำรวจเนื้อเรื่องว่าเป็นเนื้อเรื่องที่มีลักษณะอย่างไร
2. ลงมืออ่านอย่างรวดเร็วโดยจับสายตาที่ 2 - 3 บรรทัดอ่านข้ามข้อความบางตอนที่ไม่สำคัญ เมื่ออ่านจบควรถามตนเองว่าเรื่องที่อ่านนั้นมีแนวคิดหรือแก่นของเรื่องอย่างไร เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน มีใครเป็นตัวละครบ้าง มีลักษณะนิสัยอย่างไร และเรื่องนี้จบอย่างไร แล้วตอบคำถามที่ค้างไว้ ถ้าตอบไม่ได้ให้อ่านอีกครั้งหนึ่ง

3. วิเคราะห์กลวิธีการเขียน ว่ามีการเปิดเรื่องอย่างไร ดำเนินเรื่องอย่างไรและปิดเรื่องอย่างไร ภาษาที่ใช้ในเรื่องมีความสมจริงหรือไม่

4. พิจารณาว่าผู้อ่านได้รับอะไรบ้างจากหนังสือสั้น เช่น รสแห่งความสุข รสแห่งความปิติพึงพอใจ รสแห่งความโศกเศร้าหรือรสแห่งความไพเราะของภาษา

5. พิจารณาว่าในความบันเทิงนั้นมีสาระ ข้อคิดหรือคติธรรมอะไรแฝงอยู่หรือไม่แก่นสารสาระนั้นเป็นประโยชน์ในด้านใดบ้างการอ่านโดยมีการพิจารณาเช่นนี้ จะทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสจากการอ่าน ได้ทั้งความบันเทิงและความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

สารคดีสั้น การสอนอ่านสารคดีผู้สอนต้องมีความรู้ ว่า สารคดี (Non - Fiction) เป็นงานเขียนที่มุ่งแสดงความรู้ ความจริง วรรณศิลป์ ความคิดหลักด้วยการจัดระเบียบความคิดในการนำเสนอผสมผสานในการถ่ายทอดด้วยความสนใจใฝ่รู้ของผู้อ่านเพื่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญา (ถวัลย์ มาศจรัส, 2534, หน้า 2) มักประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ หลายย่อหน้า แต่ละย่อหน้าประกอบด้วยประเด็นดังนี้

1. ประเด็นของเรื่องหรือหัวข้อเรื่อง (Topic)
2. ใจความสำคัญของเรื่อง (Main Idea) ซึ่งจะปรากฏเป็นวลีหรือประโยคก็ได้ถ้าใจความสำคัญของย่อหน้ามีลักษณะเป็นประโยคที่สมบูรณ์ เราเรียกใจความนั้นว่าประโยคใจความสำคัญ
3. ข้อความสนับสนุน (Supporting) ซึ่งเป็นรายละเอียดสนับสนุนใจความสำคัญหรือส่วนที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งมักเป็นการอธิบายให้ละเอียดหรือเป็นตัวอย่างประกอบเพื่อผู้อ่านเข้าใจเกี่ยวกับใจความของย่อหน้านั้นมากขึ้น โครงสร้างเนื้อหาของสารคดีทุกประเภทมักประกอบด้วยเนื้อความ 3 ส่วนดังนี้
 - 3.1 ความนำ เป็นข้อความตอนเริ่มเรื่องผู้เขียนมักเขียนดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้อยากติดตามเนื้อเรื่อง อาจกล่าวถึงใจความสำคัญของเรื่องลักษณะและสภาพของปัญหา ความเป็นมาของเรื่องนั้น
 - 3.2 ส่วนใจความ คือ สารสำคัญและรายละเอียด เนื้อหาส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยย่อหน้าต่าง ๆ จำนวนมากมีการอธิบาย การให้ตัวอย่างและการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่ควรแก่การสนใจซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่อ่าน
 - 3.3 ส่วนเนื้อความตอนลงท้าย ผู้เขียนอาจเขียนในเชิงสรุปเนื้อหาสาระทั้งหมดและอาจเขียนด้วยการเสนอข้อคิดเห็นเพื่อให้ผู้อ่านนำไปคิดหรือเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความชื่นชม

สารคดีแบ่งออกเป็น 5 ประเภท

1. สารคดีท่องเที่ยว คืองานเขียนที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สำหรับผู้สนใจการท่องเที่ยว เช่น ลักษณะท้องถิ่น สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี การคมนาคม ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งรายละเอียดอื่น ๆ ที่จะให้ผู้อ่านเป็นคู่มือการเดินทางท่องเที่ยวได้

2. สารคดีชีวประวัติ เป็นสารคดีที่มุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลและอาชีพที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาความสำเร็จหรือความล้มเหลวเหล่านั้นเป็นบทเรียนสำหรับตนเองหรือเพื่อประโยชน์สำหรับสังคมส่วนรวม

3. สารคดีรายงานพิเศษ คือ สารคดีที่เรียกว่า “สตู๊ป” เป็นสารคดีขนาดยาวที่มุ่งติดตาม ค้นคว้าความรู้จากปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ในเรื่องที่ประชาชนสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับ ในเชิงข่าวหรือเป็นการเสนอข้อมูลในแง่มุมแปลกใหม่ที่ผู้อ่านไม่ทราบมาก่อน โดยผู้เขียนจะ ออกไปหาคำตอบจากข้อมูลจริง ๆ ที่เกิดขึ้น แม้สารคดีรายงานพิเศษจะไม่จำกัดแนวเนื้อหาของ เรื่องแต่ก็มักเสนอเฉพาะสิ่งที่ทันสมัยอยู่ในความสนใจของผู้อ่าน ในขณะนั้นมากกว่าอย่างอื่น เพราะสามารถตอบสนองความต้องการอยากรู้ อยากเห็นเป็นพิเศษ

4. สารคดีวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมคือสารคดีที่ให้ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์ความก้าวหน้าในโลก และปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องที่กำลังเรื่องที่กำลังตื่นตัวกันกว้างขวางทุกประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยปัจจุบันมี การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว แต่กำลังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม อย่างรุนแรงเช่นกัน สารคดีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมจึงเป็น ที่สนใจอย่างสูงมาก

5. สารคดีปกิณกะ คือสารคดีที่เสนอความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ ขนาดสั้น ๆ ซึ่งกำลังได้รับความนิยมนมากขึ้น จะพบสารคดีประเภทนี้ในสิ่งพิมพ์ทั่วไปแล้ว ปัจจุบันยังนิยมนำมาเสนอ ทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

การสอนอ่านสารคดีอย่างเข้าใจนั้น ต้องให้ผู้เรียนสามารถจำแนกได้ว่าใจความสำคัญ หรือแก่นของเรื่องคืออะไร ใจความสำคัญในแต่ละตอนคืออะไร ซึ่งแนวทางในการพิจารณา ดังนี้

1. ชื่อเรื่อง เป็นจุดชี้แนะใจความสำคัญที่สุดของเรื่องได้ดีและรวดเร็วเฉพาะสารคดี มักตั้งชื่อไม่ซับซ้อนและนิยมบอกสาระสำคัญหรือเป้าหมายของผู้แต่งไว้อย่างตรงไปตรงมา

2. หัวข้อย่อย ในการแต่งสารคดีขนาดยาวมักนิยมแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ และ ใส่หัวข้อเรื่องกำกับเอาไว้ด้วย

3. การค้นหาแก่นของเรื่อง ในกรณีที่ชื่อเรื่องของสารคดีไม่สามารถชี้แนะใจความสำคัญของเรื่องได้หรือไม่มีการตั้งหัวข้อเรื่องย่อยสรุปสาระสำคัญในแต่ละตอนเอาไว้ผู้อ่านจะต้องค้นหา แก่นเรื่องหรือใจความสำคัญที่สุดของเรื่องเอง โดยพยายามจับประเด็นในแต่ละย่อหน้า แล้วนำ ประเด็นย่อยเหล่านั้นมาพิจารณาร่วมกันเพื่อสรุปหาแก่นเรื่องหรือใจความสำคัญที่สุด

4. การอ่านละเอียดทั้งเรื่องแม้จะมีข้อสังเกต และแนวทางในการอ่านจับใจความสำคัญของสารคดีให้ได้รวดเร็วอยู่หลายประการ แต่ถ้าจะอ่านสารคดีให้มีอรรถรส คือได้ทั้งสารประโยชน์และความเพลิดเพลิน ควรอ่านอย่างละเอียดทั้งเรื่อง จะทำให้สามารถจับใจความสารคดีได้อย่างสมบูรณ์ (เววมบุรา เหมือนนิล, 2538, หน้า 94 - 105)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสอนการอ่านสารคดี ผู้วิจัยเห็นว่าครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนได้อ่านสารคดีสั้นที่หลากหลายเป็นความรู้ที่นำมาจากแหล่งข้อมูลต่าง และให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์ ซึ่งจะต้องใช้ความสามารถในการคิดให้มากขึ้น เพื่อจับความให้ได้ว่าผู้เขียนเจตนาจะแสดงความรู้สึกทำนองใดอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงอารมณ์ของผู้เขียนได้

บทความ (Article) การสอนอ่านบทความ ผู้สอนต้องรู้ดีว่าบทความเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่มีผู้นิยมอ่านมากและมีผู้เผยแพร่มากที่สุดทั้งหนังสือพิมพ์ ตามคอลัมน์ประจำต่าง ๆ ทางนิตยสารและวารสาร บทความมักเขียนเพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลที่เป็นสาระความรู้ ประสพการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและความคิดของนักเขียนที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งทำให้ผู้อ่านได้ขยายแนวความคิดอันจะเป็นทางเสริมสร้างให้มีทัศนะต่าง ๆ ที่กว้างไกลและมีความคิดเห็นที่ทันสมัยด้วยบทความมักประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ หลายย่อหน้าแต่ละย่อหน้าประกอบด้วย

1. ประเด็นของเรื่องหรือหัวข้อเรื่อง (Topic)
2. ใจความสำคัญของเรื่อง (Main Idea) ซึ่งจะปรากฏเป็นวลีหรือประโยคก็ได้ ถ้าใจความสำคัญของย่อหน้ามีลักษณะเป็นประโยคที่สมบูรณ์ เราเรียกใจความนั้นว่า ประโยคใจความนั้นว่า ประโยคใจความสำคัญ
3. ข้อความสนับสนุน (Supporting) ซึ่งเป็นรายละเอียดปลีกย่อยซึ่งเป็นการอธิบายไว้ให้รายละเอียดหรือเป็นตัวอย่างประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเกี่ยวกับใจความสำคัญของย่อหน้านั้นมากขึ้น

โครงสร้างเนื้อหาของบทความทุกประเภทมักประกอบด้วยเนื้อความ 3 ส่วน ดังนี้

1. ความนำเป็นข้อความตอนเริ่มเรื่องอาจมีความยาว 3 - 5 ย่อหน้าติดกันหรือประมาณ 5 - 10% ของความยาวทั้งหมด ผู้เขียนบทความมักดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้อยากติดตามเนื้อเรื่องหรืออยากอ่านเรื่องนั้น ผู้เขียนมักเร้าความสนใจหรือชี้แนวทางบางประการเกี่ยวกับการทำความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ให้แก่ผู้อ่าน เนื้อความที่เป็นความนำอาจกล่าวถึงความสำคัญของเรื่อง ลักษณะและสภาพของปัญหาเรื่องนั้น ๆ ความเป็นมาของเรื่องนั้น ๆ ความเป็นมาของเรื่องนั้นและอาจกล่าวถึงลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของเรื่องนั้น

2. ส่วนใจความ คือ สารสำคัญและรายละเอียดของเนื้อหาบทความเรื่องนั้นเนื้อหาส่วนใหญ่ของใจความนี้ จะประกอบไปด้วยย่อหน้าต่าง ๆ จำนวนมากหรือประมาณ 80 - 85% ของความยาวทั้งเรื่องซึ่งมีใจความสาระความรู้ มีรายละเอียดต่าง ๆ มีการอธิบายการให้ตัวอย่าง การเสนอแนวคิด การชี้แจงเหตุผลการชี้ลักษณะปัญหา สาเหตุของปัญหา เสนอแนวทางการแก้ไข รวมทั้งมีการนำเสนอด้วยข้อมูลต่าง ๆ ที่ควรแก่การสนใจซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเกิดทัศนคติที่ดีต่อเรื่องที่อ่าน

3. เนื้อหาดอนลงท้าย ผู้เขียนอาจเขียนในสรุปเนื้อหาสาระทั้งหมดสรุปความคิดเห็นดังคำถามให้ผู้อ่านนำไปคิดตามโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดคำตอบสนองต่อเรื่องที่อ่านและอาจเขียนด้วยการเสนอข้อคิดเห็นเป็นข้อชมวดลงท้ายเพื่อให้อ่านนำไปคิดหรือเพื่อให้อ่านเกิดความชื่นชมและพึงใจเกี่ยวกับเรื่องที่เสนอนั้นก็ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าเนื้อความส่วนลงท้ายของบทความนั้น อาจมีลักษณะต่าง ๆ กัน ได้หลายรูปแบบตามแต่เจตนาในการเขียนเรื่องนั้นและประเภทของเนื้อหาบทความซึ่งมีความยาวประมาณ 5 - 10% ของความยาวทั้งหมดของเรื่องนั้น

การอ่านบทความ โดยทั่วไปเมื่ออ่านบทความเป็นรายย่อหน้า ผู้อ่านควรมีความสามารถในการจับประเด็นหลักของเนื้อหาให้ได้ว่าย่อหน้านั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร อาจสังเกตได้จากคำหรือความที่กล่าวซ้ำกันที่ปรากฏอยู่ในย่อหน้านั้นเมื่อทราบประเด็นหลักของย่อหน้าแล้วก็จะสามารถจับความคิดสำคัญของย่อหน้านั้นได้และเมื่อจับประเด็นสำคัญของเนื้อหาได้ทุกย่อหน้าก็จะมองเห็นความสัมพันธ์ของย่อหน้าต่าง ๆ ที่เรียงต่อกันนั้นว่าสัมพันธ์กันอย่างไรก็จะจับเค้าโครงเรื่องของบทความได้มีความเข้าใจในเนื้อหาต่าง ๆ และรายละเอียดของเรื่องราวทั้งหมดได้นอกจากนี้ผู้อ่านควรใช้วิจารณญาณในการพิจารณาว่าข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ตลอดจนความคิดเห็นที่ผู้เขียนแสดงออกมานั้นถูกต้องและน่าเชื่อถือเพียงใดรวมทั้งวิเคราะห์และเจตนาหรือจุดประสงค์ในการเขียนด้วย (นลินี บำเรอราช, 2538, หน้า 1 - 9)

การสอนอ่านบทความ ผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนอ่านบทความหลาย ๆ ประเภทโดยใช้หลักในการอ่านดังนี้

1. อ่านผ่าน ๆ โดยตลอดเพื่อให้รู้ว่าเรื่องนั้นว่าด้วยเรื่องอะไรบ้างจุดใดที่เห็นว่าเป็นจุดสำคัญของเรื่อง
2. อ่านเพื่อจับประเด็นสำคัญเป็นรายย่อหน้า โดยสังเกตได้จากคำหรือ ความที่กล่าวซ้ำกันที่ปรากฏอยู่ในย่อหน้านั้นเมื่อทราบประเด็นหลักของย่อหน้านั้น เมื่อทราบประเด็นหลักของย่อหน้าแล้ว ก็จะสามารจับความคิดสำคัญของย่อหน้านั้นได้
3. อ่านจับประเด็นสำคัญและความคิดสำคัญจนครบทุกย่อหน้า แล้วพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่าง ๆ ในแต่ละย่อหน้า ก็จะได้อารมณ์สำคัญของเรื่องทั้งหมด

4. อ่านซ้ำคอนที่ไม่เข้าใจและตรวจสอบความเข้าใจในบางแห่งให้แน่นอน
5. ทดสอบความเข้าใจด้วยการตอบคำถามสั้น ๆ เกี่ยวกับประเด็นของเรื่องและใจความสำคัญของเรื่อง
6. เรียบเรียงใจความสำคัญด้วยภาษาของตนเองที่เห็นว่าจะทำให้เข้าใจเรื่องได้ถูกต้องที่สุดโดยอาจให้รายละเอียดที่เป็นของใจความสำคัญเพิ่มเติมเพื่อให้เนื้อหาใจความที่สมบูรณ์
7. วิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่อยู่ในบทความและความเห็นที่ผู้เขียนแสดงออกมานั้นถูกต้องและน่าเชื่อถือเพียงใดรวมทั้งวิเคราะห์เจตนา จุดประสงค์ในการเขียนบทความของผู้เขียนด้วย

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการอ่านบทความผู้วิจัยเห็นว่าครูผู้สอนควรเลือกบทความที่มีเนื้อหาไม่ยาวมากนักจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีสาระเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนมาให้นักเรียนเพื่อฝึกอ่านเพื่อความเข้าใจโดยยึดหลักในการอ่านดังกล่าวข้างต้นก็จะช่วยให้นักเรียนรู้หลักการอ่านและเข้าใจเรื่องที่มีลักษณะเป็นบทความได้ดียิ่งขึ้น

ข่าว การสอนอ่านข่าว ผู้สอนควรสอนให้ผู้เรียนรู้ว่า ข่าว หมายถึง รายงานเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในความสนใจใคร่รู้ของประชาชน ข่าวที่ดีมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความสำคัญ หมายถึง เหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่
2. มีความน่าสนใจ หมายถึง เหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วทำให้ประชาชนสนใจใคร่ติดตาม เช่น มีความทันสมัย ความเด่นของเหตุการณ์ มีความผิดปกติแปลกใหม่ มีความลึกลับซับซ้อน กระบกระเทือนต่อมวลชน มีความก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ เป็นต้น

ประเภทของข่าวโดยทั่วไป แบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. ข่าวหนัก (Hard News) คือ ข่าวที่มีเนื้อหาสาระหนักสมองและมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจและสังคม ข่าวการศึกษา ข่าวแรงงาน เป็นต้น จะพบได้มากในหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ เช่น หนังสือพิมพ์สยามรัฐ มติชน ฐานเศรษฐกิจ เป็นต้น

2. ข่าวเบา (Soft News) คือ ข่าวที่มีเนื้อหาสาระเบาสบายมองดูให้ความบันเทิงเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านมากกว่าอย่างอื่น แม้จะมีความสำคัญและผลกระทบต่อชีวิตของคนส่วนใหญ่ น้อยกว่าข่าวหนัก แต่ชาวบ้านทั่วไปมักให้ความสนใจมากกว่า เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา เป็นต้น พบได้ ในหนังสือพิมพ์ประเภทพ่วงปริมาณ หรือประชานิยม ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เคลรินทร์ บ้านเมือง สยามกีฬา ข่าวสด เป็นต้น (แววมยุรา เหมือนนิล, 2541, หน้า 57 - 59)

ในรายละเอียดของข่าวแบ่งเนื้อหาออกเป็นหลายย่อหน้า โดยทั่วไปมีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วนดังนี้

1. พาดหัวข่าว (Headline) เป็นข้อความที่นิยมพิมพ์ด้วยอักษรหนาใหญ่เป็นข้อความที่สะดุดตา คือแสดงจุดเด่นของข่าวเป็นข้อความที่สั้นกะทัดรัด เป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษไปจากภาษาที่ใช้กันตามปกติ
2. วรรคนำ (Lead) เป็นย่อหน้าแรกของข่าวต่อจากพาดหัวข่าวเป็นส่วนที่บรรจุเนื้อหาสำคัญที่สุดของข่าวหรือเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญที่สุดของข่าว
3. เนื้อเรื่องของข่าว (Body) คือส่วนที่เป็นย่อหน้าต่อๆ ไปจากวรรคนำเป็นเนื้อหารายละเอียดปลีกย่อยเพื่อขยายความส่วนที่อยู่ในวรรคนำ เช่น บอกแหล่งข่าว ผู้เห็น การอ้างพยานในเหตุการณ์ การอ่านเนื้อความในส่วนนี้จะพบคำอ้างอิงที่ผู้เขียนได้อ้างอิงถึงข้อมูลที่กล่าวมาแล้ว (พนมพร นิริญทวี และเทพิ จรัสรุ่งเกียรติ, 2539, หน้า 48-49)

การสอนอ่านข่าวเพื่อความเข้าใจข่าวโดยทั่วไปนั้น ควรให้ผู้เรียนเข้าใจหลักในการอ่านดังนี้

1. เริ่มจากการอ่านส่วนที่เป็นพาดหัวข่าวเพื่อช่วยในการสำรวจข่าวแต่ละวันจากหนังสือพิมพ์ฉบับใดมีข่าวอะไรบ้าง น่าสนใจเพียงใด เมื่อสนใจข่าวใดก็อ่านข่าวนั้นก่อน โดยอ่านย่อหน้าที่เป็นวรรคนำ
2. อ่านข่าวส่วนที่เป็นวรรคนำนี้ เพื่อทำความเข้าใจและจับใจความคร่าวๆ ของข่าว ทั้งเรื่องพยานที่จะดึงเอาข้อเท็จจริงที่สำคัญๆ ออกมาว่าข่าวนั้นเป็นข่าวเกี่ยวกับอะไร เป็นเรื่องเกี่ยวกับใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไปอย่างไร และผลเป็นอย่างไร
3. หากผู้อ่านต้องการทราบข้อมูลนอกเหนือไปจากสิ่งที่กล่าวไว้ในวรรคนำก็สามารถติดตามอ่านในย่อหน้าถัดๆ ไปได้
4. เมื่อเข้าใจเนื้อหาของข่าวแล้วผู้อ่านจะต้องรู้จักการวิเคราะห์ข่าวเพื่อประเมินว่าเนื้อข่าวนั้นน่าเชื่อถือเพียงใด โดยตั้งคำถามและพยายามตอบคำถามต่อไปนี้
 - 4.1 ข่าวนั้นมีการอ้างอิงชื่อแหล่งข่าวหรือไม่ ถ้ามีการอ้างข่าวนั้นย่อมน่าเชื่อถือกว่าการไม่อ้าง และตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันแหล่งข่าวนั้นเชื่อถือเพียงใด
 - 4.2 สามารถตรวจสอบข้อมูลแหล่งข่าวนั้นได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้ให้ตั้งข้อสงสัยไว้ก่อน
 - 4.3 ทำไมแหล่งข่าวหรือสถาบันเจ้าของจึงให้ข้อมูล
 - 4.4 หากไม่แน่ใจว่าข่าวที่อ่านมีคุณภาพและถูกต้องหรือไม่ก็อาจตรวจสอบกับหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับและสื่อมวลชนอื่นๆ ด้วย (นลินี บำเรอราช, 2538, หน้า 65)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจว่า ผู้วิจัยเห็นว่าครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนอ่านจับใจความและอ่านอย่างมีวิจารณญาณไปพร้อม ๆ กัน ในขั้นแรกครูควรแนะนำให้ นักเรียนรู้จักส่วนประกอบของข่าวเสียก่อน จากนั้นจึงฝึกการอ่านตามหลักการข่าวดังที่กล่าวข้างต้น เพื่อจับใจความข่าวว่าข่าวนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร มี ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไรเพราะเหตุใด และผลเป็นอย่างไรแล้วเล่าหรือเขียนเรื่องย่อ จากนั้นจึงฝึกการวิเคราะห์ ความน่าเชื่อถือของข่าว โดยตรวจสอบจากการอ้างแหล่งข่าวด้วยคำถามในเชิงอภิปรายเกี่ยวกับเหตุผลในการเชื่อหรือไม่เชื่อข่าวเหล่านั้นและการฝึกการตรวจสอบคุณภาพของข่าวด้วยการเปรียบเทียบความถูกต้องจาก แหล่งข่าวอื่น ๆ นอกจากนี้ผู้สอนควรเพิ่มการฝึกให้นักเรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นใน เรื่องต่าง ๆ เช่นเมื่ออ่านข่าวนี้นักเรียนรู้สึกอย่างไร นักเรียนคาดว่าเหตุการณ์จากข่าวนี้อาจมี ผลกระทบต่อตนเองและสังคมหรือไม่อย่างไร นักเรียนได้ข้อคิดอะไรจากการอ่านข่าว ข่าวนี้อาจมี ประโยชน์หรือไม่ ถ้ามีประโยชน์นักเรียนจะนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร ก็จะทำให้ การอ่านเกิดประโยชน์มากขึ้น

ข้อควรคำนึงในการเลือกบทอ่าน การเลือกบทอ่านสำหรับนักเรียนมีข้อควรคำนึงดังนี้

1. ควรเป็นเรื่องที่เนื้อหาตรงตามหลักสูตรที่กำหนด
2. ควรมีระดับความยากง่าย และใช้คำพื้นฐานตรงตามระดับช่วงชั้นของผู้เรียน

ควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน

3. ควรเป็นเรื่องที่มีคุณค่าให้ความรู้ เจตคติและค่านิยมที่ดีให้แก่แก่นักเรียน
4. ควรเป็นเรื่องที่มีระดับความยาวเหมาะกับระดับช่วงเรียน
5. ควรเป็นเรื่องที่นักเรียนยังไม่เคยอ่านมาก่อน (กรมวิชาการ, 2539, หน้า 96)

แนวการสอนการอ่าน

การสอนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการอ่านนั้น มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนะไว้

ดังนี้

บอส และวอเฟิน (Boss & Vaughn, 1944, p. 175 อ้างถึงใน อรรถวณิช น้อยมุข, 2544, หน้า 34) ได้เสนอแนวทางในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการอ่านไว้อย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นก่อนการอ่าน การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ช่วยให้ นักเรียนได้คิดเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่อาจมีความสัมพันธ์กับส่วนอื่นในเนื้อหา
2. ขั้นระหว่างการอ่าน เป็นการให้นักเรียนตั้งคำถามเพื่อถามตนเองและเกิดความเข้าใจ ในการอ่าน

3. หลังการอ่านใช้กิจกรรม ดังนี้

3.1 การอภิปรายถึงแนวคิดของเรื่องด้วยการประเมินเนื้อหาและรูปแบบการเขียน

3.2 การอภิปรายจะทำให้ให้นักเรียนเกิดคำถามและความคิด

3.3 การเล่าเรื่องซ้ำอีกจะช่วยให้นักเรียนสามารถสรุปและจัดระบบแนวคิดได้ว่า

ตนเองอ่านอะไร

คอว์สัน (Dowson, 1959, p. 177) เสนอแนวทางการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจดังนี้

1. ให้นักเรียนเข้าใจข้อความ กลุ่มคำ ประโยคและข้อความสั้นๆ

2. ฝึกให้นักเรียนจับความคิดที่สำคัญ โดยตั้งคำถามให้ตอบ

3. ฝึกให้อ่านเพื่อสังเกตรายละเอียด

4. ฝึกให้อ่านเพื่อคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไป

5. ฝึกให้อ่านโดยกำหนดว่าต้องการให้รู้เรื่องอะไรบ้าง

6. ฝึกให้อ่านเพื่อจินตนาการเพิ่มเติม

7. ฝึกให้อ่านเพื่อให้ทราบแนวการจัดลำดับคำ

สรุปได้ว่าแนวทางในการอ่านทั้งหมดนี้ สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ความเข้าใจในการอ่านให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้ได้ผลตามความมุ่งหมายได้
การจัดกระบวนการเรียนรู้การอ่าน

จากการศึกษากลวิธีการสอนการอ่านที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย มีการจัดการเรียนรู้การอ่าน
ที่น่าสนใจ ดังนี้

1. กระบวนการสอนอ่านแบบนำทาง D. R. A. (Directed Reading Activity) ของ
เบอร์มิสเตอร์ (Burmister, 1978 อ้างถึงใน นลินี บำเรอราช, 2545, หน้า 144) ที่ได้แนะให้
ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้แก่เด็ก 5 ชั้น ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ปรับพื้นฐานความรู้ก่อนอ่าน ขั้นนี้เป็นการสำรวจความรู้พื้นฐานของนักเรียน
ที่อาจจะเป็นปัญหาคือความเข้าใจในบทอ่านหรือบทเรียนที่ครูกำลังจะเริ่มสอน ครูควรสำรวจ 2
ประเด็น คือ ทักษะการอ่านและประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องที่จะอ่าน

จุดประสงค์ของขั้นนี้มี 2 ประการ คือ เพื่อกระตุ้นหรือเร้าความสนใจให้นักเรียนเกิด
ความต้องการหรืออยากอ่าน หรือเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของนักเรียนให้
สัมพันธ์กับเรื่องที่จะอ่าน

การทำกิจกรรมในขั้นนี้ครูสามารถเลือกทำได้ตามความเหมาะสมและเลือกทำเท่าที่
จำเป็นโดยเลือกทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. ทบทวนเรื่องหรือประสบการณ์ที่เคยเรียนมาแล้ว โดยระดมความคิด ชักถามพูดคุย
จดบันทึก

2. ทบทวน หรือสอนครั้งแรกเกี่ยวกับ “ทักษะการรับรู้คำ” สำหรับเด็กเริ่มเรียน ครูอาจ
ทบทวนรูปคำ เสียงคำ ความหมายของคำสำหรับเด็กโต ครูอาจให้สังเกตบริบทที่บ่งชี้ความหมาย
ของคำ

3. นำรายการคำใหม่ ที่ต้องการให้นักเรียนรู้ความหมาย มาทดสอบคว้านักเรียนรู้
ความหมายหรือไม่ เช่น ให้เลือกคำที่มีความหมายตรงกับภาพ

4. ทบทวนหรือสอนเป็นครั้งแรกเกี่ยวกับ “ทักษะการทำความเข้าใจ” เช่น การให้
จับประเด็นเรื่องจากข้อความที่อ่าน การระบุโครงเรื่องของข้อความที่อ่าน การทำแผนภาพโครงเรื่อง

5. ทบทวนหรือสอนครั้งแรกเกี่ยวกับ “ทักษะการใช้วิจารณญาณ” เช่น การวิเคราะห์
ความน่าเชื่อถือ ความสมเหตุสมผล การสังเคราะห์เรื่อง การสรุปเรื่อง การประเมินค่าบทอ่าน ฯลฯ

6. ให้ดูภาพนิ่ง คู่มือทัศน์ ที่เป็นความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์พื้นฐาน ที่จะช่วยให้เกิด
ความเข้าใจในเรื่องได้ดีขึ้น

7. ให้ภาพของจริงทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์หรือให้เห็นของจริง ๆ ซึ่งเข้าใจได้ดี

8. เชิญวิทยากรมาพูดให้ความรู้

ขั้นที่ 2 กระตุ้นให้แนวการเรียนรู้ ขั้นนี้มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. เกริ่นเรื่องให้นักเรียนฟังอย่างคร่าว ๆ หรือให้นักเรียนสำรวจอย่างคร่าว ๆ ให้อ่าน
ข้ามคำเพื่อให้ทราบว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ใจความสำคัญเกี่ยวกับอะไร

2. ให้นักเรียนตั้งจุดประสงค์ก่อนอ่านให้ชัดเจน ด้วยการตั้งคำถามเพื่อคาดเดาว่า
จะได้รับคำตอบจากบทอ่าน

3. กำหนดความเร็วในการอ่าน ว่าน่าจะใช้เวลาในการอ่านเท่าใด

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการอ่าน โดยให้นักเรียนอ่านในใจให้จบทั้งเรื่อง

ขั้นที่ 4 แสดงผลการปฏิบัติ เป็นขั้นให้นักเรียนทำกิจกรรมหลังอ่าน เช่น การอภิปราย
เรื่องที่อ่าน เขียนสรุปเรื่อง วาดรูป หรือทำผลงานในลักษณะอื่น ๆ นอกจากนั้นอาจให้นักเรียน
อ่านออกเสียง ข้อความสั้น ๆ ที่เป็นคำตอบตามคำถามที่ครูถาม ว่าข้อความที่เป็นคำตอบของคำถาม
นี้คืออะไร อยู่ที่บรรทัดเท่าไร ให้นักเรียนลองอ่านให้ฟัง

ขั้นนี้จัดเป็นขั้นสำคัญ เพื่อครูจะได้ทราบว่านักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านหรือไม่ ครูอาจทำ
ดังนี้

1. อภิปรายตามหัวข้อเรื่องที่ทุกคนสนใจหรือต้องการ

2. ทดสอบย่อย - สอบความเข้าใจในบทอ่าน ขึ้นอยู่กับเรื่องที่อ่าน

3. อาจตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ
4. ให้นักเรียนแสดงผลงานตามความสนใจ โดยเลือกทำเองได้
5. ให้ทำแผนผังความรู้ – ความคิดจากเรื่องที่อ่าน
6. วางแผนอ่านต่อไป

ขั้นที่ 5 ทำกิจกรรมเสริม เป็นขั้นตอนที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน เช่น

1. อ่านเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นในรูปแบบงานเขียนอื่น อ่านจากแหล่งอ่านอื่นอีก เช่น จาก Internet จากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร สารานุกรม เป็นต้น

2. อาจแนะนำให้สัมภาษณ์บุคคล คณะครู คุณภาพชนกร์ และศึกษานอกสถานที่

3. อาจแนะนำให้เขียน หรือทำเอกสารสื่อสาร หรือทำงานศิลปะอื่น แต่งเรื่องขึ้นใหม่และจัดแสดงละครในชั้น

4. อาจนำไปสู่การทดลอง และแสดงผลการทดลอง

การทำกิจกรรมเสริมในขั้นนี้อาจทำในลักษณะโครงการที่เป็นกลุ่ม หรือรายบุคคลซึ่งเป็นไปตามความสนใจและความต้องการของนักเรียน

ลักษณะของกิจกรรมในขั้นที่ 5 เป็นลักษณะบูรณาการกับวิชาอื่นได้เป็นอย่างดี

การดำเนินการสอนในชั้นเรียนดังกล่าวนี้อาจย่อเหลือ 3 ขั้นตอนก็ได้ คือ

ขั้นที่ 1 เตรียมผู้เรียน อาจทำได้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ปูพื้นความรู้ในเรื่องที่จะอ่าน ครูอาจแนะนำหนังสือว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร แล้วให้นักเรียนสำรวจหนังสือ เปิดดูหน้าต่าง ๆ 4 - 5 หน้า พุดคุยเกี่ยวกับภาพ ข้อความที่อยากอ่านจากบทอ่าน

2. ให้นักเรียนรู้คำที่กำหนดหรือให้เรียนรู้อีกคำใหม่ วิธีการหลักที่ครูต้องทำ คือ 1) ให้นักเรียนได้เห็นคำ 2) ได้ยินเสียงคำอ่าน 3) รู้ความหมายของคำนั้น 4) ได้เห็นรูปประโยคที่ใช้คำนั้น เพื่อให้รู้ว่าใช้ประโยคอย่างไร

3. ให้ฝึกใช้คำที่เรียนโดยอิสระ เช่น ให้เล่นเกม การใช้คำที่เรียน ให้ทำแบบฝึกหัดการใช้คำที่เรียน โดยมีข้อความประกอบประโยคแล้วให้เติมคำ

ขั้นที่ 2 ให้อ่านเรื่อง ในขั้นนี้ควรมีทั้งการอ่านในใจและอ่านออกเสียง

1. ให้อ่านในใจ นักเรียนต้องฝึกปฏิบัติการอ่านในใจ

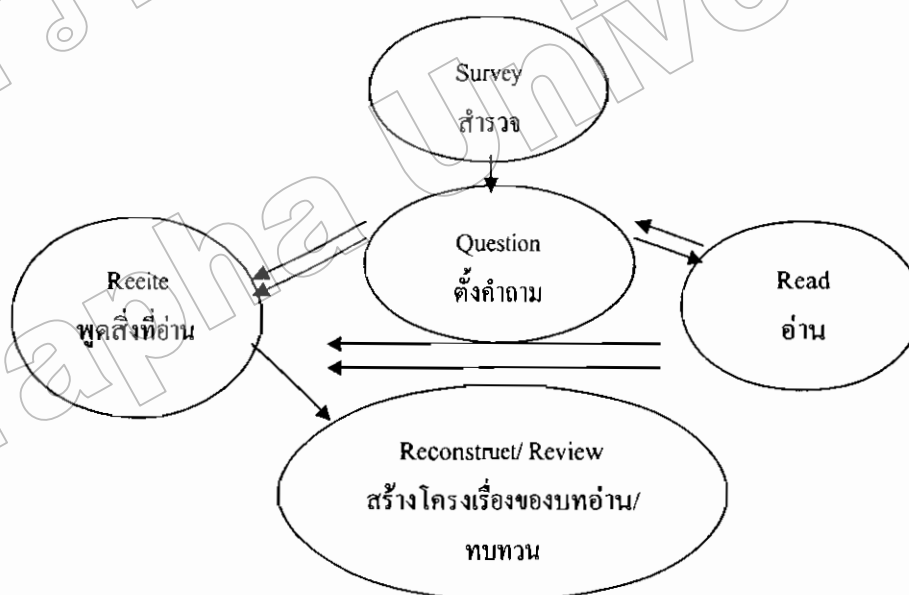
2. ชี้นำการอ่านออกเสียง ด้วยวิธีการถามเกี่ยวกับความเข้าใจ (ซึ่งครูคิดเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า) ให้นักเรียนหาคำตอบโดยยกข้อความในเรื่องที่อ่านมาตอบ นักเรียนต้องหาประโยคซึ่งเป็นคำตอบแล้วอ่านประโยคนั้น ๆ ตอบครูตามคำถามแต่ละข้อ

ขั้นที่ 3 กิจกรรมหลังอ่าน เป็นขั้นที่ครูให้ทำกิจกรรมตามที่ครูออกแบบไว้ หรือวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะให้นักเรียนทำอะไรได้บ้าง เช่น

1. ทำกิจกรรมเล่าเรื่อง
2. อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านร่วมกัน
3. เขียนแผนผังความคิดความเข้าใจสรุปเรื่อง
4. เขียนสรุปเรื่อง ฯลฯ

2. กระบวนการสอนอ่านแนว SQ3R มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ตามคำสำคัญของวิธีการ คือ Survey (สำรวจ) Question (ตั้งคำถาม) Read (อ่าน) Recite (พูดตอบตัวเอง) Reconstruct or Review (สร้างโครงเรื่องของบทอ่านหรืออ่านบททวน) การสอนตามแนว SQ3R ครูอาจใช้วิธีการดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนไปตามลำดับขั้นตอนหรืออาจแนะนำนักเรียนให้ใช้วิธีการนี้ในการอ่านของคนก็ได้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามแนว SQ3R แสดงแผนภูมิตามที่เบอร์มีสเตอร์ (Bummeister, 1978 อ้างถึงใน นลินี บำเรอราช, 2545, หน้า 147 – 150) เสนอไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิวิธีการสอนอ่านแนว SQ3R

วิธีนี้ใช้เมื่อนักเรียนอ่านได้โดยอิสระ เป็นแนวทางเลือกสำหรับครู เมื่อจัดกิจกรรมการสอนอ่าน เป็นกลุ่มทั้งชั้นและอาจใช้กับกลุ่มนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ กิจกรรมนี้ครูเป็นเพียงผู้แนะนำ คอยกำกับ และตรวจสอบความถูกต้องในการอ่านเท่านั้น ซึ่งกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

กิจกรรมขั้นสำรวจ (Survey)

1. ให้นักเรียนอ่านชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง เพื่อดูแนวคิดของเรื่องว่าจะโน้มเอียงไปทางใด มีแนวคิดอื่นจะเปรียบเทียบกับแนวคิดนี้หรือไม่
2. ให้นักเรียนพิจารณาสารบัญ เพื่อดูโครงเรื่องของหนังสือ ว่ามีบทตอนเกี่ยวกับอะไรบ้าง เพื่อให้ทราบภาพรวมของเรื่องทั้งหมด พร้อมทั้งให้คิดว่ายังขาดประเด็นสำคัญของเรื่องหรือไม่จะต้องพึ่งพาแหล่งข้อมูลอื่นเพิ่มหรือไม่
3. ให้นักเรียนอ่านคำนำ ศึกษาว่าผู้เขียนมีจุดประสงค์อย่างไร เขียนเพื่อใคร
4. ให้นักเรียนสำรวจในแต่ละบท ด้วยวิธีการต่อไปนี้
 - 4.1 อ่านข้อบท/ ชื่อหัวข้อเรื่อง ข้อความที่บ่งชี้เนื้อความ หัวข้อเรื่องรองตามลำดับ
 - 4.2 ดูภาพประกอบ (ถ้ามี)
 - 4.3 อ่านข้อสรุป แล้วพยายามจะจำข้อสรุปของบท ก่อนจะสำรวจบทต่อไป
5. ให้นักเรียนอ่านคร่าว ๆ (กวาดสายตา) ในส่วนอภิธานศัพท์ คำแปลศัพท์ที่มีอยู่ในหนังสือ และส่วนเพิ่มที่เป็นภาคผนวกของหนังสือ
6. ท้ายสุด เริ่มอ่านแต่ละบทอย่างคร่าว ๆ ก่อนเริ่มอ่านจริง เพื่อจับความคิดสำคัญ (ทราบเรื่องย่อ ๆ) ไว้ในใจ ก่อนที่จะอ่านบทนั้น ๆ แล้วคิดว่ามีส่วนอะไรบ้างที่ขาดหายไป

กิจกรรมขั้นตั้งคำถามในใจ (Question)

1. ให้นักเรียนดูที่ชื่อหัวข้อเรื่อง แล้วถามตัวเองว่าหมายถึงอะไร แล้วคิดว่าจะหาคำตอบได้จากหัวข้อเรื่องนี้ไหม
2. ให้นักเรียนตั้งคำถามตัวเองหลาย ๆ คำถาม ที่อยากจะรู้ตามขอบเขตของชื่อหัวข้อเรื่อง

กิจกรรมขั้นอ่านในใจ (Read – R1)

1. ให้อ่านในใจเพื่อจะหาคำตอบตามคำถามที่ตั้งไว้ในขั้น Q
2. ถ้าไม่มีคำตอบ ให้คิดว่าจะหาคำตอบได้จากที่อื่น ๆ ได้อย่างไร เช่น อาจถามในชั้นเรียน หรือพยายามคำตอบจากห้องสมุด หรือแหล่งความรู้อื่น
3. ให้นักเรียนคิดคำถามดี ๆ ที่จะถามในชั้นเรียนหรือคิดไว้เพื่อหาคำตอบในห้องสมุด หรือแหล่งความรู้อื่น

กิจกรรมขั้นพูดตอบตัวเอง (Recite – R 2)

1. ให้นักเรียนพูดคำตอบ (ที่หาได้เพื่อจะตอบคำถามที่ตั้งไว้ในขั้น Q) การพูดตอบตนเองเพื่อจะได้จำ
2. ให้นักเรียนถามตนเองว่า คำตอบที่ผู้เขียนระบุไว้ ตรงกับสิ่งที่ตั้งคำถามไว้หรือไม่ (Make Sense)

3. ให้นักเรียนถามตนเองว่า ขณะนี้พอจะมีความคิดใหม่/ ความรู้ใหม่พอที่จะใช้ในการเขียน ในการพูดอภิปราย หรือพอที่จะแสดงเป็นผลงานอื่นหรือไม่

กิจกรรมขั้นสร้างโครงเรื่องของบทอ่านหรือบททวน (Reconstruct/ Review - R1)
มีรายละเอียด ดังนี้

1. ให้นักเรียนทำข้อสรุปไว้ในใจ หรือจดไว้เป็นแนวโครงเรื่องในรูปแบบผังความคิด ความรู้ก็ได้
2. ให้นักเรียนนึกความคิดสำคัญที่ผู้เขียนบอกไว้
3. ให้นักเรียนเขียนความคิดสำคัญที่ผู้เขียนบอกไว้
4. ให้นักเรียนอ่านทวนทั้งบทตามแนวขั้นสำรวจ แต่มุ่งเฉพาะรายละเอียด
5. ให้นักเรียนคิดว่า อาจจะต้องอ่านหนังสือเพิ่มเติม เพื่อหาข้อมูลที่กว้างลึกมากขึ้น หรือหาข้อมูลในแง่มุมอื่นอีกหรือไม่

3. กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ การสอนอ่านแบบนี้เป็นแนวคิดของ เรทเซล และคูเตอร์ (Reutzel & Cooter, 1994 อ้างถึงใน วิมลรัตน์ จตุรานนท์, 2540) มีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอนแต่ละขั้นมีการกำหนดเวลาที่ใช้ในแต่ละขั้นไว้ด้วย การสอนอ่านแบบปฏิบัติการนี้ วิมลรัตน์ จตุรานนท์ (2540) ได้นำมาใช้ทดลองสอนและวิจัยผลการสอน พบว่า เป็นกระบวนการสอนที่ทำให้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูง ช่วยทำให้นักเรียนสามารถพูดเล่าเรื่องได้ดีและมีความสนใจในการอ่านมากขึ้น เป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่ นักเรียน ได้ดี

การสอนอ่านแบบปฏิบัติการมี 5 ขั้นตอนใช้เวลาประมาณ 70 นาที

1. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ใช้เวลาประมาณ 5 นาที
2. ขั้นสอนบทเรียนสั้น ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที
3. ขั้นทบทวนการทำกิจกรรมของนักเรียน ใช้เวลาประมาณ 5 นาที
4. ขั้นเลือกอ่านหนังสือด้วยตนเองและตอบสนองใช้เวลาประมาณ 35 - 45 นาที
5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

การสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวนี้ครูต้องเตรียมการสอน โดยกำหนดรายการเนื้อหาในบทเรียนนั้น ๆ ที่จะป็นพื้นฐานความรู้ในการอ่านแก่นักเรียน หรือเพื่อเป็นการฝึกทักษะย่อย ๆ ของการอ่านไว้ โดยมีการเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้า สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องเตรียมคือ หนังสือเรียนที่นักเรียนจะเลือกอ่านต้องมีหลากหลาย มีมากพอที่จะครอบคลุมความสนใจของนักเรียนทั้งหมดและควรเป็นหนังสือที่ได้รับการคัดสรรจากครู โดยเลือกหนังสือที่เป็นหนังสือดี มีทั้งเรื่องให้ความบันเทิง อ่านสนุก ได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต หรือนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน มีทั้งเรื่องที่สอดคล้องตามความสนใจและสนองความต้องการของนักเรียนด้วย

อุปกรณ์ที่ครูต้องเตรียมคือ แบบบันทึกกิจกรรมการอ่าน แบบบันทึกการอ่าน นอกจากนี้นักเรียนควรได้ทราบว่าในการเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้ ตนเองจะต้องทำกิจกรรมใดบ้างและมีข้อกำหนดอย่างไรบ้าง

รายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอนของการสอน วิมลรัตน์ จตุรานนท์ (2540) แสดงไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีกิจกรรม ดังนี้

ครูหรือนักเรียนนำเสนอหนังสือที่จัดเป็นวรรณกรรมเด็กที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น

1. ครูอ่านหนังสือให้เด็กฟัง เพื่อเป็นการแนะนำหนังสือดี และสร้างความสนใจในการอ่าน

2. นักเรียนเล่าเรื่องหนังสือที่ตนได้อ่านแก่ชั้นเรียน

3. นักเรียนและครูแนะนำหนังสือแก่ชั้นเรียน

ขั้นที่ 2 สอนบทเรียนสั้น มีกิจกรรมหลัก คือ

ครูสอนบทเรียนสั้น ๆ ซึ่งเป็นความรู้หรือทักษะการอ่านที่เป็นทักษะย่อย ๆ เช่น การเลือกหนังสืออ่าน การหาความหมายของคำจากบริบท การหาใจความสำคัญของเรื่อง การหารายละเอียดของเรื่อง การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือที่อ่าน การเล่าเรื่อง การวิเคราะห์นิสัยของตัวละคร การตีความ การจับโครงเรื่องของบทอ่าน การเขียนแผนผังความรู้-ความคิด การบันทึกการอ่าน ฯลฯ บทเรียนสั้นนี้ครูได้วิเคราะห์แล้วว่าเป็นเรื่องที่นักเรียนต้องรู้ เพื่อเป็นพื้นฐานของการอ่านต่อไป

ขั้นที่ 3 ทบทวนการทำกิจกรรมของนักเรียน กิจกรรมในขั้นนี้มีดังนี้

1. นักเรียนตรวจบันทึกกิจกรรมการอ่านของตนเองที่ผ่านมาว่าได้ทำกิจกรรมอย่างไรบ้าง เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ และต้องรู้ว่าวันนี้ต้องเลือกทำกิจกรรมอะไรที่จะไม่ซ้ำ ๆ กัน โดยพิจารณาทำกิจกรรมตามข้อกำหนดไว้ในขั้นที่ 4

2. ครูต้องตรวจเช็คดูว่านักเรียนได้ทำกิจกรรมครบตามข้อกำหนดหรือไม่

ขั้นที่ 4 เลือกอ่านด้วยตนเองและตอบสนอง มีกิจกรรมสำคัญ 3 อย่าง ดังนี้

1. อ่านด้วยตนเอง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 อ่านหนังสือที่ตนเองเลือก 10 นาที (เป็นกิจกรรมบังคับ)

1.2 อ่านหนังสือที่กลุ่มกำหนด

1.3 เขียนบันทึกแสดงความคิดเห็น

1.4 เขียนบันทึกกิจกรรมที่ได้ทำในการเรียนครั้งนี้ หรืออาจไปลงชื่อนัดหมายเพื่อพบครูเป็นรายบุคคล

2. อภิปรายกลุ่มย่อย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 อภิปรายเกี่ยวกับหนังสือที่ตนเองเลือกอ่าน หรือหนังสือที่กลุ่มกำหนดในกิจกรรมครั้งนี้ ครูต้องร่วมอภิปรายด้วยทุกครั้งเพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการอภิปราย

2.2 กำหนดนัดหมายการอภิปรายครั้งต่อไป

2.3 กำหนดหนังสือเล่มที่อ่านครั้งต่อไป

3. พบครูเป็นรายบุคคล นักเรียนที่จะพบครูในแต่ละครั้ง มีประมาณครั้งละ 2 - 3 คน

ในขั้นที่ 4 นี้เป็นขั้นสำคัญ เพราะเป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับการอ่านโดยตรงและมีกิจกรรมย่อยที่นักเรียนต้องฝึก เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน และได้มีการตรวจสอบความเข้าใจของตนเองด้วย โดยมีครูคอยดูแลและตรวจสอบอย่างใกล้ชิด

การทำกิจกรรมย่อยในขั้นที่ 4 นี้มีทั้งกิจกรรมบังคับที่นักเรียนทุกคนต้องทำและมีกิจกรรมเลือก กิจกรรมบังคับคือกิจกรรมอ่านหนังสือที่ตนเองเลือก (ข้อ 1.1) เป็นเวลา 10 นาทีก่อนทุกครั้ง หลังจากนั้นให้เลือกทำกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของนักเรียน โดยไม่ต้องครบทุกข้อในการเรียนแต่ละครั้ง แต่จะต้องมีให้ครบในชั่วโมงต่อ ๆ ไป โดยผ่านการตรวจสอบในขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ลักษณะของกิจกรรมเป็นดังนี้

1. นักเรียนและครูจะอภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในการเรียน ดังนี้
2. นักเรียนอภิปรายถึงความก้าวหน้าในการอ่านของตน
3. นักเรียนอภิปรายถึงหนังสือที่ตนได้อ่าน

นักเรียนอาจอภิปรายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่าน และการนำสิ่งที่ได้รับจากการอ่านไปใช้ รวมไปถึงการวางแผนทำกิจกรรมต่อเนื่อง จากผลที่ได้รับจากการอ่าน เช่น การเขียนเรื่องใหม่ การทำแผนผังความรู้ - ความคิดในเรื่องที่อ่าน

จากการศึกษาความรู้เรื่องวิธีการอ่านดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมในกระบวนการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการสอนอ่านแบบนำทาง DRA เป็นแกนหลักและใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุดการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งในจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นจัดให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 5 - 6 คน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่ต่างกันทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบในการทำงาน เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการเน้นคุณธรรมด้านความสามัคคีในหมู่คณะ นอกจากนี้

ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความสามารถตามความถนัดโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ปรับพื้นฐานความรู้ก่อนอ่าน เป็นการสำรวจความรู้พื้นฐานของนักเรียนเป็นขั้นตอนที่จะกระตุ้นหรือเร้าความสนใจให้นักเรียนอยากอ่าน และเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของนักเรียนให้สัมพันธ์กับเรื่องที่จะอ่าน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การระดมความคิด การซักถาม พูดคุย การจับประเด็นของเรื่อง การระบุโครงเรื่องของข้อความที่อ่าน การให้ภาพนิ่ง การให้เห็นของจริงหรือการเชิญวิทยากรมาพูด เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2 กระตุ้นให้แนวการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ครูเกริ่นเรื่องให้นักเรียนฟังอย่างคร่าว ๆ หรือให้นักเรียนสำรวจอย่างคร่าว ๆ ให้อ่านข้ามคำเพื่อให้ทราบว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ใจความสำคัญว่าอย่างไร จากนั้นให้นักเรียนตั้งจุดประสงค์ก่อนอ่านให้ชัดเจน ด้วยการตั้งคำถามเพื่อคาดเดาว่าจะได้รับคำตอบอะไรจากบทอ่าน การอ่านในขั้นนี้นักเรียนจำเป็นต้องใช้อัตราเร็วในการอ่าน

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการอ่าน โดยให้นักเรียนอ่านในใจให้จบทั้งเรื่องเป็นการอ่านอย่างละเอียดเพื่อให้เข้าใจเนื้อเรื่องทั้งหมด

ขั้นที่ 4 แสดงผลการปฏิบัติ เป็นขั้นที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมหลังอ่าน เช่น การอภิปรายเรื่องที่อ่าน เขียนสรุปเรื่อง วาดรูป หรือให้นักเรียนอ่านออกเสียงข้อความสั้น ๆ การอภิปรายตามหัวข้อ การทำแผนผังความรู้ - ความคิดจากเรื่องที่อ่าน การทดสอบย่อย-การสอบความเข้าใจในบทอ่าน (ขึ้นอยู่กับเรื่องที่อ่าน)

ขั้นที่ 5 ทำกิจกรรมเสริม เป็นขั้นตอนที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน เช่น นักเรียนไปอ่านเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นในรูปแบบงานเขียนอื่น อ่านจากแหล่งอ่านอื่นอีก เช่น จากอินเทอร์เน็ต จากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร สารานุกรม หรือครูแนะนำให้ไปสัมภาษณ์บุคคล คู่ละคร ภาพยนตร์ และศึกษานอกสถานที่ การทำงานศิลปะอื่น ๆ การแต่งเรื่องขึ้นใหม่หรือการจัดแสดงละครในชั้น เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่าน มีทักษะความรู้ มีความชำนาญและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้การอ่าน

กิจกรรมสำคัญที่ครูควรจัดเสริมเพื่อการเรียนรู้การอ่านในชั้นเรียนมี 6 กิจกรรม (นลินี บำเรอราช, 2545, หน้า 105) ดังนี้

1. การอ่านหนังสือให้นักเรียนฟังทุกวัน
2. การกำหนดตารางเวลาอ่านทุกวัน
3. การเล่นเกมการอ่าน
4. กิจกรรมขยายวงคำศัพท์

5. กิจกรรมฝึกอ่านเรื่องแล้วตอบคำถาม

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านสำหรับชุดการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ ในขั้นนี้ ผู้วิจัยขอเสนอการจัดกิจกรรมแบบที่ 5 คือกิจกรรมฝึกอ่านเนื้อเรื่องแล้วตอบคำถาม ซึ่งเป็นกิจกรรมสำหรับเด็กวัย 12 - 15 ปี กิจกรรมนี้ครูต้องจัดเตรียมสื่อสิ่งพิมพ์หรือบทอ่านหรือวัสดุสำหรับอ่านโดยเสาะหาจากหนังสือ วรรณกรรม วรรณคดี นิยายสาร วารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ด้วยการคัดตอนมา โดยยึดหลักให้มีความหลากหลายทั้งเนื้อเรื่องและรูปแบบงานเขียนหลังจากนั้นครูตั้งคำถามถามเกี่ยวกับความเข้าใจในเนื้อเรื่อง อาจเป็นคำถามปรนัยเพื่อสะดวกในการทำบัตรเฉลยคำตอบ

กล่าวโดยสรุป ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำวัสดุในการอ่าน ดังนี้

1. บทอ่านหรือข้อความเพื่อฝึกอ่านหรือเอกสารสำหรับอ่าน ที่ใช้เวลาอ่านประมาณ 10 นาที มีหลาย ๆ เรื่อง แบ่งเป็นชุดที่ 1 - 2 - 3 - 4 - 5
 2. แบบทดสอบความเข้าใจ ประจำบทอ่านแต่ละเรื่องหรือประจำชุด
 3. บัตรเฉลยคำตอบ ประจำแบบทดสอบแต่ละเรื่องหรือประจำชุด
- วัสดุอุปกรณ์ที่จัดทำไว้นี้ จัดเรียงใส่กล่องตามแต่ละประเภท เพื่อให้ให้นักเรียนอ่านเอกสารที่เป็นบทอ่านแล้วให้ทำแบบทดสอบ หลังจากนั้นมาขอบัตรเฉลยคำตอบ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของตน

การจัดกิจกรรมการฝึกอ่านดังกล่าวนี้ ครูควรตั้งจุดประสงค์เพื่อฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับการอ่านหลาย ๆ อย่าง เช่น

1. ทักษะการเรียนรู้ และจำคำศัพท์ เรียนรู้ความหมายของคำศัพท์เฉพาะวิชาต่าง ๆ ด้วยถ้าเรื่องที่อ่านนั้นเกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังต้องให้เรียนรู้สัญลักษณ์ ด้วยย่อ อักษรย่อต่าง ๆ ตลอดจนคำที่สร้างขึ้นใหม่
2. ทักษะการทำความเข้าใจ เกี่ยวข้องกับการจับความคิดสำคัญ เลือกรายละเอียดที่สำคัญ การวิเคราะห์ข้อความหรือหลักฐานข้อมูลที่อ่าน เพื่อจับใจความสำคัญสรุปประเภท จำพวก รู้จักพิจารณาสิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่ต่างกัน คาดการณ์ความสัมพันธ์ของความเป็นเหตุเป็นผล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล จับจุดประสงค์หรือเจตนาของผู้เขียน
3. ความเข้าใจหรือซาบซึ้งในสาระที่อ่านเพื่อพัฒนานิสัยรักการอ่าน
4. อัตราเร็วในการทำทำความเข้าใจ เพื่อพัฒนาความสามารถในการกำหนดความเร็วในการเข้าใจเรื่องตามจุดประสงค์ในการอ่านและความยากง่ายของสื่ออ่าน
5. การสังเคราะห์ความคิด และการตัดสินใจคุณค่าของเรื่องที่อ่านและตัวละครที่มีอยู่ในบทอ่าน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านให้แก่ผู้เรียนนั้น มีวิธีดำเนินการได้หลายแบบ ขึ้นอยู่กับผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในระดับใด เช่นระดับอ่านไม่ออก ระดับพออ่านได้ ยังอ่านโดยอิสระไม่ได้ และระดับอ่านได้โดยอิสระ กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนนั้น มุ่งพัฒนาทักษะการอ่านให้สูงขึ้นไปตามศักยภาพของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นอีกหลายด้าน (นลินี บำเรอราช, 2545, หน้า 99) ดังนี้

การวางแผนจัดกลุ่มนักเรียน เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการสอน การจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อสอนสามารถจัดได้หลายแบบแล้วแต่การมุ่งประโยชน์ของการสอนแต่ละครั้ง การสอนอาจจัดเป็น การสอนทั้งชั้น การสอนเป็นรายบุคคล และการสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือเป็นกลุ่มย่อยก็ได้ ตามแต่การสอนแต่ละครั้งนั้นมีจุดประสงค์ใด

การสอนทั้งชั้น การสอนของครูส่วนใหญ่มักใช้การสอนทั้งชั้น และมักใช้ในหลายโอกาส โดยครูพิจารณาประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น เช่น

1. เมื่อนักเรียนทุกคนทั้งชั้นจะได้ประโยชน์จากการรับรู้เรื่องเดียวกัน
2. เมื่อสอนเรื่องใหม่ หรือความคิดใหม่ หรือฝึกทักษะใหม่ที่ทุกคนจะต้องรับรู้ร่วมกัน
3. เมื่อทุกคนในชั้นต้องทำกิจกรรมเดียวกัน เช่น ดูวีดิทัศน์ ฟังเทป อ่านข้อความหรือเอกสารเดียวกัน ออกเสียงพร้อมกัน อภิปรายร่วมกันทั้งชั้น ฯลฯ
4. เมื่อนักเรียนคนใดคนหนึ่งนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน เช่น นำหนังสือมาแนะนำ แก่นชั้นเรียน เล่าเรื่องหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งแก่ชั้น

การสอนเป็นรายบุคคล การสอนในลักษณะนี้มีประโยชน์แก่ผู้เรียนมาก เพราะครูได้ช่วยเหลือนักเรียน ได้พัฒนาความสามารถอย่างใกล้ชิด การสอนเป็นรายบุคคลเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกอ่านโดยเสรีตามความสนใจ และตามศักยภาพความสามารถของแต่ละคน นักเรียนย่อมจะเลือกเอกสาร เลือกเรื่อง อ่านเองได้ตามใจชอบ และจะอ่าน ได้มาก อ่านน้อยตามความประสงค์ ความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามศักยภาพ และความตั้งใจที่นักเรียนแต่ละคนจะพึงมี นักเรียนจะเรียนอย่างมีความสุข

การสอนเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อย เป็นการกำหนดกลุ่มชั่วคราว เมื่อเสร็จงานหนึ่งก็เลิกกลุ่ม แล้วก็ตั้งกลุ่มใหม่อีกต่อไป การกำหนดกลุ่มจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1. กลุ่มตามความสามารถในการเรียน เช่น เป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากัน
2. กลุ่มที่มีทักษะการอ่านทางด้านอ่อนเหมือนกัน
3. กลุ่มที่มีความสนใจเหมือนกัน หรือบางที่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะทางสังคมเหมือนกัน
4. กลุ่มการอภิปราย
5. กลุ่มทำงานตามหน่วยที่วางแผนร่วมกันไว้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านในชุดการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นั้นผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสอนทั้งชั้นและแบบเป็นกลุ่ม โดยกิจกรรมหลักจะสอนแบบกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5 - 6 คน โดยแต่ละสมาชิกในกลุ่มจากผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถที่ต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบในการทำงาน เกิดการช่วยเหลือกัน เป็นการเน้นคุณธรรมด้านความสามัคคีในหมู่คณะ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนอ่อนได้แสดงความสามารถตามความถนัด เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

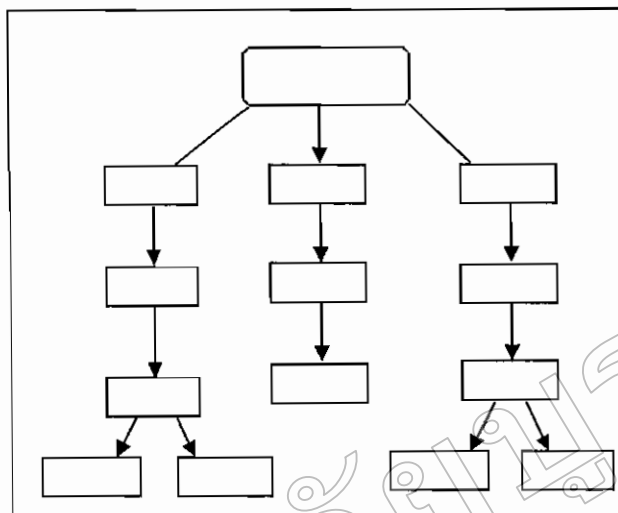
การจัดกิจกรรมทำแผนภาพโครงเรื่อง แผนภาพโครงเรื่องเป็นแผนภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของความคิดรวบยอด ตัวละครและเหตุการณ์ในบทอ่าน สามารถแสดงส่วนสำคัญของบทอ่านตามโครงสร้างของเรื่อง เช่น ความเป็นเหตุเป็นผล ลำดับของเหตุการณ์และยังใช้เปรียบเทียบความแตกต่างของรายละเอียดในบทอ่าน (อภิรดี ทักษิการ, 2538)

นอกจากนี้ เบอร์แมน (Baumann, 1987, pp. 609 - 612) ได้กล่าวถึงการทำแผนภาพโครงเรื่องที่อ่านว่า เปรียบเสมือนแผนที่เดินทางที่นักขับรถใช้เพื่อเดินทางจากสถานที่แห่งหนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง การทำแผนภาพโครงเรื่องจะนำผู้อ่านจากจุดเริ่มต้นของเรื่อง ไปจนถึงตอนจบของเรื่อง และยังทำหน้าที่เป็น โครงร่างของเรื่องซึ่งแสดงให้เห็นใจความสำคัญและรายละเอียดของบทอ่านอีกด้วย

แผนภาพโครงเรื่องมีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น แผนภาพความหมาย แผนภาพความคิด แผนผังสรุปโยงเรื่อง เป็นต้น ส่วนภาษาอังกฤษก็มีใช้หลายคำเช่น Overview, Web, Concept Map, Story Map เป็นต้น (กรมวิชาการ, 2544) การสอนอ่านโดยการทำแผนภาพโครงเรื่อง สามารถทำได้หลายรูปแบบ โดยรูปแบบของแผนภาพโครงเรื่องจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างข้อเขียนที่ใช้ในบทอ่านจึงทำให้แผนภาพโครงเรื่องมีรูปแบบที่ต่างกัน และการทำแผนภาพโครงเรื่องในบทอ่านเดียวกัน ก็อาจทำได้หลายรูปแบบ ไม่ถือว่ารูปแบบใดถูกต้องที่สุด เพียงแต่ความหมายในแผนภาพจะต้องมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับเนื้อหาในบทอ่าน

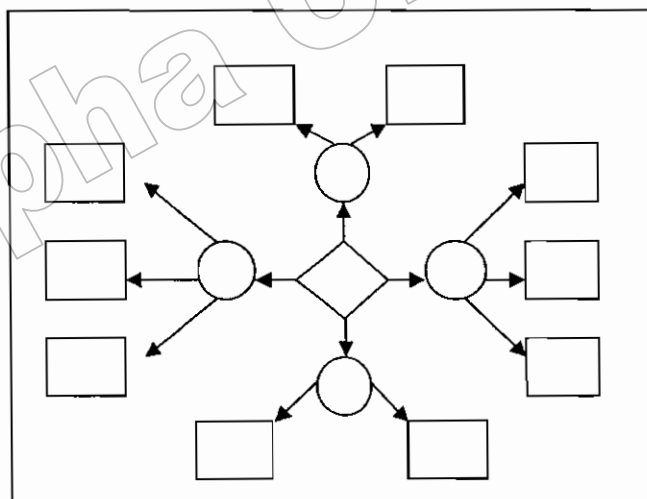
การเขียนแผนภาพโครงเรื่องควรสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้การทำแผนภาพรูปแบบต่าง ๆ และพิจารณาว่าโครงเรื่องแบบใดที่จะสามารถสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายและครอบคลุมความคิดหลักและความคิดย่อยของเรื่อง ได้ดีที่สุด ซินาตาร์ สตอลล์ - จิมาร์ค และมอร์แกน (Sinatra, Stahl - Gemake & Morgan, 1986, pp. 4 - 12 อ้างถึงใน สุจณี กระสาททอง, 2541, หน้า 41 - 45) ได้เสนอรูปแบบของการเขียนแผนภาพโครงเรื่องไว้ ดังนี้

1. แผนภาพบรรยายลำดับเหตุการณ์ (Narrative Sequential Organizaton or Sequential Episodic Map) เป็นแผนภาพที่ใช้ลูกศรเป็นเครื่องหมายลำดับเหตุการณ์ และเชื่อมโยงเหตุการณ์สนับสนุนในกรอบเหตุการณ์

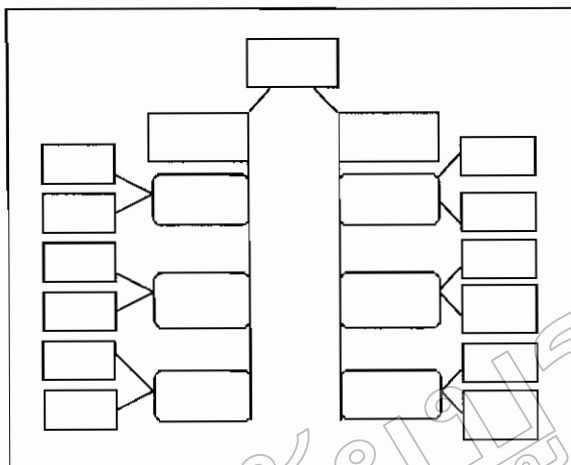
ภาพที่ 2 แผนภาพบรรยายลำดับเหตุการณ์

2. แผนภาพประเภทบรรยายแก่นเรื่อง (Thematic or Descriptive Map) เป็นแผนภาพที่แสดงเกี่ยวกับบุคคล สถานที่หรือสิ่งต่าง ๆ ให้มีใจความสำคัญอยู่ตรงกลางโดยโยงความสัมพันธ์จากใจความสำคัญของเรื่องไปสู่หัวข้อสำคัญต่าง ๆ ด้วยเส้นตรงและโยงรายละเอียดปลีกย่อยเข้ากับหัวข้อสำคัญ

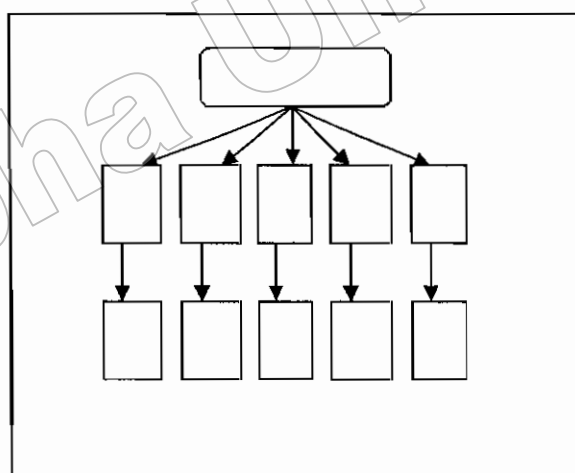
ภาพที่ 3 แผนภาพบรรยายแก่นเรื่อง

3. แผนภาพแสดงการเปรียบเทียบ (Comparative and Contrasive Map) เป็นแผนภาพที่เหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการแสดงความเหมือนความแตกต่าง ซึ่งจะมีรายละเอียดอยู่คนละข้าง

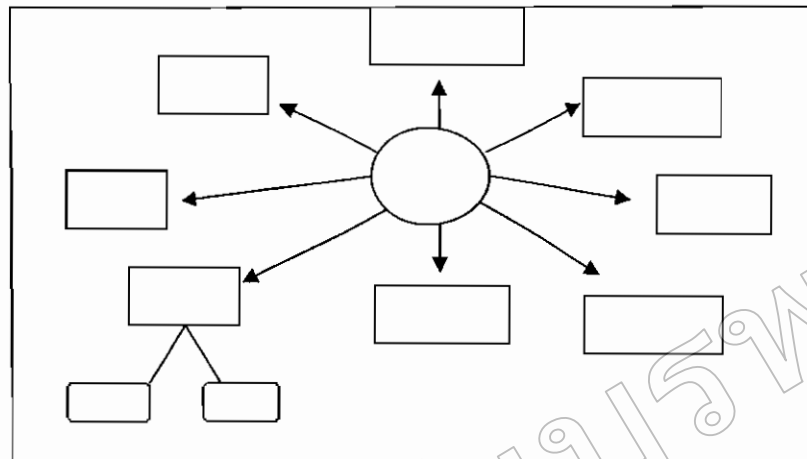
ภาพที่ 4 แผนภาพแสดงการเปรียบเทียบ

4. แผนภาพจำแนกประเภท (Classification Map) เป็นแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของหัวเรื่อง ตัวอย่างและรายละเอียดสนับสนุนโดยหัวเรื่องที่กล่าวถึงจะอยู่ในกรอบบนสุด ส่วนตัวอย่างและรายละเอียดสนับสนุนจะอยู่กรอบใต้หัวเรื่อง

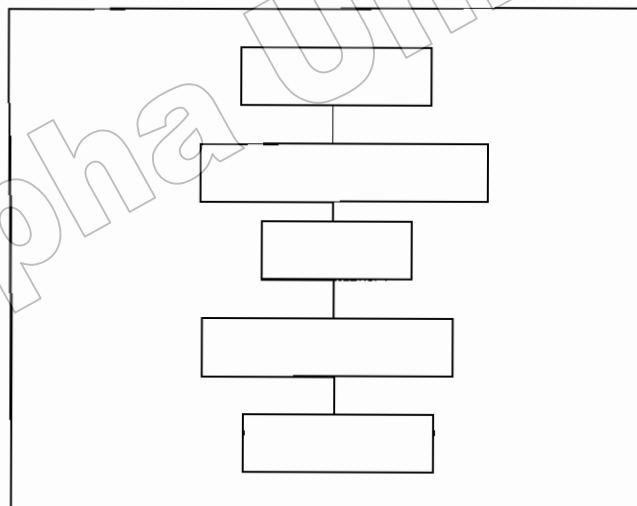
ภาพที่ 5 แผนภาพจำแนกประเภท

5. แผนภาพใยแมงมุม (Spider Map) เป็นแผนภาพที่เหมาะสมสำหรับบทอ่านที่แสดงใจความสำคัญและรายละเอียดสนับสนุนไว้อย่างชัดเจน

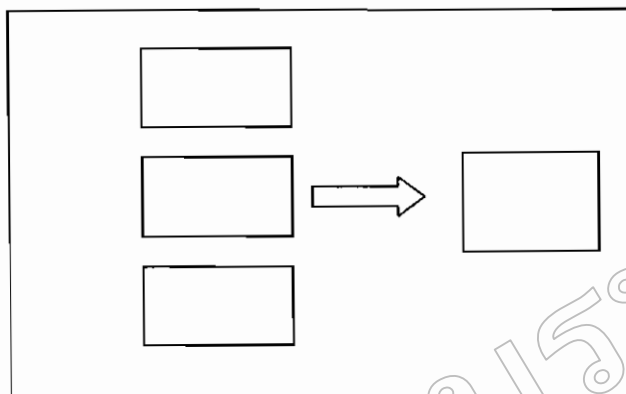
ภาพที่ 6 แผนภาพใยแมงมุม

6. แผนภาพรูปขั้นบันได (Descending Ladder or Time Ladder Map) เป็นแผนภาพที่เหมาะสมสำหรับท่อนที่แสดงการลำดับเวลา กระบวนการ หรือขั้นตอน ตลอดจนการบรรยายเรื่องราว

ภาพที่ 7 แผนภาพรูปขั้นบันได

7. แผนภาพแสดงเหตุ – ผล (Cause/ Effect Map) เป็นแผนภาพสำหรับเรื่องที่แสดงความ เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 8 แผนภาพแสดงเหตุผล

สรุปได้ว่า การเขียนแผนภาพโครงเรื่องผู้เขียนสามารถทำได้หลายรูปแบบแล้วแต่จะพิจารณาเห็นควร ที่สำคัญจะต้องสื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้และจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับเนื้อหาในบทอ่านนั้น ๆ

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประเมินตามสภาพจริง

การที่จะทราบได้ว่า ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนมากน้อยเพียงใด จำเป็นต้องมีการวัดผลเพื่อดูว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ การประเมินผลจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจึงมีผู้ให้ความหมายของคำว่าผลสัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องแสดงความรู้ความเข้าใจ ความสามารถและทักษะทางด้านวิชาการ รวมทั้งสมรรถภาพสมองด้านต่าง ๆ เช่น ระดับสติปัญญาการคิด การแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นด้วยคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการรายงานทั้งเขียนและพูด การทำงานที่ได้รับมอบหมายตลอดจนการทำบ้านในแต่ละวิชา (พวงแก้ว โครานนท์, 2530, หน้า 25)

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบระดับความสามารถของสมรรถภาพทางสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้างและมีความสามารถด้านใดมากน้อยเท่าใดซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1. ทำให้ทราบว่านักเรียนได้บรรลุเป้าหมายของการเรียนหรือไม่ นักเรียนมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด เพื่อเปรียบเทียบหรือบันทึกความเจริญของงานของการเรียนรู้

2. เพื่อแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน โดยถือว่าการวัดผลสัมฤทธิ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอน

3. เพื่อประเมินผล การวัดผลสัมฤทธิ์ทุกครั้งจะต้องมีการประเมินเพื่อจะได้ทราบอยู่ในตำแหน่งใดของกลุ่ม บรรลุเป้าหมายหรือเป็นที่พอใจของผู้สอนหรือไม่ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530, หน้า 29; กพ เลขาไพบูลย์, 2540, หน้า 292)

ประเภทของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นสามารถแบ่งประเภทของการทดสอบได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การทดสอบแบบอิงกลุ่ม เป็นการทดสอบที่เกิดจากแนวความเชื่อในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) โดยถือว่าบุคคลมีความสามารถในการกระทำหรือปฏิบัติในเรื่องใด ๆ นั้นมีไม่เท่ากัน บางคนมีความสามารถเด่น บางคนมีความสามารถด้อย คนส่วนใหญ่จะมีความสามารถปานกลาง การวัดแบบอิงกลุ่ม จึงใช้ในการแยกคนและการจัดประเภทของกลุ่มคน ใช้ในการเรียงลำดับที่เปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนในด้านความถนัดของการเรียน ความสามารถในการอ่านภาษาและความสามารถในการด้านวิชาการ การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบอิงกลุ่มจะเป็นข้อสอบที่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาการทั้งหมดเป็นส่วนใหญ่ข้อสอบแต่ละข้อจะเป็นข้อสอบที่สามารถจำแนกนักเรียนได้และสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร การทดสอบแบบนี้ยึดเอานักเรียนส่วนใหญ่เป็นหลักในการเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกันการแปลความหมายของคะแนนแบบนี้จะทำให้ครูทราบได้ว่านักเรียนแต่ละคนนั้นอยู่ในตำแหน่งใดของกลุ่ม นั่นก็คือคนที่มีความสามารถสูงก็จะมีคะแนนสูง คนที่มีความสามารถด้อยกว่าก็จะมีคะแนนที่ลดหลั่นลงมาตามลำดับ

2. การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ เป็นการทดสอบที่ยึดแนวความเชื่อเรื่องการเรียนรู้เพื่อความรู้โดยพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนทั้งหมดประสบความสำเร็จทางการเรียน นักเรียนทุกคนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้ถึงขีดความสามารถสูงสุดของแต่ละคน การวัดผลสัมฤทธิ์แบบอิงเกณฑ์ในการวัดว่านักเรียนแต่ละคนมีความก้าวหน้าหรือเรียนได้ผลตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการศึกษาเพียงใด เป็นการประเมินความรู้และทักษะที่นักเรียนได้มีการพัฒนาขึ้นในแต่ละสาขาวิชา แบบวัดผลสัมฤทธิ์ จะถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนอย่างละเอียดข้อสอบสร้างจากเนื้อหาวิชาเฉพาะและจำกัด ความสำเร็จของนักเรียนในการทำแบบทดสอบจะพิจารณาเท่ากับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน การวัดผลแบบนี้จะช่วยให้ครูทราบได้ว่าจะต้องปรับปรุง การสอนในเนื้อหาใด เพื่อให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทำให้ครูได้ทราบความก้าวหน้าของนักเรียน นักเรียนจะต้องใช้เวลาต่างกันจึงจะทำให้ได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดในการทำแบบทดสอบด้านนักเรียน

คนใดไม่ผ่านเกณฑ์ ครูอาจจะต้องใช้วิธีซ่อมเสริม เพื่อให้นักเรียนสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดได้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530, หน้า 31 - 33)

การประเมินผลตามสภาพจริง

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 ก, หน้า 172) กล่าวว่า การประเมินผลจากสภาพจริง เป็นกระบวนการสังเกต การบันทึกและการรวบรวมข้อมูลและวิธีการเรียนที่ผู้เรียนทำ เพื่อเป็น พื้นฐานในการศึกษาถึงผลกระทบกับผู้เรียน การประเมินผลจากสภาพจริงไม่เน้นเฉพาะทักษะ พื้นฐานแต่เน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงานของผู้เรียน ความสามารถในการ แก้ปัญหา และการแสดงออกที่เกิดในสภาพจริงของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบและผลิตความรู้ ฝึกปฏิบัติจริงรวมทั้งพัฒนาการเรียนของผู้เรียน เพื่อตอบสนองต่อจุดประสงค์ของหลักสูตรและความต้องการของสังคม

ลักษณะที่สำคัญของการประเมินตามสภาพจริง

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ซึ่งสามารถกระทำได้ตลอดเวลาในทุกสถานการณ์
2. เป็นการประเมินที่เน้นการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริง ๆ
3. เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัดและให้ความสำคัญกับการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
4. เน้นการประเมินผลตนเองของผู้เรียน
5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นจริง
6. ใช้ข้อมูลที่หลากหลายมีการเก็บข้อมูลระหว่างปฏิบัติในทุก ๆ ด้าน
7. เน้นคุณภาพของงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน
8. เน้นความสามารถในการคิดระดับสูง (ทักษะการคิดที่ซับซ้อน) เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์
9. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนของผู้เรียน และผู้เรียน ได้เรียนอย่างมีความสุข
10. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวัดผลและการประเมินผลตามสภาพจริง เป็นการประเมินผลการปฏิบัติ ประเมินความสำเร็จของงานอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้เรียน เช่น การเขียน แผนภาพโครงเรื่อง การอภิปรายผล การปฏิบัติงานกลุ่ม การเขียนสรุปเรื่องย่อ การเล่าเรื่อง เป็นต้น โดยอาศัยหลักการที่จำเป็นในการประเมิน ดังนี้

หลักการที่จำเป็นของการประเมินผลจากสภาพจริง

1. เป็นการประเมินความก้าวหน้า และการแสดงออกของนักเรียนแต่ละคน มิใช่เปรียบเทียบกับกลุ่ม
2. การประเมินจากสภาพจริงจะต้องมีรากฐานบนพัฒนาการและการเรียนรู้ทางสติปัญญาที่หลากหลาย
3. การประเมินผลจากสภาพจริงและการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมจะต้องจัดทำให้ส่งเสริมซึ่งกันและกัน
4. ความรู้ในเนื้อหาทั้งทางกว้างและทางลึกจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น
5. การเรียน การสอน การประเมินจะต้องหลอมรวมกัน และต่อเนื่องตลอดเวลา
6. การประเมินต้องสอดคล้องใกล้เคียงกับธรรมชาติความเป็นจริงของการดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดค้นด้วยตนเอง
7. การเรียนการสอนจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพให้เต็มที่ สูงสุด ตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละบุคคล

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลตามสภาพจริง

การประเมินผลตามสภาพจริงทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจจากผลงาน รายงาน โครงการ การบันทึกพฤติกรรม แบบสำรวจรายการ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกต เป็นกระบวนการที่ผู้สอนเฝ้าดูแลพฤติกรรมหรือร่องรอยของผู้เรียนเพื่อรวบรวมข้อมูลและบันทึกผลลงในแบบบันทึก ขั้นตอนในการดำเนินการสังเกต ควรสังเกตเพียงบุคคลเดียวในแต่ละสถานการณ์ และควรสังเกตในหลาย ๆ สถานการณ์เพื่อจะเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลอย่างละเอียด ควรกระทำหลาย ๆ ครั้ง และต้องมีใจเป็นกลาง ผู้สังเกตอาจบันทึกแบบพรรณนา แบบให้คะแนน แบบประเมินพฤติกรรมหรือในลักษณะการสำรวจรายการ (Checklists) ตามแต่ลักษณะของพฤติกรรม เพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณาพร้อมกับเครื่องมือและวิธีการอื่น (สมนึก นนธิจันทร์, 2542, หน้า 77 – 81)

2. การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เพราะมีความเหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนที่เน้นบทบาทของผู้เรียนที่เกี่ยวกับการริเริ่มหรือสร้างความรู้ความเข้าใจตนเอง และใช้กับสถานการณ์ที่สนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่มโดยให้โอกาสผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนและวิพากษ์วิจารณ์ใช้ข้อสังเกตในงานซึ่งกันและกัน

การวัดผลและประเมินผลการสอนอ่าน

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้การวัดและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยต้องดำเนินการควบคู่กันไปด้วยมุ่งหวังให้ได้ข้อมูล ย้อนกลับไปเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

การวัดผลและประเมินผลการสอนอ่าน ขีดตามหลักการเรียนรู้ภาษาที่มีการใช้ภาษาทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างสัมพันธ์กัน และการพัฒนาทักษะทั้ง 4 นี้ จะส่งผลซึ่งกันและกัน เมื่อทักษะด้านหนึ่งมีความก้าวหน้าย่อมส่งผลต่อการพัฒนาของทักษะด้านอื่นด้วย นอกจากนั้นทักษะการใช้ภาษายังสัมพันธ์กับทักษะการคิด ด้วยเหตุที่การแสดงออกทางภาษาต้องมีความคิดกำกับอยู่ด้วย และการแสดงความคิดก็ต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ ดังนั้น การวัดผลการอ่านต้องวัดจากการแสดงออกด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งจากการพูด การเขียน การอ่านออกเสียง และการกระทำบางอย่างที่เป็นผลจากการอ่าน เช่น การเล่าเรื่อง การทำรายงานจากการศึกษาค้นคว้า การแสดงท่าทาง เป็นต้น

หลักการวัดและประเมินผลการอ่านของผู้เรียน สรุปได้ดังนี้

1. มีการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอนการอ่านด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
 2. การวัดผลและประเมินผลในชั้นเรียน มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้ข้อมูลการวัดผล เพื่อวินิจฉัยความรู้ความสามารถ แล้วจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น
 3. การประเมินผลการอ่าน ต้องใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และจากการวัดผลหลาย ๆ วิธี
 4. การประเมินผลต้องมีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ และยุติธรรม
- วิธีการเก็บรวบรวมผลการเรียนของผู้เรียน มีวิธีการต่าง ๆ ดังนี้
1. การสังเกต การปฏิบัติ พฤติกรรมการอ่าน และกระบวนการทำงานเพื่อการเรียนรู้
 2. การตรวจงานหรือผลงาน รายงานผลการอ่าน แฟ้มสะสมผลงานการอ่าน
 3. การทดสอบความรู้ ทั้งสอบข้อเขียน และสอบปากเปล่าเพื่อซักถามความรู้ความเข้าใจ
 4. การตรวจสอบการปฏิบัติ และการแสดงออก การแสดงความคิดเห็น
- นอกจากหลักการวัดผลประเมินผลการอ่านและวิธีการเก็บรวบรวมผลการเรียนของผู้เรียน

ที่กล่าวมาข้างต้น ได้มีผู้ให้แนวทางเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลความเข้าใจในการอ่านซึ่งได้นำเสนอประเภทคำถามไว้สำหรับการนำไปใช้เพื่อการวัดผลทางการอ่านให้เกิดประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

การวัดผลและประเมินผลความเข้าใจในการอ่าน

สุรเดช นิธิสุนทร (ม.ป.ป. อ้างถึงใน พยอมนศรี ไรซ์, 2537, หน้า 15) ได้เสนอประเภทคำถามที่ใช้วัดความเข้าใจในการอ่านไว้ 16 ประเภท ดังนี้

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวเรื่อง ถ้ามถึงประเด็นรวมหรือหัวข้อที่ใช้ในการเขียน
2. คำถามเกี่ยวกับใจความสำคัญ เป็นคำถามที่ต้องการจะทดสอบดูว่าผู้อ่านสามารถจับใจความสำคัญได้เพียงใด
3. คำถามชื่อเรื่อง เป็นคำถามที่ต้องการทราบว่าผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาของบทอ่านเพียงใด
4. คำถามรายละเอียด เป็นคำถามที่ต้องการทราบว่าผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาของเรื่องได้ละเอียดเพียงใด
5. คำถามข้อความแสดงความเป็นนัย เป็นคำถามที่ไม่สามารถตอบคำถามได้โดยตรงจากรายละเอียดของบทอ่านได้ ผู้อ่านต้องสรุปและตีความจากเรื่องที่อ่านเอง
6. คำถามเกี่ยวกับการถอดความ เป็นคำถามที่ให้ถอดความของคำศัพท์และตีความ วลี หรือประโยคที่ยกออกมาจากเนื้อหาในบทอ่าน โดยให้คงความหมายเดิม
7. คำถามให้อ้างอิง เป็นคำถามที่ต้องการทราบว่ามีความเข้าใจโครงสร้างของประโยคดีเพียงพอที่จะจับใจความสำคัญของเรื่องได้มากน้อยเพียงใด
8. คำถามให้หาข้อสรุป เป็นคำถามที่ให้หาข้อสรุปของเรื่องราวที่อ่าน
9. คำถามให้หาความต่อเนื่อง เป็นคำถามที่ให้คาดคะเนว่าย่อหน้าก่อนหน้านั้นกล่าวถึงอะไร หรือย่อหน้าต่อไปจะกล่าวถึงเรื่องอะไร
10. คำถามหาวัตถุประสงค์ในการเขียน เป็นคำถามเพื่อทดสอบดูว่าผู้อ่านทราบจุดประสงค์ในการเขียนของผู้เขียนหรือไม่
11. คำถามให้หาทัศนคติ เป็นคำถามที่ต้องการจะทดสอบว่าผู้เขียนมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเรื่องที่เขียนเป็นอย่างไร
12. คำถามให้หาวิธีการเขียนของผู้เขียน เป็นคำถามที่ต้องการทดสอบว่าผู้อ่านมีความเข้าใจวิธีการเขียนเนื้อเรื่องของผู้เขียนหรือไม่ เช่นการเขียนบรรยาย การเขียนพรรณนา การเขียนเชิงเปรียบเทียบ การเขียนเชิงนิยาม การเขียนเชิงเหตุและผล และการเขียนเชิงวิเคราะห์
13. คำถามหาน้ำเสียงของผู้เขียน เป็นคำถามถึงคำพูดที่สื่ออารมณ์ที่มีอยู่ในใจของผู้เขียนที่ต้องการจะสื่อออกมา

14. คำถามให้หาว่าบทความนั้นตัดตอนมาจากแหล่งข้อมูลใด

15. คำถามให้หาว่าผู้เขียนบทความเป็นใคร

16. คำถามให้หาว่าบทความนั้นเขียนเพื่อให้ใครอ่าน

จากการที่ได้ศึกษาประเภทของคำถามที่ใช้วัดความเข้าใจในการอ่าน ผู้วิจัยได้ใช้คำถามวัดความเข้าใจในการอ่าน จากกิจกรรมและแบบฝึกหัดชุด โดย ถ้ามถึงประเด็นรวม คำถามเกี่ยวกับใจความสำคัญ คำถามชื่อเรื่อง คำถามรายละเอียด คำถามเกี่ยวกับการถอดความ คำถามให้หาข้อสรุป คำถามหาวัตถุประสงค์ในการเขียน เป็นต้น ซึ่งคำถามเหล่านี้สอดคล้องกับรูปแบบการอ่านบทร้อยแก้วทั้ง 5 ประเภท

การสร้างแบบทดสอบการอ่านเพื่อความเข้าใจ

ข้อสอบทางภาษาชนิดต่าง ๆ มีการจัดชนิดของข้อสอบ โดยใช้เกณฑ์ 2 ประการ คือ พฤติกรรมในการทำข้อสอบของผู้เข้าสอบ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ เลือกตอบจากคำตอบที่ให้ และให้หาตอบเอง ส่วนเกณฑ์อีกประการหนึ่ง คือ ลักษณะของคำถาม ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท คือ แบบตัวกระตุ้นเดียวกับตัวกระตุ้นพหุคูณ ในการทดสอบภาษามักใช้วัดความเข้าใจในการรับสาร เช่น การอ่าน การฟัง ข้อสอบที่สร้างควรวัดความคิด วิเคราะห์วิจารณ์ที่ต้องอาศัยการไตร่ตรอง และสามารถตีความมากกว่าการถามรายละเอียด จึงจะหาคำตอบได้จากเนื้อหาภาษาโดยตรง ซึ่งข้อทดสอบที่ใช้สอบการอ่านเพื่อความเข้าใจนั้นมักใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ ซึ่งมีชนิดระบุจริง/เท็จ และให้จำแนกประเภท (อจธรา วงศ์โสธร, 2529, หน้า 181)

คุณภาพของแบบทดสอบ

การนำแบบทดสอบไปใช้ครูควรทำการวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบเสียก่อนว่ามีคุณภาพดีหรือไม่สามารถให้ข้อมูลจากการวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงไร ซึ่งแบบทดสอบที่ดีมีลักษณะดังนี้ (ภัทธา นิคมานนท์, 2543, หน้า 132 - 168)

1. ความเที่ยงตรง (Validity) แบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงสูง สามารถทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลของสิ่งที่เราต้องการวัด ได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย ที่ต้องการวัด ความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดด้านพุทธิพิสัยที่สำคัญมี 2 ลักษณะคือ

1.1 เที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) หมายถึง สามารถวัดเนื้อหาสาระที่ต้องการวัดครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และวัดได้ตรงตามลักษณะธรรมชาติของเนื้อหาวิชานั้นด้วย

1.2 เที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) หมายถึง เครื่องมือนั้นสามารถวัดพฤติกรรมและสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามหลักทฤษฎีนั้น ๆ

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) แบบทดสอบที่ดีต้องเชื่อมั่นได้ผลจากการวัดคงที่แน่นอน ไม่เปลี่ยนไปมา การวัดครั้งแรกเป็นอย่างใด เมื่อวัดซ้ำอีกโดยใช้แบบทดสอบชุดเดิมกับผู้สอบกลุ่มเดิม จะวัดก็ครั้งที่ตาม ผลจากการวัดย่อมเหมือนเดิมหรือใกล้เคียงกัน

3. ความยากง่าย (Difficulty) แบบทดสอบต้องมีความยากง่ายพอเหมาะ คือไม่ยากเกินไปและไม่ง่ายเกินไป แบบทดสอบใดที่ผู้สอบตอบถูกมากถือว่าง่าย แบบทดสอบใดที่ผู้สอบถูกน้อยถือว่ายาก

4. อำนาจจำแนก (Discrimination) แบบทดสอบที่ดีต้องจำแนกได้ สามารถแบ่งผู้สอบออกตามระดับความสามารถเก่ง - อ่อนได้ โดยคนเก่งจะตอบถูก ส่วนคนอ่อนจะตอบผิด ข้อสอบที่ทุกคนตอบถูกหมด หรือตอบผิดหมด ไม่สามารถจำแนกได้ว่าใครเก่ง ใครอ่อน

สรุปว่า การวัดผลประเมินผลการอ่านเพื่อความเข้าใจนั้นควรใช้คำถามให้ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดและส่วนใหญ่ผู้สอนมักจะใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ แต่ที่สำคัญคือข้อสอบที่ใช้วัดนั้นต้องมีความเที่ยงตรง มีค่าความเชื่อมั่น ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก เพื่อจะได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างชุดการสอน

ชุดการสอนเป็นนวัตกรรมการศึกษาอย่างหนึ่งซึ่งช่วยเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยนำสื่อประสมมารวมกันสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของเรื่องนั้น ๆ (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 104)

ความหมายของชุดการสอน

ชุดการสอน มาจากคำว่า Instructional Packages หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชุดการเรียนรู้ (Learning Packages) หรือเรียกรวมกันว่า ชุดการเรียนการสอน ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้ดังนี้

ชุดการสอนเป็นสื่อประสมที่ได้จากการผลิตและการนำสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง และวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2539, หน้า 113 – 114; บุญเกื้อ ควรหาเวช 2534, หน้า 66; ลัดดา สุขปรีดี, 2524, หน้า 29) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า ชุดการสอนใช้ประกอบการสอนแบบอื่น ๆ เช่น ประกอบการบรรยาย โดยใช้เป็นชุดบรรจุอยู่ในซอง หรือกล่อง ภายในชุดการสอนจะมีสื่อและแนะนำวิธีการสอนซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนมีความมั่นใจ พร้อมทั้งจะสอนได้ทันที

ชุดการสอน คือ ระบบการผลิตและการนำสื่อการเรียนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กันและมีคุณค่าส่งเสริมกันและกัน สื่ออย่างหนึ่งอาจใช้สร้างความสนใจ ในขณะที่อีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา และสื่ออีกอย่างหนึ่งใช้เพื่อก่อการแสวงหา อันนำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และป้องกันการเข้าใจความหมายผิด สื่อการเรียนนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สื่อประสม ที่นำมาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 185) จากการศึกษาความหมายของชุดการสอนดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดการสอนหมายถึง สื่อผสมที่มีขั้นตอนการผลิต การจัดการ โดยรวบรวมสื่อและกิจกรรมการเรียนการสอน มาประกอบกันอย่างเป็นระบบนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา กับ จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างมีประสิทธิภาพ ชุดการสอนจึงเป็นเสมือนเครื่องช่วยเรียนและเครื่องช่วยสอนในขณะเดียวกัน

แนวคิดและปรัชญาของชุดการเรียนและหลักการในการนำชุดการเรียนนำมาใช้ในระบบการสอนพอจะสรุปได้ 5 ประการคือ

1. การประยุกต์ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล นักการศึกษาได้นำหลักจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด ตลอดจนความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะมนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ดังนั้น การที่จะสอนผู้เรียนด้วยวิธีการแบบเดิม จึงไม่อาจสนองความแตกต่างของผู้เรียนนี้ได้ วิธีการที่เหมาะสมที่สุดคือ การจัดการเรียนการสอนรายบุคคลโดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม
2. ความพยายามที่จะเปลี่ยนการเรียนการสอนไปจากเดิมที่เคยยึดครู เป็นศูนย์กลางเป็นแหล่งความรู้หลัก มาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนด้วยการใช้แหล่งความรู้จากสื่อการสอนแบบต่าง ๆ โดยจัดให้ตรงกับเนื้อหาและประสบการณ์ ตามหน่วยการสอนของวิชาต่าง ๆ ซึ่งจัดในรูปชุดการสอน การเรียนด้วยวิธีนี้ครูจะถ่ายทอดความรู้ให้เพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด อีกสองส่วนผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเอง จากสิ่งที่ครูเตรียมไว้ในรูปของชุดการสอน

3. การใช้สื่อการสอนได้เปลี่ยนแปลงและขยายตัวออกไป การใช้สื่อการสอนในปัจจุบันได้ครอบคลุมไปถึงการใช้วัสดุสิ้นเปลือง เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ แต่เดิมนั้นการผลิตและการใช้มักจะออกมาในรูปต่างคนต่างผลิต ต่างคนต่างใช้ เป็นสื่อเดี่ยว ๆ ไม่ได้มีการจัดระบบแบบใช้สื่อหลายอย่างมาผสมผสานกันให้เหมาะสมและใช้เป็นแหล่งความรู้สำหรับนักเรียนแทนการใช้ครูเป็นผู้ถ่ายทอด ความรู้ให้แก่ นักเรียนตลอดเวลา แนวโน้มใหม่จึงเป็น

การผลิตสื่อการสอนแบบผสมให้เป็นชุดการเรียนรู้อันจะมีผลต่อการใช้ของครู คือเปลี่ยนจากการใช้สื่อเพื่อช่วยครูสอน คือ ครูเป็นผู้หยิบใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ มาเป็นใช้สื่อการสอนเพื่อช่วยนักเรียน คือให้นักเรียนหยิบและใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยอยู่ในรูปของชุดการเรียนรู้

4. ปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม แต่เดิมครูเป็นผู้นำนักเรียนเป็นผู้ตาม ครูไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดอย่างเสรี ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนในห้องเรียนแทบจะไม่มีเลย เพราะครูส่วนใหญ่ไม่ชอบให้ผู้เรียนคุยกัน ผู้เรียนจึงไม่มีโอกาสทำงานเป็นหมู่คณะ ไม่รู้จักเชื่อฟังและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากนี้ปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่จะอยู่กับชอล์ก กระดานดำ และแบบเรียนในห้องสี่เหลี่ยม ดังนั้นจึงมีการนำเอากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งนำมาสู่การผลิตสื่อการสอนมาในรูปของชุดการสอน

5. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาสนับสนุน เช่น การใช้แรงเสริม การเรียนตามลำดับขั้น การถ่ายโยงการเรียนรู้ โดยจัดสภาพการณ์ออกมาเป็น การสอนแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึงระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วม กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนได้ทราบว่าการตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานของตน ถูกหรือผิดอย่างไร ให้มีการเสริมแรงเพื่อให้ผู้เรียนภูมิใจที่ทำถูกหรือคิดถูก ซึ่งจะทำให้ผู้เรียน กระทำพฤติกรรมเช่นนั้นซ้ำอีกในอนาคต และให้ผู้เรียนเรียนรู้ไปแต่ละขั้นตามความสามารถและความสนใจโดยไม่มีใครบังคับ

จากจิตวิทยาและแนวคิดที่นำไปสู่การผลิตชุดการสอน ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการผลิตชุดการสอนเป็นการนำแนวคิดต่าง ๆ มาประกอบกัน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จิตวิทยาการเรียนรู้ เนื้อหาและประสบการณ์ตามหน่วยการสอนของวิชาต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ มาให้ผู้เรียนใช้อย่างเหมาะสม โดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สูงสุด ดังนั้นชุดการสอนจึงเป็นสื่อและเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายปลายทางอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเภทของชุดการสอน บุญเกื้อ ครวหาเวช (2534, หน้า 69 - 70) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 129 - 130) และลัดดา สุขปรีดี (2524, หน้า 29 - 34) ได้แบ่งให้มีประเภทของชุดการสอน 4 ประเภท คือ

1. ชุดการสอนประกอบคำบรรยาย เป็นชุดการสอนที่กำหนดกิจกรรมและสื่อการสอน ให้ครูประกอบคำบรรยายแก่นักเรียนทั้งชั้น หรือกลุ่มใหญ่ ๆ บทเรียนประกอบด้วยคำบรรยาย อาจจะเป็นเนื้อหาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้เพื่อเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้ ลดน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น

2. ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม เป็นชุดการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรม ร่วมกันในห้องเรียนการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เช่นการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ในแต่ละศูนย์มีสื่อ หรือบทเรียนครบชุดตามจำนวนนักเรียนในศูนย์กิจกรรมนั้น ๆ โดยจัดไว้ในรูปของสื่อประสมซึ่ง อาจใช้สื่อรายบุคคลหรือสื่อสำหรับกลุ่มที่นักเรียนทั้งศูนย์ร่วมกัน ผู้เรียนจากชุดการสอนแบบ กิจกรรมกลุ่มจะต้องการช่วยเหลือจากครู เพียงเล็กน้อยในระยะเริ่มเรียนเท่านั้น หลังจากเคยชินต่อ วิธีการแล้ว นักเรียนสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

3. ชุดการสอนตามเอกัตภาพหรือชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียน สามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง บางทีเรียกว่า ชุดการเรียนรู้ อาจเป็นการเรียนในโรงเรียน หรือที่บ้านก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียนก้าวไปข้างหน้าตามความสามารถความสนใจและความพร้อมของ ผู้เรียน ชุดการสอนรายบุคคลอาจจะออกมาในรูปหน่วยการสอนย่อยหรือ โมดูล

4. ชุดการสอนทางไกล เป็นชุดการสอนที่ผู้สอนกับผู้เรียนอยู่ต่างถิ่นต่างเวลากัน มุ่งสอนให้ผู้เรียนศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน ประกอบด้วยสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา ดังเช่น ชุดการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นต้น

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม ใช้สอนผู้เรียนกลุ่มใหญ่ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมร่วมกัน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และลงมือกระทำได้ด้วยตนเอง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชี้ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ เมื่อมีปัญหา

องค์ประกอบของชุดการสอน วาสนา ชาวหา (2525, หน้า 140) ได้แบ่งองค์ประกอบ ของชุดการสอนออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

1. คำชี้แจง เป็นการอธิบายถึงความสำคัญ จุดมุ่งหมาย ขอบข่ายของชุดการเรียน การสอน
2. จุดมุ่งหมาย คือข้อกำหนดว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จใด หลังจากเรียนเสร็จ
3. การประเมินผลเบื้องต้นมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนอยู่ในระดับการเรียนรู้จากชุดการสอนนั้นและเพื่อดูว่าเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหมายเพียงใดซึ่งอาจ อยู่ในรูปของการทดสอบ ข้อเขียน คอบปากเปล่า การทำงาน คำถามง่าย ๆ

4. การกำหนดกิจกรรม คือการกำหนดแนวทางหรือวิธี เพื่อไปสู่จุดหมายที่วางไว้ โดยที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย

5. การประเมินผลขั้นสุดท้าย เป็นการทดสอบจากข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เพื่อวัดผลหลังจากการเรียนรู้แล้ว

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532, หน้า 117 - 123) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการสอนสรุปได้ว่า ชุดการสอนประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. คู่มือครูสำหรับครูใช้ชุดการสอน และแบบฝึกปฏิบัติสำหรับผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดการสอน

2. เนื้อหาสาระ ซึ่งอยู่ในรูปของสื่อการสอนแบบประสม และกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล ที่กำหนดไว้ให้ ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

3. การประเมินผล เป็นการประเมินผลของกระบวนการ ได้แก่ แบบฝึกหัด รายงานการค้นคว้า ผลงานที่สำเร็จจากการเรียนรู้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 131 - 133) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการสอนพอสรุปได้ว่า ชุดการสอนจำแนกประเด็นสำคัญได้ 6 หัวข้อใหญ่ คือ

1. หัวเรื่อง คือการแบ่งเนื้อเรื่องออกเป็นหน่วยย่อย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลึกซึ้งมากขึ้น และมุ่งเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้

2. คู่มือการใช้ชุดการสอน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่จะใช้ชุดการสอน ที่จะต้องศึกษาล่วงหน้าก่อนการใช้ จากคู่มือให้เข้าใจ จึงจะทำให้การใช้ชุดการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคู่มือการใช้ชุดการสอนนั้นประกอบด้วย

2.1 คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ชุดการสอนเพื่อสะดวกสำหรับผู้ที่จะนำชุดการสอนไปใช้

2.2 สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนสอน

2.3 บทบาทของนักเรียน ซึ่งเสนอแนะว่า นักเรียนจะต้องมีส่วนร่วมอะไรบ้าง

2.4 การจัดชั้นเรียน

2.5 แผนการจัดการเรียนรู้

2.5.1 หัวเรื่อง กำหนดเวลาเรียน จำนวนนักเรียน

2.5.2 เนื้อหาสาระ ควรเขียนสั้น ๆ กว้าง ๆ ถ้าต้องการรายละเอียดให้ไปรวมไว้ใน

เอกสารประกอบการเรียน

2.5.3 ความคิดรวบยอด หรือหลักการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นจากเนื้อหาสาระ

2.5.4 จุดประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง จุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์

เชิงพฤติกรรม

2.5.5 สื่อการเรียน

2.5.6 กิจกรรมการเรียน

2.5.7 การประเมินผล

3. วัสดุประกอบการเรียน ได้แก่ อุปกรณ์หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า เช่น เอกสาร ตำรา บทคัดย่อ รูปภาพ แผนภูมิ วัสดุ

4. บัตรงาน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุดการสอนแบบกลุ่ม หรือกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ งานนี้อาจเป็นกระดาษแข็งหรืออ่อนตามขนาดที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ส่วน ดังนี้

4.1 ชื่อบัตร กลุ่ม หัวเรื่อง

4.2 คำสั่งว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติอะไรบ้าง

4.3 กิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนการเรียน

5. ขนาดรูปแบบของชุดการสอน ชุดการสอนไม่ควรใหญ่หรือเล็กจนเกินไป ควรจัดให้มีขนาดพอเหมาะ เพื่อสะดวกในการเก็บรักษาและการนำไปใช้

กรมวิชาการ (2544, หน้า 105 - 106) กล่าวว่า ชุดการสอนมีส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน คือ

1. คู่มือและแบบฝึกปฏิบัติสำหรับครูผู้สอน และผู้เรียนที่จะใช้ชุดการสอน

2. บัตรคำสั่งหรือบัตรมอบงาน เพื่อกำหนดแนวทางแก่ผู้เรียน

3. เนื้อหาอยู่ในรูปของสื่อการสอนแบบประสมและกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล ซึ่งกำหนดไว้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้

4. การประเมินผลเป็นการประเมินผลจากระบวนการการเรียนรู้

สรุปได้ว่าชุดการสอนควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. คู่มือครู ซึ่งเป็นคำชี้แจง ในการนำชุดการสอนไปใช้

2. คู่มือผู้เรียนและบัตรคำสั่งสำหรับมอบหมายงาน

3. เนื้อหาสาระ

4. แผนการสอน

5. สื่อการเรียนการสอนซึ่งอยู่ในรูปของสื่อประสม เช่น ใบงานหรือบัตรกิจกรรม

6. การวัดผลและประเมินผลเพื่อทดสอบและประเมินผลความสามารถของนักเรียน

ขั้นตอนในการสร้างชุดการสอน

ในการสร้างชุดการสอนจำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบและทดลองปฏิบัติในการสร้าง องค์ประกอบแต่ละอย่างจะต้องมีการสำรวจพิจารณาเลือกความเหมาะสมให้สัมพันธ์กัน และมี

การทดลองกับผู้เรียน มีการปรับปรุงแก้ไขจนเป็นที่พอใจ จึงนำไปใช้ในการสร้างชุดการสอน นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ข้อเสนอแนะในการสร้างชุดการสอนไว้เช่น วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 189 - 194) ได้เสนอแนะขั้นตอนในการดำเนินการสร้างชุดการสอน ดังนี้

1. ศึกษาสาระเนื้อหาที่จะนำมาทำเป็นชุดการสอนและนำมาวิเคราะห์แบบเป็นหน่วยของการเรียนย่อย โดยเรียงลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระตามสิ่งที่จำเป็นต้องเรียนก่อนหลังและตามขั้นตอนของความรู้ และลักษณะของวิชานั้น ๆ
2. เมื่อศึกษาเนื้อหาสาระและแบ่งหน่วยการเรียนการสอนแล้ว ให้พิจารณาว่าจะสร้างชุดการสอนแบบใด โดยคำนึงถึงผู้เรียนคือใคร จะให้อะไรกับผู้เรียน จะทำได้ดีเพียงใดเพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดการเรียน
3. กำหนดการเรียนการสอน โดยประมาณเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด
4. กำหนดความคิดรวบยอด ให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง
5. กำหนดจุดประสงค์การเรียนให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดและความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้
6. วิเคราะห์งานโดยนำจุดประสงค์การเรียนแต่ละข้อมาทำการวิเคราะห์เพื่อหากิจกรรมการเรียนการสอน แล้วจัดลำดับกิจกรรมการเรียนให้เหมาะสมถูกต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อ
7. เรียงลำดับกิจกรรมของแต่ละข้อที่วิเคราะห์แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการเรียน โดยคำนึงถึงพฤติกรรมพื้นฐานของผู้เรียนวิธีดำเนินการให้เกิดมีการเรียนการสอนขึ้นและการประเมินผล
8. การผลิตสื่อการเรียนการสอน ควรต้องจัดทำขึ้นและจัดหาไว้ให้เรียบร้อย ถ้าสื่อการเรียนเป็นของที่ใหญ่หรือมีคุณค่าควรบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสื่อการเรียนให้ชัดเจนไว้ในคู่มือครู
9. การประเมินผล ควรประเมินก่อนและหลังการเรียนและควรให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนที่เราได้ตั้งไว้
10. ทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อหาประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม ควรนำไปทดลองกับกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน ตรวจสอบหาข้อบกพร่อง และแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้กับเด็กทั้งชั้นกลุ่มใหญ่ เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องโดยพิจารณาสิ่งต่อไปนี้ คือ
 - 10.1 ชุดการสอนนี้ต้องการความรู้เดิมของผู้เรียนหรือไม่
 - 10.2 การนำเข้าสู่บทเรียนของชุดการสอนนี้เหมาะหรือไม่

10.3 กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอนเหมาะสมหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง

10.4 เนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด และจุดประสงค์สอดคล้องเหมาะสมหรือไม่

10.5 การประเมินผลหลังการเรียนเพื่อตรวจดูว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงนั้นให้ความเชื่อมั่นมากน้อยเพียงใด

ชัยขงค์ พรหมวงศ์ (2526, หน้า 455 - 496) ได้สรุปถึงขั้นตอนใหญ่ในการผลิตชุดการสอนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งหมายถึง การจำแนกเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยแยกย่อยไปจนถึงระดับหน่วยบทเรียน ซึ่งเป็นหน่วยที่ใช้สอนได้ 1 ครั้ง ชุดการสอนที่ผลิตขึ้นจึงเป็นชุดการสอนประจำหน่วย ระดับบทเรียน คือ 1 ชุดการสอน
2. การวางแผนการสอน เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่า เมื่อครูเริ่มสอนโดยใช้ชุดการสอน จะต้องทำอะไรบ้างตามลำดับก่อนหลัง ซึ่งก็จะรวมไปถึงการกำหนดกิจกรรมที่จะใช้ในการเรียนด้วย
3. การผลิตสื่อการสอน เป็นการผลิตสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ซึ่งจะต้องจัดเตรียมทรัพยากรไว้อย่างพร้อมมูลแล้ว
4. การผลิตสื่อการสอน เป็นการผลิตสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ซึ่งจะต้องจัดเตรียมทรัพยากรไว้อย่างพร้อมมูลแล้ว
5. การทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอน เป็นการประเมินคุณภาพชุดการสอน ด้วยการนำชุดการสอนไปทดลองใช้ แล้วปรับปรุงให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การหาประสิทธิภาพชุดการสอน การหาประสิทธิภาพชุดการสอน ชัยขงค์ พรหมวงศ์ (2526, หน้า 490 - 497) ได้กล่าวถึงการทดสอบหาประสิทธิภาพชุดการสอนว่าเป็นการตรวจสอบพัฒนาการ (Developmental Testing) ของชุดการสอน เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึง การนำชุดการสอนไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อปรับปรุงและนำไปทดลองจริง โดยนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เสร็จแล้ว จึงผลิตออกมาเป็นชุดการสอนที่สมบูรณ์ ความจำเป็นในการทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอนมีเหตุผลหลายประการ ได้แก่

1. สำหรับหน่วยงานผลิตชุดการสอน เป็นการประกันคุณภาพของชุดการสอนว่าอยู่ในขั้นสูงเหมาะสมที่จะลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก หากไม่มีการทดสอบประสิทธิภาพแล้วผลิตออกมาใช้ประโยชน์ได้ไม่ดีก็จะเป็นการเปลืองทั้งเวลา แรงงานและเงิน
2. สำหรับผู้ใช้ชุดการสอน ชุดการสอนจะทำหน้าที่สอนโดยที่สร้างภาพการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่มุ่งหวัง ดังนั้น ก่อนนำชุดการสอนไปใช้ ครูจึงควรมั่นใจว่าชุดการสอนนั้นมีประสิทธิภาพในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จริง

3. สำหรับผู้ผลิตชุดการสอน การทดสอบประสิทธิภาพจะทำให้ผู้ผลิตมั่นใจได้ว่าเนื้อหาสาระที่บรรจุลงในชุดการสอนเหมาะสม ง่ายต่อการเข้าใจอันจะช่วยให้ผู้ผลิตมีความชำนาญสูงขึ้น เป็นการประหยัดแรงสมอง แรงงาน เวลา และเงินทองในการเตรียมต้นแบบ

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ เกณฑ์และประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของชุดการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้ผลิตชุดการสอนจะพึงพอใจว่า หากชุดการสอนมีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว ชุดการสอนนั้นก็มีความคุ้มค่าที่จะนำไปสอนนักเรียนและคุ้มแก่การลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพกระทำได้โดยการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1 (ประสิทธิภาพของกระบวนการ) E_2 (ประสิทธิภาพของผลลัพธ์)

1. ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง คือ การประเมินต่อเนื่องซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยหลาย ๆ พฤติกรรม เรียกว่า “กระบวนการ” ของผู้เรียนที่สังเกตจาก การประกอบกิจกรรมกลุ่ม (รายงานกลุ่ม) และรายงานบุคคล ได้แก่งานที่มอบหมาย และกิจกรรมอื่น ๆ โดยที่ผู้สอนได้กำหนดไว้

2. ประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย คือ ประเมินผลลัพธ์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจากการสอบหลังเรียนและการสอบไล่

ประสิทธิภาพของชุดการสอนจะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงานและการประกอบกิจกรรมผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมดนั้นคือ E_1 / E_2 คือประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537, หน้า 496 - 497) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 แบบเดี่ยว (1:1) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 1 คน โดยใช้เด็กอ่อน ปานกลาง และเด็กเก่ง คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบนี้จะได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาก

ขั้นที่ 2 แบบกลุ่ม (1:10) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 6 - 10 คน (ละผู้ที่เรียนเก่ง อ่อน ปานกลาง) คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง ในคราวนี้คะแนนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าเกณฑ์ โดยเฉลี่ยจะห่างจากเกณฑ์ ประมาณร้อยละ 10

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติจริง (ภาคสนาม) เป็นการทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้น 30 - 100 คน ค้นหาประสิทธิภาพแล้ว ทำการปรับปรุง ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ ไม่เกิน 2.5 เปอร์เซนต์ให้ยอมรับ หากแตกต่างกันมากผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์หาประสิทธิภาพของชุดการสอนใหม่ โดยยึดสภาพความเป็นจริงตามเกณฑ์ การยึดประสิทธิภาพของชุดการสอนมี 3 ระดับ คือ สูงกว่าเกณฑ์ เท่าเกณฑ์ และต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ยอมรับได้ว่ามีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของชุดการสอน บุญเกื้อ ครวหาเวช (2534, หน้า 84) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการสอนไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคล ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามความสามารถ ความสนใจ ตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสมของแต่ละคน
2. ช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนครู เพราะชุดการสอนช่วยให้ผู้เรียน เรียนได้ด้วยตนเอง หรือต้องการความช่วยเหลือจากครูผู้สอนเพียงเล็กน้อย
3. ช่วยในการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะผู้เรียนสามารถนำชุดการสอนไปใช้ได้ทุกสถานการณ์ทุกเวลา
4. ช่วยลดภาระ ช่วยสร้างความพร้อม ความมั่นใจแก่ครู เพราะชุดการสอนผลิตไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถนำมาใช้ได้ทันที
5. เป็นประโยชน์ในการสอนแบบศูนย์การเรียน
6. วัดผลการเรียนรู้ได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย
7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ หากคำตอบ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองและมีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อสังคม
8. ช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมาก ได้รับความรู้ในแนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ
9. ช่วยฝึกผู้เรียนเคารพนับถือความคิดของผู้อื่น

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าว การสร้างชุดการสอนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการพัฒนาการของผู้เรียนซึ่งมีอายุระหว่าง 13 – 15 ปี ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่วนทางด้านภาษานั้นได้เน้นกิจกรรมการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยจัดให้สัมพันธ์กับทักษะการฟัง การพูดและการเขียน นอกจากนี้เรื่องที่จะนำมาให้นักเรียนฝึกอ่านนั้นได้เลือกนำเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนซึ่งมีทั้งเรื่องที่เป็นบันเทิงและเรื่องที่เป็นสาระ

การวัดเจตคติ

ความหมายของเจตคติ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดภายใน เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของคนในการเลือกกระทำ และเจตคติที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทั่วไปเช่นความชอบ ความซาบซึ้งความศรัทธา การเห็นคุณค่า ค่านิยม ความพึงพอใจความนิยมชมชอบ ฯลฯ ซึ่งเจตคติที่ดีนั้นจะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับการปฏิบัติเข้าด้วยกัน คือ ความรู้ประสบการณ์ความรู้ที่ได้รับต่อเจตคติที่ดีย่อมส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติตาม (วรรณิ์ โสมประยูร, 2539, หน้า 77 - 78)

เจตคติเป็นความโน้มเอียง ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจเป็นคน วัตถุสิ่งของ หรือความคิด อาจจะเป็นทางบวกหรือทางลบก็ได้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541, หน้า 246)

การอ่าน เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อการอ่าน ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นการก็ตามแม้บางวันนักเรียนต้องอ่านหนังสือโดยปฏิบัติตามคำขอร้อง หรือบังคับของผู้ปกครอง นักเรียน อาจรู้หรือไม่ต้องการรับรู้ความหมายของคำ ในหนังสือ ลักษณะที่เกิดขึ้นเช่นนี้ เป็นความรู้สึกทางด้านลบของนักเรียนที่มีต่อการอ่าน ตรงกันข้ามกับนักเรียนบางคนที่อ่านหนังสือโดยผู้ปกครอง ไม่ต้องบังคับสามารถอ่านได้โดยเข้าใจความหมาย แสดงให้เห็นถึงเจตคติที่ดีต่อการอ่าน (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2539, หน้า 45)

จากความหมายของเจตคติที่กล่าวมานี้จึงพอสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเจตคติสามารถแสดงออกมาทางพฤติกรรมได้ 2 ลักษณะคือในทางพอใจ ชอบ เห็นด้วย เรียกว่า เจตคติทางบวก และอีกลักษณะคือในทางที่ไม่พอใจ ไม่ชอบไม่เห็นด้วย เรียกว่า เจตคติทางลบและมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าตามความรู้สึกที่เกิดขึ้น ได้ทันทีเจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลง ดังนั้นครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้น หรือสร้างสถานการณ์ขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการอ่านได้

ลักษณะและประเภทของเจตคติ

ส. วาสนา ประมวลพจนานุกรม (2524, หน้า 5) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นการเตรียมความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งการเตรียมนี้เป็นการเตรียมภายในของจิตใญ่มากกว่าภายในของจิตใญ่มากกว่าภายนอกที่สังเกตเห็นได้

2. สภาพะตอบสนองของบุคคลที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นมีลักษณะที่ซับซ้อน ทั้งนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับอารมณ์ด้วย

3. เจตคติไม่ใช่พฤติกรรม แต่เป็นสถานะของจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและเป็นตัวกำหนดแนวทางในการแสดงออกของพฤติกรรม

4. เจตคติไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่สามารถสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำนายหรืออธิบายเจตคติได้

5. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ บุคคลจะมีเจตคติในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันได้ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ระยะเวลาเข้าวัยปัญญา เป็นต้น

6. เจตคติมีความคงที่และแน่นอนพอสมควรแต่อาจเปลี่ยนแปลงได้

เจตคติของแต่ละบุคคลนั้นย่อมมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534, หน้า 208 - 209) ได้แบ่งประเภทของเจตคติออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. เจตคติทั่วไป (General Attitude) ได้แก่ สภาพจิตใจโดยทั่วไป เป็นแนวคิดประจำตัวของบุคคลเจตคติ โดยทั่วไป ได้แก่ ลักษณะของบุคลิกภาพอันกว้างขวาง เช่น การมองโลกในแง่ดี การเคร่งในประเพณีในระเบียบ เป็นต้น

2. เจตคติเฉพาะอย่าง (Specific Attitude) ได้แก่ สภาพทางจิตใจที่บุคคลมีต่อวัตถุสิ่งของบุคคล สถานการณ์และสิ่งอื่น ๆ เจตคติเฉพาะอย่างนี้แสดงออกในลักษณะชอบไม่ชอบ สิ่งนั้นคนนั้นถ้าชอบหรือเห็นดีด้วยก็เรียกว่ามีเจตคติต่อสิ่งนั้นแต่ถ้าไม่ชอบหรือเห็นว่าไม่ดีต่อสิ่งนั้น เป็นการจำเพาะเจาะจง เช่น นักเรียนไม่ชอบครูคนนั้นก็เรียกว่ามีเจตคติที่ไม่ดีต่อครูคนนั้น หรือถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทยก็แสดงว่านักเรียนชอบเรียนภาษาไทย เป็นต้น นอกจากนี้เจตคดียังสามารถแบ่งตามลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกได้เป็น 3 ประเภทดังนี้คือ

2.1 เจตคติเชิงนิมิต เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจเห็นด้วย สนับสนุน ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ

2.2 เจตคติเชิงนิเสธเป็นการแสดงออกในทางตรงข้ามกับเชิงนิมิต เช่น ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย คัดค้าน ไม่ปฏิบัติตาม

2.3 เจตคติที่เป็นกลาง เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ไม่เป็นทั้งเจตคติเชิงนิมิตและเชิงนิเสธ แต่อยู่ระหว่างกลางไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เช่น ความรู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับชอบไม่ชอบ
เคลแมน (Calman, n.d. อ้างถึงใน นิลวรรณ สิทธิอาษา, 2539, หน้า 43)

องค์ประกอบของเจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 34) กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) ได้แก่ความคิดที่เป็นองค์ประกอบมนุษย์ใช้ในการคิด ความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งที่ต่างกันขึ้นอยู่กับความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า

2. องค์ประกอบด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component) เป็นส่วนประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึกซึ่งจะเป็นตัวเร้าความคิดอีกต่อหนึ่ง ถ้าบุคคลมีความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีขณะที่คิดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แสดงว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกในด้านบวกและลบตามลำดับต่อสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบด้านปฏิบัติ (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติ หรือมีสิ่งเร้าที่เหมาะสมจะเกิดการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง

การเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ส่วนจะเป็นไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ (กาญจนา คำสุวรรณ และนิตยา เสาร์วัน, 2524, หน้า 234) กล่าวถึงเจตคติว่าเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกิดในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธก็จะมีแนวโน้มไปสู่นับถือศาสนาไปด้วยทั้งนี้จากได้พบเห็น ได้ปฏิบัติทางด้านพุทธศาสนาอยู่ทุกวัน

2. จากประสบการณ์ส่วนตัว คนที่เคยสุนัขก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสุนัขมากกว่าคนทั่ว ๆ ไป

3. จากเหตุการณ์ที่ประทับใจซึ่งมักจะเป็นประสบการณ์เพียงครั้งเดียว

4. การรับเอาเจตคติเดิมของผู้อื่นที่มีอยู่แล้วมาเป็นเจตคติของตนเอง เช่น เมื่อเข้าไปเป็นนักศึกษาใหม่ของมหาวิทยาลัยเราก็มีรับเอาเจตคติต่าง ๆ จากนักศึกษาเก่า

5. เกิดจากบุคลิกภาพของแต่ละคน เช่นบางคนที่มีมองโลกในแง่ร้ายก็มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ไม่ค่อยดีต่อสิ่งอื่น

6. เกิดจากอิทธิพลของสื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นแหล่งให้ข้อมูลที่ทำให้เกิดความเข้าใจและอารมณ์

7. ความต้องการที่จะให้สมปรารถนาทำให้เกิดเจตคติต่อสิ่งอื่น ๆ เช่น คนไข้มียเจตคติที่ดีต่อหมอเพราะหมอเป็นผู้ที่รักษาเขาให้หายได้ เจตคตินอกจากจะเกิดขึ้นได้โดยเร็ว ๆ เช่นกัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีดังนี้

7.1 เจตคติเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อรับข้อมูลใหม่จากบุคคลหรือสื่อมวลชน

7.2 เมื่อได้รับประสบการณ์ตรงหรือความสะเทือนใจ

7.3 ถูกบังคับให้ต้องปฏิบัติตาม ๆ

7.4 การรักษาทางจิตเพื่อให้เข้าใจทางเหตุผลที่ถูกต้อง

7.5 เปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมใหม่ (ซูชิฟ อ่อนโคกสูง, 2522, หน้า 7)

จะเห็นได้ว่าครูผู้สอนจะสามารถสร้างหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เจตคติที่ไม่ดีต่อการอ่านของนักเรียน ดังนั้นครูผู้สอนสามารถเปลี่ยนให้เป็นเจตคติที่ดีได้ เนื่องจากเจตคติที่ดีสามารถสามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขอย่าง ที่ สำ เร็จ บุญเรืองรัตน์ (2524, หน้า 7) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ นั้นนอกจะมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียนแล้วยังจะต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาเหล่านั้นด้วยเพราะเจตคติในวิชาเรียนมีความสำคัญ เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนสนใจเรียนในการเรียนในการสอนและแสวงหาความรู้ได้อย่างดี ถ้าหากว่านักเรียนที่ดีต่อผู้สอนและ กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาที่เรียนจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นด้วย

หลักการสร้างเจตคติ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528, หน้า 233) กล่าวถึงหลักการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนซึ่งสามารถทำได้ ดังนี้

1. จัดสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจและความสนุกสนาน
2. ครูต้องเป็นฉบับที่ดีทั้งด้านความคิดความประพฤติ และการมีระเบียบวินัยด้าน

การเรียนรู้และสังคม

3. การเปลี่ยนแปลงเจตคติไม่ดีต่อการเรียน
4. ให้การแนะแนวโดยการชี้แนวทางปฏิบัติต่อการเรียนรู้ให้ถูกต้องและเหมาะสม
ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่จะตอบสนองในทางบวกต่อสิ่งที่ทำคุณประโยชน์แก่ตนเอง

5. พยายามให้ความส่งเสริมสร้างแรงที่ตรงกับความถนัด และความต้องการแต่เด็กแต่ละคนเพื่อให้มีกำลังใจที่จะเรียนรู้มากกว่าการลงโทษ

6. พยายามให้เด็กลงมือกระทำเอง และมีส่วนรับผิดชอบต่อสิ่งนั้น ๆ เช่นการสอนหัวข้อบางอย่าง ครูจะแบ่งให้นักเรียนค้นคว้าทดลองด้วยตนเองจะเกิดความเข้าใจภูมิใจต่อบทเรียนนั้น ๆ ทำให้เจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนนั้นลดลงและในที่สุดกลายเป็นเจตคติที่ดีไปได้

เจตคติต่อการอ่านมีความสำคัญต่อการเรียนภาษาไทยมาก มีนักศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของเจตคติในการอ่านว่าการอ่านหนังสือดี ๆ ช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนเจตคติได้ หากครูได้ช่วยชี้แนะอธิบายให้นักเรียนเห็นจุดสำคัญด้วยก็จะดียิ่งขึ้น การอ่านนิทาน นวนิยายมีอิทธิพลเร้าอารมณ์มากจนสามารถเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ เพราะขณะอ่านสมองจะแปลความหมาย

ของแนวคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสืออันเกี่ยวกับมารยาท วัฒนธรรม ศีลธรรม ความกล้าหาญ ซื่อสัตย์ ความเสียสละ สามัคคี มิเมตตาคืออารมณ์ที่ล้นออกมาจากตัวเองเข้าไปสวมบทบาทตัวเองในเรื่องที่อ่าน ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้แนวคิดใหม่ และเกิดความรู้สึกใหม่ขึ้นมา ซึ่งในที่สุดก็กลายเป็นเจตคติที่ครูต้องการจะปลูกฝังได้ (กฤษณา ศักดิ์ศรี, 2530, หน้า 194) เจตคติที่ดีในการอ่านเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีในการอ่าน นักเรียนจะมีนิสัยรักการอ่าน ชอบหนังสือหลายประเภทหลายรส และเจตคติที่ดีต่อการอ่านนี้ยังช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกเหนือจากเรียนและการเล่นอีกด้วย จะเห็นว่าเจตคติที่ดีในการอ่านมีความสำคัญหรือประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างยิ่ง

วิธีการสร้างเครื่องมือวัดเจตคติ

การวัดเจตคติเป็นการวัดความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เรียกว่าเป้าเจตคตินั่นเอง (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538, หน้า 179) การวัดประเภทนี้จะกำหนดตัวเลขเป็นมาตราวัด โดยอาศัยกฎเกณฑ์ คือ พยายามสร้างเครื่องมือที่วัดเจตคติได้ แล้วนำไปวัดบุคคลเพื่อแปลความหมายตามกฎเกณฑ์ของเครื่องมือนั้น การวัดเจตคติมีอยู่หลายวิธี แต่ในที่นี้ขอกล่าวถึงเฉพาะวิธีของ ลิเกิร์ต (Likert) ที่ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นเครื่องมือวัดเจตคติที่มีต่อชุดการอ่านเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

วิธีของ ลิเกิร์ต (Likert) วิธีนี้กำหนดมาตราเป็น 5 ขั้น แต่ละขั้นจะกำหนดค่าไว้หลังจากไปรวบรวมข้อมูลในการวิจัยมาแล้ว จึงมีชื่อว่า Posteriori Approach วิธีการมีหลัก ดังนี้

1. ข้อความจะต้องครอบคลุมช่วงเจตคติทั้งหมด
2. การตอบแต่ละข้อความจะบอกถึงเจตคติที่มีอยู่
3. จุดที่ตอบนั้น อาจกำหนดได้จากจำนวนเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มตัวอย่างที่เลขตอบข้อนั้น

มาก่อนแล้ว

4. เจตคติของแต่ละตอน อาจกำหนดได้จากการรวบรวมคำตอบของเขาจากข้อความต่าง ๆ ในมาตรวัดนั้นออกมาในรูปของคะแนนเฉลี่ย

วิธีการสร้าง

1. การรวบรวมข้อความ แต่ละข้อความนั้นอาจเขียนขึ้นเองหรือนำมาจากผู้อื่นและควรเป็นข้อความที่คนมีเจตคติต่างกัน จะตอบแตกต่างกันทันที และข้อความจะต้องไม่เป็นจริง ภาษาที่ใช้ไม่มีความหมายเป็นสองแง่

2. ตรวจสอบข้อความ ให้พิจารณาว่าข้อความที่นำมาใช้นั้นสอดคล้องกับการตอบเพียงใด เช่น การกำหนดให้ตอบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง นั้นสอดคล้องกับข้อความที่ถามหรือไม่ เพราะการตอบบางข้อความจะต้องตอบในรูปของชอบ ไม่ชอบ เป็นต้น

3. การทดลองขั้นต้น เมื่อตรวจสอบข้อความจนแน่ใจว่าได้ข้อความที่รัดกุมดีแล้ว ต้องนำไปทดลองขั้นต้น เพื่อดูว่าข้อความใดยังไม่ชัดเจนหรือต้องแก้ไขก่อนบรรจุลงในมาตรวัดเจตคติ

4. กำหนดน้ำหนักคะแนน เป็นการกำหนดว่าตัวเลือกใดในแต่ละข้อความใดควรจะให้น้ำหนักเป็นคะแนนเท่าไร

วิธีการสร้างมาตรวัดเจตคติแบบลิเกิร์ตนี้ ที่นิยมใช้มากคือวิธีกำหนดค่าตัวเลขกับความรู้สึกแต่ละระดับ ถ้าความรู้สึกระดับสูงให้ตัวเลขสูง ความรู้สึกของคนเป็นความรู้สึกต่อเนื่อง คือมีเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ความรู้สึกทางด้านดีมักเป็นตัวเลขสูงกว่าด้านไม่ดี ดังนั้นตัวเลขที่กำหนดจึงมักจะเป็น 1, 2, 3, 4, 5 ทำนองนี้ เช่น เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้น้ำหนัก 5 เห็นด้วย ให้น้ำหนัก 4 ไม่แน่ใจ ให้น้ำหนัก 3 ไม่เห็นด้วย ให้น้ำหนัก 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้น้ำหนัก 1 หรือจะเป็นตัวเลข 4, 3, 2, 1, 0 ก็ได้เหมือนกัน การแปลผลมีค่าเท่า ๆ กัน

เมื่อมีข้อความเกี่ยวกับความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ต่อชาติ ต่อศาสนาต่อคณะรัฐบาล ฯลฯ ก็กำหนดตัวเลขแต่ละข้อเพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความรู้สึก ตัวเลขเหล่านี้จึงจริงๆ แล้วเป็นเพียงตัวเลขอันดับเท่านั้นถ้ายึดหลักคณิตศาสตร์เคร่งครัดจะไม่สามารถนำมาบวกลบเฉลี่ยกันได้แต่ที่สามารถนำมาใช้บวกลบและเฉลี่ยได้นั้นก็เพราะอาศัยข้อตกลงบางประการว่า ช่วงความรู้สึกต่อเนื่องที่กำหนดให้มันเป็นช่วงเท่า ๆ กันคือ 5, 4, 3, 2, 1 เป็นช่วงเท่ากัน จึงถือเป็นการสมยอมให้เป็นคะแนนอันตรภาคไปโดยปริยาย การกำหนดช่วงและกำหนดระยะตัวเลขจึงควรคำนึงด้วยเพื่อไม่ให้ผิดไปจากข้อตกลงเบื้องต้น วิธีกำหนดตัวเลขแบบนี้เรียกว่าวิธี Arbitrary Weighting Method

การเขียนมาตรวัดเจตคติแต่ละฉบับคำชี้แจงในการตอบจะต้องเขียนอย่างดี มีความชัดเจนอย่างมาก เพราะผู้ตอบแต่ละคนมีความคิดไม่เหมือนกัน ถ้าเข้าใจวิธีการตอบผิดไปผลที่ได้จะเสียหายหมด ข้อมูลนำมาแปลผลจะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลยกรณีข้อความที่มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นเป็นบวกการให้คะแนนของผู้ตอบแบบธรรมดา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่งให้สูงที่สุด ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้คะแนนต่ำสุดตรงกันข้ามถ้าเป็นข้อความที่มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นในทางลบ ถ้าเรียงตัวเลขกลับกันก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าใช้ตัวเลขแบบเดียวกันต้องพิจารณาให้ดีแล้วจึงตอบ อย่างไรก็ตามคำชี้แจงของข้อสอบถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

การวัดเจตคติ

เจตคติจะค่อนข้างไปทางนามธรรมมากกว่ารูปธรรม เป็นความรู้สึก ความเชื่อของบุคคล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงได้ การวัดเจตคติจึงไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่วัดจากแนวโน้มของบุคคลที่แสดงออกทางภาษา และวัดในรูปของความคิดเห็น การวัดเจตคติของบุคคลอาจจะใช้วิธีสังเกต

สัมผัสหรือใช้เครื่องมือหรือใช้จิตวิทยาใช้กันมากเรียกว่าแบบวัดทางเจตคติ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534, หน้า 214 - 220)

การวัดเจตคติเป็นสิ่งที่ยุ่งยากพอสมควร เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกหรือเป็นลักษณะทางจิตใจ คุณลักษณะดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายอย่างไรก็ตามเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ยังสามารถวัดได้ โดยอาศัยหลักสำคัญดังนี้ (ไพศาล หวังพานิช, 2526, หน้า 147 - 149)

1. การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดเจตคติ คือ

1.1 ความคิดเห็น ความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลนั้นจะคงที่อยู่ช่วงหนึ่ง นั่นคือ ความรู้สึกนึกคิดของคนเราไม่เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรตลอดเวลา อย่างน้อยจะมีเวลาช่วงใดช่วงหนึ่งที่ความรู้สึกของคนเรามีความคงที่สามารถวัดได้

1.2 เจตคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้โดยตรง การวัดจะเป็นแบบทางอ้อม โดยวัดแนวโน้มที่บุคคลแสดงออกหรือประพฤติเสมอ

1.3 เจตคตินอกจากแสดงออกในรูปทิศทางของความรู้สึกนึกคิด เช่น สนับสนุนหรือคัดค้าน ยังมีขนาดหรือปริมาณความคิด ความรู้สึกนั้นด้วย ดังนั้นการวัดเจตคติ นอกจากจะทำให้ทราบลักษณะหรือทิศทางแล้ว ยังสามารถบอกระดับความมากน้อยหรือความเข้มข้นของเจตคติได้อีกด้วย

2. การวัดเจตคติด้วยวิธีใดก็ตามจะมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ตัวบุคคลที่จะถูกวัด มีสิ่งเร้า เช่น การกระทำ เรื่องราวที่บุคคลแสดงเจตคติตอบสนองและสุดท้ายต้องมีการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาในระดับสูงต่ำ, มากน้อย

3. สิ่งเร้าที่นิยมนำมาใช้ คือ ข้อความคิดเจตคติ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายคุณค่า คุณลักษณะของสิ่งนั้นเพื่อให้บุคคลตอบสนองมาเป็นระดับความรู้สึก เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

4. การวัดเจตคติต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรงของการวัดเป็นพิเศษ ต้องพยายามให้ผลของการวัดที่ได้ ตรงกับสภาพความเป็นจริงของบุคคลทั้งในแง่ทิศทางและระดับ

นอกจากนี้การเขียนข้อความเพื่อวัดเจตคติก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาโดยมีหลักการสำคัญดังนี้

4.1 ใช้ข้อความที่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นเรื่องในปัจจุบัน

4.2 หลีกเลี่ยงข้อความที่เป็นข้อเท็จ ทำให้ไม่ทราบความรู้สึกหรือความคิดเห็นของบุคคล

4.3 ข้อความที่ใช้ต้องให้คำตอบที่สามารถแปลความหมายได้ คือ สามารถบอกทิศทางและระดับความรู้สึกของบุคคลได้

4.4 ข้อความนั้นต้องมีความเป็นปรนัย คือ มีความชัดเจน มีความหมายแน่นอนไม่ใช้ภาษาที่วกวนหรือคลุมเครือ

4.5 ข้อความหนึ่งๆ ควรถามความคิดเห็นเพียงอย่างเดียวเพราะถ้ามีหลายความคิดเห็น ข้อความเดียวกันจะกลายเป็นข้อความกำกวม ยุ่งยากต่อการเสนอความคิดเห็น เช่น ไม่ควรให้ผู้ตอบสนองความคิดเห็นโดยใช้ข้อความที่ว่า “การสอนแบบบรรยายทำให้เสียเวลามาก ได้ผล การเรียนไม่ดี” ควรแยกข้อความนี้ออกเป็นหลาย ๆ ข้อความ เช่น การสอนแบบบรรยายทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายและสอนแบบบรรยายทำให้ผู้เรียนขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น

4.6 ข้อความที่ใช้ควรมีลักษณะเป็นกลาง ๆ เพื่อให้ตอบสนองความสามารถแสดงความเห็นในทางบวกทางลบ ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำบางคำ เช่น เสมอ ทั้งหมด ไม่เคยเลย เท่านั้น เพียงแต่ เพียงเล็กน้อย

4.7 หลีกเลี่ยงข้อความที่ไม่อาจแสดงความคิดเห็นได้ หรือข้อความที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะพิจารณา เช่น ข้อความกล่าวนอกเรื่องที่จะศึกษา

จากข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติดังกล่าว สรุปได้ว่า ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เจตคติต่อการอ่าน คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการอ่าน ซึ่งสามารถเกิดได้ทั้งเจตคติทางบวก และเจตคติทางลบ เจตคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้และสามารถวัดในรูปของความคิดเห็นโดยใช้ การสังเกต สัมภาษณ์ หรือการใช้เครื่องมือวัดด้วย แบบสอบถามทางเจตคติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้ามีดังนี้

วิมลรัตน์ จตุรานนท์ (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเล่าเรื่อง และความสนใจในการอ่าน ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยที่ต่างกัน โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ใช้นักเรียนจำนวน 4 ห้องเรียนแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 2 ห้องเรียน และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ใช้นักเรียนจำนวน 4 ห้องเรียน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 2 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 2 ห้องเรียน ทั้งสองระดับชั้นให้กลุ่มทดลองได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนอ่านตามคู่มือครูของกรมวิชาการ ใช้เวลาทดลอง 8 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนกลุ่มทดลองชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความเข้าใจในการอ่านไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุมแต่มีความสามารถในการเล่าเรื่องและมีความสนใจในการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุม

2. นักเรียนกลุ่มทดลองชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความเข้าใจในการอ่านหลังการทดลอง ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุมทุกระดับความสามารถ มีความสามารถในการเล่าเรื่องหลังการทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมทุกระดับความสามารถ และมีความสนใจในการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุม เพราะนักเรียนที่มีความสามารถในระดับปานกลางและต่ำ

3. นักเรียนกลุ่มทดลองชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเล่าเรื่อง และความสนใจในการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุม นักเรียนกลุ่มทดลองชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความเข้าใจในการอ่านหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมเฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถระดับสูง มีความสามารถในการเล่าเรื่องหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมทุกระดับความสามารถ และมีความสนใจในการอ่านหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมเฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถระดับปานกลางและต่ำ

พิทักษ์ เมฆอรุณ (2543, หน้า 61) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาไทย เพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้มีสาเหตุมาจาก นักเรียนขาดทักษะทางด้านการอ่าน อ่านแล้วไม่เข้าใจบทอ่าน เป็นงานวิจัยที่มีลักษณะการฝึกหรือการสร้างชุดการฝึก การฝึกที่มีจุดเน้นมุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านข้อความลักษณะที่ต่าง ๆ กัน ได้แก่ การอ่านย่อหน้าที่เป็นข้อความเชิงบรรยายหรืออธิบายรายละเอียด การอ่านย่อหน้าที่เป็นข้อความเชิงปัญหา และแนวทางแก้ไข การอ่านย่อหน้าที่เป็นข้อความเชิงเปรียบเทียบ การอ่านย่อหน้าที่เป็นข้อความเชิงแสดงลำดับขั้นตอนและเหตุการณ์ และการอ่านย่อหน้าที่เป็นข้อความเชิงเป็นเหตุเป็นผล ทำให้ผู้เรียนทราบรายละเอียด แยกเหตุการณ์และจับใจความสำคัญของเรื่องได้เร็ว มีความสนใจในการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้เวลาเรียนตามศักยภาพตามความสามารถในการอ่าน และตรวจสอบผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดแรงจูงใจอยากอ่านมากขึ้น อีกทั้งบทอ่านที่นำมาใช้ในชุดฝึกทักษะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน มีความหลากหลายทั้งในเชิงเนื้อหาและแหล่งที่มา สรุปได้ว่า การสอนโดยใช้ชุดการสอนฝึกทักษะการอ่านภาษาไทยมีประสิทธิภาพ 86.00/84.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

วันทนา กันทะหงษ์ (2543) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยและเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์กับการสอนตามคู่มือครู พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวคอมส์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านตามคู่มือครู มีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยกลุ่มแรกมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่า และนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวคอมส์กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีเจตคติต่อการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยกลุ่มแรกมีเจตคติสูงกว่า

สมลักษณ์ ไพศาลรพงค์ (2543, หน้า 82) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การสร้างชุดการสอนอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากนักเรียนมีประสิทธิภาพทางด้านความสามารถในการอ่านจับใจความ ลักษณะของชุดเป็นการให้อ่านเรื่องเดิม ๆ บ่อย ๆ ซ้ำ ๆ ย้ำ ๆ เช่นอ่านนิทานหลายๆ ตอน หลายๆ เรื่อง ชุดการสอนการอ่านจับใจความซึ่งมีความหลากหลาย เนื้อเรื่องเร้าใจชวนให้ติดตาม เหมาะสมกับวัย ได้แก่ นิทาน คำชี้แจง ประกาศ โฆษณา สารคดีสั้น และบทความ ตลอดจนแนวการจัดการเรียนการสอนซึ่งประยุกต์มาจากแนวคิดของ กายะ บริกส์และวาเกอร์ นั้นช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน จึงส่งผลให้ชุดการสอนมีประสิทธิภาพ 89.12/88.24 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการสอนช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความได้ดีขึ้น

สุภัทสร วัชรคุปต์ (2543, หน้า 85) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การสร้างชุดการสอนการอ่านจับใจความโดยใช้นิทาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เนื่องมาจากนักเรียนช่วงวัย 8 - 9 ปี สนใจอ่านนิทาน ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยใช้ชุดการสอนการอ่านจับใจความโดยนำเอานิทานมาเป็นแนวการเรียนรู ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ เข้าใจวิธีอ่าน และจับใจความได้เร็วขึ้น เนื่องจากนิทานมีภาพประกอบ แก่โครงเรื่องมีการดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็ว มีเหตุการณ์มีการกระทำ ทำให้ทราบผลของการกระทำได้ทันที และการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดของ กายะ บริกส์ และวาเกอร์ ที่เริ่มจากการสร้างความสนใจ การแจ้งจุดประสงค์ การให้แนวการเรียนรู้ และให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการเรียนแบบกลุ่ม มีสื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่งผลให้ชุดการสอนมีประสิทธิภาพ 90.00/93.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

อัมไพพรรณ ดิษฐ์จรัส (2544, หน้า 101) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การสร้างชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาเหตุเนื่องมาจาก สมรรถภาพการอ่านจับใจความสำคัญยังบกพร่อง นักเรียนอ่านแล้วไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน ผลการวิจัยพบว่า การจัดเนื้อหาให้นักเรียนอ่านโดยจัดลำดับตามความยากง่ายและตามความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งการจัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันแบบกลุ่ม เน้นให้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปตามขั้นตอนของ โรเบิร์ต เอ็ม. กายะ ฝึกนักเรียนให้อ่านเองเป็นรายบุคคลและฝึกปฏิบัติหลาย ๆ ครั้ง ทำให้นักเรียนส่งสมประสบการณ์ มีความเข้าใจเรื่องได้ดีสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้ชุดการสอนการอ่านภาษาไทย เพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 87.94/88.57 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

รววิวัฒน์ รัตนา (2547, หน้า 74) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมสกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู ผลปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมสมีคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านตามคู่มือครูและนักเรียนที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมสกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

กูดส์ (Gould, 1987, pp. 4343 - A) ทำการวิจัยเรื่องผลของการรู้พื้นความรู้และการสอนโครงสร้างข้อเขียนที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน และจดจำเรื่องของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าการสอนให้นักเรียนคุ้นเคยกับ โครงสร้างข้อเขียนช่วยให้นักเรียนอ่านบทอ่านได้เข้าใจและสามารถระลึกเนื้อเรื่องที่อ่านได้ดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนด้วยวิธีดังกล่าว นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ข้อเขียนเชิงปัญหา และการแก้ไขกับข้อเขียนเชิงเหตุผลจะมีส่วนช่วยให้นักเรียนระลึกเรื่องราวได้อย่างมีระบบ

เปอร์กิน (Perkins, 1982) ได้ศึกษาเรื่องทักษะการแปลความ ดีความ และความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์เพื่อความเข้าใจในการอ่าน จุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาว่าความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการแปลความและความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์เพื่อความเข้าใจในการอ่าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 4 จำนวน 91 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบทดสอบคำศัพท์ 40 ข้อ แบบทดสอบวัดการอ่านแปลความ ดีความ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ความเข้าใจในการอ่าน ผลการวิจัยพบว่าความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ใช้คำที่พบเห็นบ่อย ๆ ขึ้นอยู่กับการแปลความ ดีความ และคำศัพท์ในทางตรงกันข้ามความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ของนักเรียนมีผลต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ใช้คำไม่พบเห็นบ่อย ๆ มากขึ้น

สตีเวนส์ (Steven, 1980, p. 365) ได้ศึกษาความเข้าใจในการอ่านจากการอ่านเรื่องที่สนใจของนักเรียนที่มีความสามารถสูงที่ได้คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 83 ขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 โดยได้สำรวจความสนใจในการอ่านจากรายการ 25 เรื่อง ซึ่งมีระดับความสนใจตั้งแต่ 1 - 7 เลือกนักเรียนที่สนใจมากอ่านแล้วทดสอบความเข้าใจในการอ่าน พบว่าเรื่องที่นักเรียนสนใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลทำให้นักเรียนอ่านได้ง่ายและสะดวกต่อการทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศเกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่านจากเรื่องที่สนใจ